

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Τίτλος Πτυχιακής: "Στις απαρχές της Σκανδιναβικής ζωής- Ο
πολιτισμός των Σάμι: ιστορικές και πολιτισμικές προσεγγίσεις"**

Υποψήφιος/α: ΤΣΟΥΚΑΛΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ-ΔΙΟΝΥΣΙΑ, Β2017068

Επιβλέπων/ούσα: ΠΑΥΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΟΝΟΥΦΡΙΟΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 2022

Υπεύθυνη Δήλωση:

Με το παρόν κείμενο βεβαιώνω ότι ο κάτωθι υπογράφων είμαι συγγραφέας της παρούσης πτυχιακής εργασίας, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των απαιτήσεων του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιόνιου Πανεπιστήμιου και η οποία παραδόθηκε, μετά από έγκριση του επιβλέποντας καθηγητή μου, σε έντυπη και ψηφιακή μορφή στη Γραμματεία του Τμήματος. Επίσης δηλώνω πως κάθε πηγή που χρησιμοποίησα (βιβλιογραφία, αρθρογραφία, δικτυογραφία), για την υποστήριξη των υποθέσεων της μελέτης και της ερευνάς μου, είναι πλήρως συμβατή με τα ακολουθούμενα επιστημονικά πρότυπα και, επιπλέον, αναφέρεται ρητά, υπό μορφή αναφοράς-παραπομπής, σε όλο το φάσμα κειμένων της παρούσης εργασίας. Το αυτό ισχύει για τη χρήση δευτερογενών δεδομένων (πινάκων, διαγραμμάτων και εικόνων), ιδεών και λέξεων, τα οποία και αναφέρονται είτε ακριβώς όπως υπάρχουν στις πηγές είτε μεθερμηνεύονται από εμένα.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου Παυλογιάννη Ονούφριο για την καθοδήγηση που μου προσέφερε και το χρόνο που διέθεσε δίνοντάς μου χρήσιμες συμβουλές και οδηγίες για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας. Στο ίδιο πλαίσιο ευγνωμοσύνης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας για τη συμβολή τους στην επιστημονική και τεχνολογική μου συγκρότηση στα χρόνια της φοίτησής μου στο Τμήμα. Οφείλω επίσης ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους εκείνους που συνέβαλαν είτε πρακτικά είτε ψυχικά στην ολοκλήρωση της εργασίας μου. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου για την ψυχολογική, ηθική αλλά και οικονομική υποστήριξη καθώς σε αυτούς οφείλω αυτό που είμαι. καθώς και τους συγγενείς και τους φίλους για την ηθική υποστήριξη σε όλο το διάστημα των σπουδών μου.

Αφιερώνω αυτήν εδώ την πτυχιακή στην αδερφή μου Ρούσσα

Περίληψη

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία πραγματεύεται τις απαρχές της Σκανδιναβικής ζωής με την εμφάνιση του πρώτου φύλου, την φυλή των Σάμι. Μέσα από μια συστηματική καταγραφή αναλύονται ιστορικές και πολιτισμικές εκφάνσεις της φυλής καθώς και άλλων μικρότερων εσωτερικών ομάδων, καθημερινά στοιχεία, εκτενής ιστορική ανάλυση από τις απαρχές 10.000 π.Χ έως και σήμερα. Η εργασία καταλήγει σε μια μουσειολογική προσέγγιση που ακολουθεί τις τεχνικές της συγκριτικής μουσειολογίας, με το παράδειγμα δύο μουσείων που αφορούν τους Σάμι και με ανάλυση του σκοπού και των μόνιμων εκθέσεων τους αλλά και των ομοιοτήτων και των διαφορών που αυτά μπορεί να διαθέτουν.

Abstract

This presumption deals with the beginnings of Scandinavian life with the emergence of the first tribe, the Sami tribe. Through an intelligible record, historical and cultural approaches are analyzed regarding the characteristics of the race, other smaller internal groups, daily data, an extensive historical analysis from the beginning of 10,000 BC until today. Closing with a museological approach that follows the techniques of comparative museology, with the example of two museums related to the Sami analyzing their purpose and permanent exhibitions but also the similarities and differences that they may have.

Εισαγωγή

Η περιοχή της βόρειας Σκανδιναβίας ξεκινά να έχει τις πρώτες εμφανίσεις ζωής και πολιτισμού κατά το 10.000π.Χ γεγονός που αργότερα θα μετατραπεί σε τέχνη και η τέχνη σε πολιτισμό. Η παρακάτω εργασία πραγματεύεται την ανάπτυξη και ανάδειξης ενός νομαδικού φύλου και την εξέλιξη του σε ανθρώπους που αναζητούν ιδανικά και ένα επερχόμενο καλύτερο μέρος, η σύνδεση τους με την φύση και τα μη εγκόσμια είναι μεγάλη. Οι σαμάνοι-θεραπευτές καθοδηγούν, συμβουλεύουν και θεραπεύουν.

Οι Σάμι αποτελούν φιλήσυχο λαό που ασχολούνταν επί αιώνες με το κυνήγι και την αλιεία και αργότερα με την βοσκή των ταράνδων αν και όλα αυτά με την πάροδο του χρόνου μετατράπηκαν σε επαγγέλματα, η ανάπτυξη των γύρω περιοχών και βασιλείων οδήγησε στον περιορισμό των ίδιων είτε κυριολεκτικά (εδαφικά) είτε μεταφορικά (πολιτισμικά), οδηγηθήκαν σε κακουχίες λόγω της εκμετάλλευσης και της διαφορετικότητας τους γεγονός που δεν διαφέρει από κάθε άλλη ιστορία ιθαγενούς πολιτισμού. Η προσέγγιση είναι ενδιαφέρουσα λόγω των μεγάλων αγώνων αλλά και των μικρών συνηθειών που έμειναν στον χρόνο. Η δικαίωση επέρχεται με την δημιουργία του επίσημου κρατιδίου.

Αυτοί οι λόγοι μας οδηγούν σε μελέτη περίπτωσης μουσείων αφιερωμένων σε αυτόν τον λαό τους Σάμι τους ή τους σημερινούς σε εμάς Λάπωνες, με σκοπό την ανάλυση της ιστορικής και λαογραφικής κουλτούρας τους σε συνδυασμό με τις μουσειολογικές αναγκαιότητες. Ειδικότερα αυτό που με οδήγησε στην επιλογή του θέματος αυτού είναι η γενικότερη ενασχόληση με τις διάφορες φιλοσοφίες των ιθαγενών πολιτισμών, όμως αυτό που μου κέντρισε το ενδιαφέρον στο να αναπτύξω μια πτυχιακή εργασία με αποκλειστικό θέμα της την φυλή των Σάμι και την εξέλιξη της φυλής μέσα στο χρόνο ήταν πως γνώριζα ελάχιστα για αυτήν. Σε όλο αυτό το ταξίδι γνώσης και έρευνας συνειδητοποίησα πόσο ιδιαίτερη είναι η δύναμη των ανθρώπων αυτών για επιβίωση και κατοχύρωση των ιδανικών τους από την οικονομική δύναμη των βασιλείων που προσπάθησαν να τους εκμεταλλευτούν και να τους καταπατήσουν. Επιπλέον μου φάνηκε ενδιαφέρον η μελέτη μου να αφορά έναν εντελώς “ξένο” πολιτισμό, πολύ μακριά από τον ελληνικό πολιτισμό και την οικεία σε εμάς κουλτούρα.

Πρακτικά και μεθοδολογικά μπορώ να πω πως δεν ήταν εύκολο καθώς οι πηγές μου δεν ήταν πολλές. Χρησιμοποίησα ως άξονα πληροφοριών μου την ιστοσελίδα **samer/se.com** καθώς μου παρείχε βασικές πληροφορίες και μπορούσα να ξεκινήσω από εκεί. Έπειτα μέσα από τα λίγα διεθνή άρθρα επέλεξα υλικό που θεώρησα πως ταιριάζει περισσότερο στα δεδομένα της εργασίας μου. Συνάντησα δυσκολίες στην επιλογή της βιβλιογραφίας και δικτυογραφίας μου, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των σχετικών επί του θέματος άρθρων και τεκμηρίων βρίσκονταν στη σουηδική γλώσσα την οποία δεν γνωρίζω. Γι’ αυτόν το λόγο η βιβλιογραφία μου είναι κατά βάση στην αγγλική κι αν κάποια από τα άρθρα που βρίσκονται μέσα στην δικτυογραφία μου βρίσκονται στην Σουηδική ή Νορβηγική είναι διότι χρησιμοποιήθηκαν μέσα από μετάφραση ή γιατί υπήρξαν πηγή εικόνων και έμμεσης πληροφόρησης. Επίσης μια ακόμη δυσκολία που συνάντησα ήταν πως τα περισσότερα άρθρα και τεκμήρια ήταν επί πληρωμή, κάτι που με περιόρισε και με οδήγησε σε ενοικίαση αυτών για περίπου δύο ημερών για να τα μελετήσω. Σημαντική συμβολή επίσης στην πτυχιακή αυτή είναι οι πληροφορίες από τα μουσειακά ιδρύματα που φιλοξενούν εκθέσεις που αφορούν στην ιστορία της φυλής. Όπως αρχικώς ανέφερα βασική βιβλιογραφία και δικτυογραφία που χρησιμοποιήθηκε είναι η ιστοσελίδα **samer/se.com** καθώς παρέχει βασικές πληροφορίες για όλα τα ζητήματα όπως την ιστορία της φυλής, την γλώσσα, τις καθημερινές συνήθειες. Επιπλέον η ιστοσελίδα της Britannica (britannica.com/dictionary) ήταν απαραίτητη για την χρήση βασικών ορισμών καθ όλη την έκταση αυτής της πτυχιακής εργασίας. Επίσης χρήσιμη αποδείχθηκε η μελέτη «Cultural Identity and Diaspora. In Colonial Discourse and Post-Colonial Theory: A Reader», η οποία πραγματεύεται τη θεωρία της αποικιοκρατίας, τι μπορεί να προκαλέσει. Επίσης η επίσημη ιστοσελίδα του National Geographic (nationalgeographic.com/magazine/article/sami-reindeer-herders) αλλά και όλες οι ιστοσελίδες των μουσειακών οργανισμών που φιλοξενούν συλλογές που αφορούν την φυλή (<http://www.ajtte.com/>, <http://siida.fi/en/nature-centre/>). Τέλος για την παράθεση της βιβλιογραφίας ακολουθείται το σύστημα Harvard.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	Σελ 3
Κεφ 1 η φυλή	Σελ 9
1.2Σάμι= γεωγραφική θέση	Σελ 14
1.2.1: χάρτες (Δημιουργία χαρτών και τοπωνύμια)	σελ 15
1.2.2: Σάμι του νότου(γεωγραφική τοποθεσία, συνήθειες, χαρακτηριστικά)	Σελ 28
1.2.3: Lulea(κέντρο) Σάμι (γεωγραφική τοποθεσία, συνήθειες, χαρακτηριστικά)	Σελ 42
1.2.4: Βόρειοι Σάμι (γεωγραφική τοποθεσία, συνήθειες, χαρακτηριστικά)	Σελ50
Κεφ 2 ιστορική αναδρομή	Σελ 66
2.1: Οι Απαρχές της Φυλής (12.000-2.500 π.Χ.) : Ο άμεσος δεσμός της ιστορίας με την εκτροφή ταράνδων και το ψάρεμα	Σελ 66
2.1.1 Δημιουργία κοινωνίας sijdda	Σελ 70
2.1.2 Οι πρώτες πηγές	Σελ 71
2.2: Αποικιοκρατία και μετακινήσεις	Σελ 72
2.2.1: Η Αρχή της Αποικιοκρατίας και Φόροι	Σελ 72
2.2.2: Ο Σουηδικός Επεκτατισμός (1600μ.Χ)	Σελ 74
2.2.2.1.: Οι Εξορύξεις Ασημιού	Σελ 76
2.3: Προσπάθειες Επιβολής και Ανάκτηση Δυνάμεων (1700-1800μ.Χ)	Σελ 78
Κεφάλαιο 3^ο : Νεότερη Ιστορία	Σελ 82
3.1: Η ένταξη στον πολιτικό κόσμο και	Σελ 82

τα φαινόμενα ρατσισμού	
3.2: Συμμετοχή στην πολιτική και ανάπτυξη	Σελ 85
3.3 Σήμερα	Σελ 86
Κεφάλαιο 4ο : Μορφές Δίαιτας, Ψυχαγωγίας και Τέχνης	Σελ 89
Κεφάλαιο 5ο : Μελέτη περίπτωσης 5.1: Ajtte (Jokkmokk)	Σελ 97
5.2: SIIDA Sami museum/ Nature center	Σελ 99
5.3 Σύγκριση ανάμεσα στα δυο μουσεία	Σελ 100
Επίλογος	Σελ 102
Βιβλιογραφία/Δικτυογραφία	Σελ 103

Λίστα Εικόνων

EIK 1.1	Εθνική σημαία	Σελ 8
EIK 1.2	Γεωγραφική έκταση των Σάμι	Σελ 11
EIK 1.3	“BD9 Padjelanta-Sulitelma” Φεβρουάριος 2009	Σελ 17
EIK 1.4	Sarens National park” Φεβρουάριο; 2009	Σελ 18
EIK 1.5	Η περιοχή του Sirges	Σελ 21
EIK 1.6	Χάρτης Σκανδιναβίας 1539	Σελ 22
EIK 1.7	χάρτης Σουηδίας 1656	Σελ 22
EIK 1.8	Χάρτης παρουσίας των Σαμιακών Sameby στην Σουηδική επικράτεια	Σελ 26
EIK 1.9	Σπάνιος χάρτης του Harjedalen(Χαργιεντόλεν) 1809	Σελ 28
EIK 1.10	Παραδοσιακά kolt από όλες τις ενδογενείς φυλές, άγνωστη ημερομηνία, άγνωστος φωτογράφος	Σελ 30
EIK 1.11	garpa: Παράδειγμα παραδοσιακής ενδυμασίας που συναντάται στο Νότο	Σελ 33
EIK 1.12	Περιοχή Lulea	Σελ 37
EIK 1.13	Νεαρός άνδρας της φυλής Σάμι με χειμερινή γούνινη ενδυμασία από το Salten της Νορβηγίας. (1857-1870)	Σελ 39
EIK 1.14	Απεικόνιση περιστεθίου 1873	Σελ 40
EIK 1.15	Σημερινή μορφή περιστεθίου	Σελ 41
EIK 1.16	gabdde: Παράδειγμα παραδοσιακής ενδυμασίας που συναντάται στη Lulea	Σελ 42
EIK 1.17	Gabdde	Σελ 42

EIK 1.18	Υπολογισμός της εδαφικής έκτασης των περιοχών Σάμι (παρουσιάζεται με μπλε-λευκό χρώμα) οι βόρειες περιοχές βρίσκονται εντονότερο μπλε τμήμα	Σελ 43
EIK 1.19	Θερινές παραδοσιακές ενδυμασίες των Βόρειων περιοχών	Σελ 44
EIK 1.20	Παράδειγμα μορφολογίας kolt	Σελ 47
EIK 1.21	γυναίκες των βόρειων περιοχών με τοπικό πανωφόρι	Σελ 47
EIK 1.22	Κοπέλες με Gakti	Σελ 49
EIK 1.23	Firkalbadd	Σελ 50
EIK 1.24	Κοπέλα με παραδοσιακή ενδυμασία του Borrrá	Σελ 52
EIK 1.25	Gakti στις περιοχές της βόρειας Νορβηγίας	Σελ 54
EIK 1.26	Gakti περιοχές Φιλανδίας	Σελ 54
EIK 1.27	Lappish Knives	Σελ 55
EIK 2.1	από την περιοχή του Norrbotten 1921, αυθεντικό (αριστερά) αντίγραφο (δεξιά)	Σελ 65
EIK 2.2	Μορφολογία τόξου	Σελ 66
EIK 2.3	Τμήμα τόξου από την περιοχή του Jokkmokk	Σελ 67
EIK 2.4	) λίμνη Silbbatjåhkka 1659μ.Χ	Σελ 74
EIK 5.1	Φωτογραφικό τεκμήριο από την μόνιμη έκθεση Passage of time του μουσείου Ajtte.	Σελ 95
EIK 5.2	Φωτογραφικό τεκμήριο από την μόνιμη έκθεση To get ready του μουσείου Ajtte.	Σελ 95
EIK 5.3 Τύμπανα από την μόνιμη 'έκθεση Drum time του μουσείου Ajtte.	Σελ 96	
EIK 5.4 Φωτογραφικό υλικό από την	Σελ 96	

Κεφάλαιο 1

1.1 Η Φυλή

Σε όλη την πορεία και ανάπτυξη του ανθρώπινου είδους υπάρχει η ανάγκη του τόπου, η ανάγκη της καταγωγής, μιας πατρίδας που δεν χρειάζεται απαραίτητα να έχει γεωγραφική θέση, την απλή ανάγκη των ανθρώπων να ανήκουν κάπου. Έτσι επιδιώκεται και η δημιουργία μιας κοινωνίας, μιας αρχής κοινωνικοποίησης και πολιτισμού. Η έννοια της καταγωγής οπότε δεν συνάδει απαραίτητα με την τοποθεσία όπου κατάγεται το άτομο αυτό, όπως τα άτομα από την φυλή Σάαμι. Οι Σάαμι αποτελούν νομαδικό φύλο, το οποίο τοποθετεί τις απαρχές του κατά το διάστημα ανάμεσα στο 11.000-5.000 π.Χ. τα αποτυπώματα της φυλής τοποθετούνται γεωγραφικά στο εύρος της Σκανδιναβίας. Οι ίδιοι θεωρούν το έθνος τους, ένα έθνος χωρίς εθνικά όρια, καθώς ο όρος Sarmi είναι η περιοχή όπου ζουν οι άνθρωποι που ανήκουν στην φυλή.

Αποτελούν νομαδικό φύλο, που όπως και άλλα αναπτύχθηκε σε συγκεκριμένες περιοχές όπου τότε, είτε δεν είχαν δημιουργηθεί ακόμη κράτη είτε δεν είχαν ακόμη αποικιοκρατηθεί. Άρα ο χώρος όπου τους χωρίζουμε βασίζεται στα σημερινά γεωγραφικά και κρατικά όρια. Όμως αν έπρεπε να τους τοποθετήσουμε κάπου αυτό θα γινόταν σε ένα μεγάλο γεωγραφικό εύρος καθώς περιλαμβάνονται η Νορβηγία, η Kola Peninsula(Ρωσία), η Σουηδία και την Φιλανδία. Συγκεκριμένα βάσει δημογραφικών στοιχείων αποτελούν λαό που πληθυσμιακά αγγίζει τους 100.000 περίπου, σύμφωνα λοιπόν με πρόσφατα στοιχεία υπολογίζεται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός τους είναι συγκεντρωμένος στις περιοχές της Νορβηγίας (50.000-65.000), λόγω των μεγάλων μεταναστευτικών κυμάτων κατά τον 17^ο αιώνα, ύστερα ένα μεγάλο ποσοστό στην Σουηδία (20.000-40.000), στην Φιλανδία (8.000) και ακόμα

λιγότεροι στην Ρωσία(2.000). Η πληθυσμιακή αυτή εξάπλωση στις περιοχές της Σκανδιναβίας έχει ως αίτια τις μεγάλες μετακινήσεις που οφείλονται σε βιοποριστικά ζητήματα αλλά και σε κοινωνικά.

Επιπλέον, η φυλή προσπαθούσε να παραμείνει στην αρχική σύσταση της αλλά διάφοροι παράγοντες την ανάγκαζαν να αλλάζει. Μεγάλο φορτίο σε αυτή την αλλαγή φέρουν οι αποικιοκρατικές τάσεις του μεταγενέστερου Σουηδικού καθεστώτος, τόσο στο εσωτερικό της φυλής αλλά και στην αντιμετώπιση της. Συγκεκριμένα πριν το 1400, οι άνθρωποι που γεννιούνταν στην φυλή άνηκαν σε αυτή, αν και νομάδες επέστρεφαν πάντα στην siddha (έννοια της κοινότητας που θα αναλυθεί παρακάτω) όμως με την αρχή της αποικιοκρατίας πολλά άλλαξαν.

Το αποικιοκρατικό φαινόμενο φέρνει πολλά αρνητικά αποτελέσματα, ένα από αυτά είναι η εξάπλωση ενός φυλετικού διαχωρισμού κατά τα τέλη 19^{ου} και αρχές 20^{ου} αιώνα. Κατά τα πρώτα χρόνια οι Σουηδοί άποικοι αντιμετωπίζουν τους Σάμι ως σκλάβους και τους υποχρέωναν να εργάζονται σε αντίξοες συνθήκες και αποκαλούνταν «εργαλεία». Παρά τις δυσκολίες προσπαθούν να ακολουθούν έναν τρόπο ζωής που άρμοζε σε έναν Σουηδό υπήκοο αλλά και τιμώντας τα παραδοσιακά έθιμα με άκρα μυστικότητα. Καταυτόν τον τρόπο ο λαός προσπάθησε να κρατήσει έστω την γλώσσα του που σύμφωνα με αναφορές (19^{ος} - 20^{ος} αιώνας) κρατούσε την παράδοση τους ζωντανή. Είναι επίσης γνωστό πως στο διάστημα αυτό όσοι μιλούσαν ακόμη την γλώσσα αποκλείονταν κοινωνικά αλλά και στα δικαιώματα εκπαίδευσης, γεγονός που οδήγησε τις οικογένειες της εποχής στην αποφυγή διδασχής της ομογενούς διαλέκτου με σκοπό την προστασία της νεότερης γενιάς που θα ωφελούσε σε μια κανονική και ειρηνική ζωή, αφού ο φόβος της περιθωριοποίησης για την επόμενη γενιά ανησυχούσε τους προηγούμενους καθώς λόγω της μακράς ιστορίας τους και τις περιόδους ενός έμμεσου διωγμού προτίμησαν να αποκρύψουν την αλήθεια και την μεταλαμπάδευση του πολιτισμού τους χαρίζοντας τους όμως την ηρεμία για δεκαετίες.(Samiskt, 2005).

Υπήρξαν διαφοροποιήσεις ωστόσο σχετικά με το ποιοι θεωρούνταν Σάαμι και ποιοι όχι. Αρχικά ορίζονταν από το Σουηδικό κράτος, στο οποίο υποστηρίζονταν ότι μόνο όσοι ασχολούνταν με την κτηνοτροφία των ταράνδων θεωρούνταν πραγματικοί απόγονοι της φυλής (μάλιστα κατά το διάστημα αυτό οι άποικοι συνήθιζαν να τους κατηγοριοποιούν για αυτό υπήρχαν και οι όροι «μισός Σάαμι» ή «ένα μέρος από Σάαμι» (Samiskt, 2005) κάτι που άλλαξε αργότερα καθώς σύμφωνα με νόμο που αφορούσε στο δικαίωμα ψήφου. Η διαδικασία για να μπορέσει κάποιος να ψηφίσει και η ψήφος του αυτή να θεωρείται νόμιμη θα πρέπει το άτομο αυτό να έχει ως μητρική του γλώσσα τα Σάμι ή αν ακόμη μόνο οι πρόγονοι του ατόμου αυτού την μιλούσαν. Εν κατακλείδι έως και σήμερα είναι δικαίωμα των ίδιων να αποφασίζουν για το που ανήκουν, κάτι που συνήθως βασίζεται στην προέλευση, την αρχή της ζωής αλλά και τις επιλογές, για παράδειγμα αν οι πρόγονοι ενός ατόμου ανήκουν στην φυλή και το ίδιο δεν ταυτίζεται με τα ιδανικά αυτά ή απλώς δεν θέλει μπορεί να μην είναι Σάαμι πια.

Η δημιουργία ενός ενωμένου έθνους για αυτούς τους ανθρώπους αποτέλεσε κάτι το ιδιαίτερα σημαντικό ύστερα από τις διάφορες κακουχίες όπου πέρασαν ανά τους αιώνες για να το κρατήσουν ζωντανό. Το έθνος καταφέρνει να συνταχτεί επίσημα γύρω στον 19^ο αιώνα. Αυτό οφείλεται στο ότι η φυλή ήταν διασκορπισμένη ανάλογα με την περιοχή που βρισκόταν παλαιότερα η siddha διαχωρίζονταν ως μικρότερες φυλές. Οι φυλή χωρίζεται σε 10 μικρότερες φυλές (Σάμι του Νότου «=South Sami», Σάμι του Ume «=Ume Sami», Σάμι του Pite «= Pite Sami», Σάμι της Lulea «=Lulea Sami», Σάμι του Borrá «=North Sami», Σάμι του Inari «=Inari Sami», Σκόλτ Σάμι «=Skolt Sami», Ακκάλα Σάμι «=Akkala Sami», Κιλντίν Σάμι «=Kildin Sami», Τερ Σάμι «=Ter Sami» όμως εμείς θα λάβουμε σαν ενδεικτικά παραδείγματα την φυλή του Νότου, της Lulea και αυτή του Borrá. Παρ' όλα αυτά οι φυλές συνυπήρχαν χωρίς όμως να εμπλέκονται στα κοινά ή σε πιο απλά ζητήματα όπως η κτηνοτροφία. Όσον αφορά τις μετακινήσεις τους θερινούς μήνες είχε καθιερωθεί από το παρελθόν να πηγαίνουν στις περιοχές με τα μεγαλύτερα λιβάδια ώστε να θρέφουν τους ταράνδους τους, προτιμώντας συνήθως περιοχές με κοντινές λίμνες για το ψάρεμα. Τους χειμερινούς μήνες έμεναν στη siddha αλλά ακόμα και αυτές οι συνήθειες διαφέρουν στις φυλές, με την πάροδο των χρόνων τοποθετήθηκαν σε ένα μέρος και σταμάτησαν οι μεγάλες μετακινήσεις, κομβικό σημείο σε όλα αυτά που αναφέραμε είναι πως και με αυτές τις αρχαίες συνήθειες που επικράτησαν για πολλούς αιώνες δεν υπάρχει επίσημη καταγραφή που να μιλά για κάποιο συμβούλιο μεταξύ των φυλών.

Το πρώτο λοιπόν τέτοιο συμβούλιο λαμβάνει χώρα στο Trondheim της Σουηδίας κατά το έτος 1917 στο οποίο γίνεται και η δημιουργία του Σαμιακού κογκρέσου. Η δημιουργία του κογκρέσου αποτελεί μια μεγάλη συνάντηση μεταξύ των Σάμι της Σουηδίας και αυτών της Νορβηγίας, (πιο συγκεκριμένα μιλάμε για τις φυλές του βορρά και του νότου). Ο λόγος συγκάλεσης αυτού του συμβουλίου ήταν η επίλυση των κοινών προβλημάτων που είχαν. Καταλαβαίνουμε πως η αρχή του κράτους βρίσκεται εδώ καθώς νωρίτερα υπάγονταν στα μεγαλύτερα κράτη όπου δεν ενδιαφέρονταν ιδιαίτερα για τα προβλήματα τους και για πολλά χρόνια μάλιστα υπήρξαν έμμεσα παραγκωνισμένοι καθώς τους ζητούνταν να ζουν με τα ιδανικά της πατρίδας όπου διέμεναν. Έκτοτε το κογκρέσο συνέχισε να υπάρχει και αυτό αποτέλεσε σπουδαίο κομμάτι για την εξέλιξη του κράτους. Ωστόσο η συνάντηση αυτή γιορτάστηκε πρώτη φορά το 1993 κατά την διάρκεια του παγκόσμιου έτους αυτοχθόνων λαών και διακηρύχτηκε δημόσια στο Jokkmokk από τα Ηνωμένα έθνη ως εθνική ημέρα , η επέτειος γιορτάζεται κανονικά και σήμερα στις 6 Φεβρουαρίου.

Η ημέρα γιορτάζεται ανεξαρτήτως μόνιμης τοποθεσίας καθώς αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική συνάντηση για όλα τα μέλη της φυλής, κατά την ημέρα αυτή συνηθίζεται να κρεμώνται οι εθνικές σημαίες και να τραγουδάτε ο εθνικός ύμνος στην τοπική γλώσσα. Το έθνος αποκτά την δική του σημαία κατά το πρώτο συμβούλιο το 1986, η οποία σχεδιάστηκε από την Astrid Bahl (1959). Η σημαία διαθέτει 5 χρώματα, τα οποία έχουν παρθεί από τα κόλτ δηλαδή τις παραδοσιακές τους φορεσιές. Τα χρώματα αυτά έχουν άμεση σχέση με την φύση με την οποία συνδέονται και εκείνοι

και διαθέτουν την δική τους σημασία το καθένα, το **πράσινο** που συμβολίζει τα φυτά, την ίδια την φύση αλλά και την γη των Σάμι, με λίγα λόγια την ζωτικότητα, το **μπλε**, το νερό που αποτελεί ελιξίριο ζωής, το **κόκκινο**, που συμβολίζει την ζεστασιά και την αγάπη δείχνοντας έτσι τους ισχυρούς δεσμούς και το **κίτρινο** το οποίο συμβολίζει τον ήλιο και την μακροβιότητα. Χαρακτηριστικός είναι ο κύκλος που βρίσκεται σχεδόν στο κέντρο, το γεγονός ότι τα δύο μέρη του έχουν διαφορετικό χρώμα (μπλε αριστερά σε κόκκινο φόντο και κόκκινο δεξιά σε μπλε φόντο) αποτελεί συμβολισμό για τον ήλιο και την σελήνη.

Εικ 1.1 Εθνική σημαία

Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα δημιουργείται επίσημα και ο εθνικός ύμνος της χώρας, οι στίχοι όμως είναι παλαιότεροι καθώς γράφτηκαν στις αρχές του 1906, δηλαδή 80 χρόνια πριν την δημοσίευσή του, οι στίχοι γράφτηκαν από τον Isak Saba(1875-1921) ο οποίος ασχολούνταν με την θρησκευτική μουσική και την διδασκαλία, ο ίδιος αποτελεί μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα προσωπικότητα της εποχής καθώς είναι ο πρώτος Νορβηγός Σάμι που εκλέχτηκε στο νορβηγικό κοινοβούλιο. Για 6 χρόνια στις αρχές του 20^{ου} αιώνα εκπροσωπούσε την κομματική παράταξη Finnmark's Social Democrats, επίσης ήταν εκπρόσωπος για την κοινότητα των Σάμι αλλά και στον αλιευτικό πληθυσμό. Ο ύμνος είναι αναπόσπαστο κομμάτι ενός έθνους καθώς τραγουδώντας ή και ακόμα και διαβάζοντας τον ο εκάστοτε λαός (ο κάθε λαός για τον δικό του) γεμίζει με ένα είδος κουράγιο που απέχει από την εθνικοποίηση αλλά με αγάπη και την φιλοπατρία που έχει ο κάθε άνθρωπος για την χώρα όπου ανήκει.

Ο λαός των Σάμι αποτέλεσε για πολλά χρόνια για τους περισσότερους μια φυλή αυτοχθόνων ιθαγενών που αργότερα δημιούργησε το δικό του κρατίδιο, κάτι το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς η φυλή είχε το αίσθημα της ενότητας για χιλιάδες χρόνια αφού και στις απαρχές της αν και νομαδικό φύλο οι άνθρωποι συνεργάζονταν έχοντας περισσότερα να τους ενώνουν από αυτά που τους χώριζαν. Μέσα από το δικό τους εθνόσημο παρατηρούμε την άμεση σχέση αλλά και τον σεβασμό που δείχνουν στην φύση που τους ανέθρεψε αλλά και στα προβλήματα και τις κακουχίες που αντιμετώπισαν, κάτι που κατά τους ίδιους τους έκανε να παλέψουν για τα δικαιώματά τους, την ελευθερία τους αλλά και την δύναμη ύπαρξης και εξέλιξης τους όλα αυτά τα χρόνια.

Παρακάτω παρατίθεται ο εθνικός τους ύμνος στην ελληνική.

Lavlla

Μακρινά βόρεια κοντά στην Μεγάλη Άρκτο,
Αναδύεται η γη των Σάμι,
Από βουνό σε βουνό στο απέραντο γαλάζιο,
Από λίμνη σε λίμνη
Κορυφές, κορυφογραμμές και οροπέδια που φτάνουν ως τους ουρανούς,
Γάργαρα ποτάμια, ρυάκια που βρυχώνται και ορμητικά δάση,
Απότομα, απότομα χαλύβδινα γκρι ακρωτήρια που κοιτάζουν προς την
φουρτουνιασμένη θάλασσα,
Ο παγετός καταστρέφει εδώ τον χειμώνα, ενώ το ζαλισμένο χιόνι οδηγείται από
τους άγριους ανέμους.
Εκείνοι (οι Σάμι) αγαπούν την γη τους με καρδιά και ψυχή: το φώς του
φεγγαριού οδηγεί έναν ταξιδιώτη, καθώς τα ιπτάμενα φώτα του βορρά
κυματίζουν, ραβδί με οπλή, καθαρά ακούγεται ανάμεσα στα αλσύλλια, ενώ στη
λίμνη απέναντι από την πεδιάδα, το έλκηθρο χαράζει τον δρόμο του προς τα
εμπρός.
Θαλασσοπούλια σε κάθε χρυσό λιμάνι, όπου τα ρεύματα λάμπουν όπως το
ασήμι, τα κουπιά λάμπουν κατά την διάρκεια του τραγουδιού, ενώ στο βάθος
κυλούν καταρράκτες, μεγάλοι και μικροί που με τον ήχο τους τα νερά ηρεμούν.
Η Λαπωνική οικογένεια, η οικογένεια των Σάμι, τόσο αλύγιστη που κατάφερε να
υπομείνει αιμοδιψείς τυράννους, σκιερούς εμπόρους και πονηρούς
φοροσυλλέκτες.
Χαίρε λαέ των Σάμι!
Χαίρε ρίζα τις ελευθερίας!
Που ο πόλεμος ποτέ δεν άγγιξε,
Και το αίμα των αδερφών μας δεν χύθηκε ποτέ ανάμεσα στις γενεές της ήρεμης
Λαπωνίας.
Οι πρόγονοι μας κατατρόπωσαν τους εχθρούς τους, αφήστε μας λοιπόν και μας να
παλέψουμε και να σταθούμε ενάντια στην καταπίεση.
Οι γιοί του ήλιου και μιας δυνατής οικογένειας, όπου κανένας εχθρός δεν μπορεί
να καταπιέσει, και μόνο η ίδια η γλώσσα σου μπορεί να σε περιθάψει και πάντα
να θυμάσαι τους αρχαίους προγόνους να λένε: «Η γη των Σάμι, ανήκει στους
Σάμι».

1.2 Σάπμι (Sapmi)= Γεωγραφική θέση

Όπως αναφέρθηκε και στην παραπάνω ενότητα η έννοια του τόπου για την κάθε φυλή αλλά και για τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά διαφέρει ως προς τον ορισμό του. Οι Σάμι ή οι σημερινοί Λάπωνες, έχουν ως πατρίδα τους το Σάπμι. Το Σάπμι δεν αποτελεί μονό γεωγραφική περιοχή ή μια φιλοσοφική ιδέα κατά βάση αλλά είναι ο τέλειος συνδυασμός αυτών. Αν έπρεπε να δημιουργηθεί ένας ορισμός για αυτό θα λέγαμε ότι αποτελεί την γεωγραφική θέση αλλά και τους ίδιους τους ανθρώπους, την γλώσσα, την ιστορία και την μακραίωνη κουλτούρα τους, ανεξάρτητα από την περιοχή που κατοικούν το κάθε τοπικό έθιμο και κάθε συνήθεια συμπεριλαμβάνονται στην κουλτούρα της φυλής αγκαλιάζοντας τα γλωσσικά ιδιώματα, τα τοπικά έθιμα, τις τοπικές παραδοσιακές φορεσιές κ.α.

Η φιλοσοφία τους βρίσκεται παντού και κάθε κομμάτι της φύσης είναι και δικό τους κομμάτι « Σάπμι είναι η γη και οι άνθρωποί του, η φύση και οι τάρανδοι, τα ζώα και το φώς. Ο μεσονύκτιος ήλιος και τα φώτα του βορρά. Η λάμψη της σπίθας μια χειμωνιάτικη μέρα και η ηρεμία των βουνών μετά από μια μέρα αναρρίχησης. Σάπμι είναι το φαγητό και η παραγωγή. Αλλά και τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ονομασίες. Τα χειροποίητα πράγματα (duodji*), το ψάρεμα και ο τουρισμός. Η σημαία και τα χρώματα των Σάμι. Η περιπλάνηση και ο σεβασμός που οφείλουμε σε ότι βλέπουμε γύρω μας. Νέοι και μεγαλύτεροι και ότι βρίσκεται ανάμεσα μας.» (swedishlaplandstories).

Γενικότερα όσον αφορά το γεωγραφική τους θέση, τοπογραφικά το Σάπμι καλύπτει κυρίως το βορρά, ένα μεγάλο κομμάτι του Αρκτικού κύκλου, όπως έχει ήδη αναφερθεί οι χώρες που περιλαμβάνονται σε αυτό είναι η Νορβηγία, η Σουηδία, η Φιλανδία και η Ρωσία. Έτσι ώστε να βρέχεται από τρεις θάλασσες, την θάλασσα του Μπάρεντς (Βόρεια), την Νορβηγική θάλασσα (Νότια) και την Λευκή θάλασσα στα Ανατολικά. Ακόμη, ο πληθυσμός των Σάμι κυρίως αναπτύχθηκε σε συγκεκριμένες περιοχές, όπως το Kautokeino (καουτοκέϊνο) και το Karasjok (Καρασό)*, που πρόκειται για επαρχιακές πόλεις ενώ πολλοί έφυγαν σε μεγαλύτερες για διαφορετικούς λόγους με τους οποίους θα ασχοληθούμε αργότερα.

1.2.1 Χάρτες

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα η έννοια του Σάμι δεν κλείνεται μέσα σε γεωγραφικά όρια όμως όσον αφορά την μελέτη χαρτών τα όρια άλλαξαν συνέχεια. Αρχικά αποτελούσαν νομαδικό φύλλο που δεν είχε δημιουργήσει έθνος άρα θα μελετήσουμε τις γεωγραφικές περιοχές όπου αυτό κινούνταν. Γενικά λόγω των κοπαδιών συνήθιζαν να μετακινούνται τακτικά ειδικά προς τους θερινούς μήνες σε περιοχές με μεγαλύτερες πεδιάδες ώστε να βοσκούν τα κοπάδια τους, να ψαρεύουν, να κυνηγούν με συγκεκριμένο τρόπο με αυτόν που ορίζει σωστό η φιλοσοφία τους*. Μετά τους θερινούς μήνες κατευθύνονται προς τα ανατολικά δάση σε ορεινές περιοχές. Το χωριό συνήθως βρίσκεται εκεί, ωστόσο πρακτικά οι Σάμι ανήκουν σε μια φυλή αλλά δεν κατοικούν όλοι μαζί λόγω του πληθυσμού αλλά και λόγω της μετανάστευσής. Κατά μια έννοια θα μπορούσαμε να πούμε πώς εξαρτώνται από τις συνήθειες τους. Για παράδειγμα το ψάρεμα, το οποίο γινόταν συνήθως στις περιοχές της Νορβηγίας ή την εκτροφή ταράνδων, η οποία γίνονταν σε όλες τις περιοχές τους. Φυσικά αυτό δημιούργησε μικρό διαφορές ανάμεσα στις φυλές (γλωσσικά ιδιώματα ,φορεσιές) αναλόγως με τις περιοχές όπου εκείνοι κατοικούν.

Εικ. 1.2 Γεωγραφική έκταση των Σάμι

Ο χάρτης τους (χαρακτηριστικό παράδειγμα εικ.2) στον οποίο ξεχωρίζονται ευδιάκριτα τα χωρία των περιοχών κάθε φυλής. Εμείς ωστόσο σε αυτό το επιστημονικό τεκμήριο θα παρουσιάσουμε τα

χαρακτηριστικά των φυλών του Νότου(South Sami), τις φυλές της μέσης γης (Lule Sami) και τις φυλές του Βορρά (North Sami).

*Σημείωση: Οι υπόλοιπες φυλές που αναγράφονται στο χάρτη διαθέτουν τα ίδια χαρακτηριστικά με τις φυλές που συνορεύουν.

Θα μπορούσαμε να πούμε λοιπόν ότι χωρίζονται απλοϊκά ανάλογα με την γλώσσα που μιλούν. Σε όλη την διάρκεια ύπαρξης της φυλής αυτά τα τμήματα γης ήταν πάντα η γη τους παρά τις δυσκολίες που συνάντησαν. Μια μικρή αναδρομή στο χρόνο θα διευκολύνει την κατανόηση των αλλαγών στο χάρτη αλλά θα παρέχει και στον ίδιο τον αναγνώστη ένα ταξίδι στις διάφορες περιοχές για τις οποίες θα του παρέχουμε λεπτομέρειες σε επόμενα κεφάλαια.

Από τις απαρχές τις φυλής όπου υπολογίζονται περίπου στο 11.000-5.000 π.Χ μέχρι και το 900 μ.Χ οι Σάμι δεν γνωρίζουν όρια με την σημερινή έννοια εκτρέφουν τα κοπάδια τους, ψαρεύουν και ακολουθούν τις δικές τους παραδόσεις ζώντας αρμονικά και με άλλους λαούς όπως οι Βίκινγκς. Γνωρίζουμε για τις απαρχές τους από διάφορες ιστορικές καταγραφές, μάλιστα τα πρώτα γραπτά τεκμήρια χρονολογούνται περίπου στο 98 μΧ όταν Ρωμαίοι γραφείς κατέγραψαν ιστορίες ανθρώπων που ζούσαν στον μακρινό Βορρά, οι οποίοι ντύνονταν με γούνες, κυνηγούσαν αλλά εντυπωσιάστηκαν από τον αρμονικό τρόπο ζωής τους και της σχέσης τους με την φύση (samiskt,2005). Γεγονός που αλλάζει περίπου στο 1.300 όταν Σουηδοί βασιλιάδες αποφασίζουν να επεκταθούν στην γη τους. Απευθείας η καθημερινότητα τους αλλάζει και τα γεωγραφικά τους όρια αν και δεν μικραίνουν εν μέρει φυλακίζονται καθώς γίνονται θύματα εκμετάλλευσης, καταπίεσης και εξαπάτησης.

Ο επόμενος αιώνας για αυτούς είναι δύσκολος καθώς όσο ανήκουν στο Σουηδικό κράτος δεν διαθέτουν ιδιαίτερα δικαιώματα μέχρι το 1543 που ανακτούν τα δικαιώματα κυνηγιού. Η μέρα δικαίωσης και δημιουργίας κράτους θα αργήσει για την φυλή. Κατά το έτος 1671 δημιουργείται ο όρος και η ύπαρξη της Λαπωνίας έστω και ανεπίσημα. Το 1700 αλλά και το 1.800 αποτελούν αιώνες μετακινήσεων στα κράτη της Σκανδιναβίας καθώς αν και αναγνωρισμένος λαός πια δεν ανήκει πουθενά καθώς μέχρι και το 1900 περιθωριοποιούνται. Ζητείται από αυτούς να επιλέξουν ανάμεσα στην κληρονομιά και την κουλτούρα τους και ένα καλύτερο μέλλον για την νέα γενιά, η οποία θα ήταν εντελώς αποδεκτή παραδείγματος χάρη στη Νορβηγία αν αυτά δεν μιλούσαν την παραδοσιακή σαμιακή γλώσσα και αποκτούσαν νορβηγική υπηκοότητα. Το 1917 θεωρείται έτος απελευθέρωσης με την δημιουργία του κογκρέσου και του Σαμιακού κράτος με τα γεωγραφικά σύνορα όπως γνωρίζουμε σήμερα.

Σημαντικές περιοχές και πόλεις για τους Σάμι σήμερα, το Lugavri/Lovozero*, η οποία αποτελεί πρωτεύουσα των Σάμι στη

Ρωσία. Στην πόλη Inari/Anar* βρίσκεται το κέντρο πολιτισμού Sagos, στο οποίο στεγάζεται το Φιλανδικό Σαμιακό κοινοβούλιο. Στο Karasjok/Karasjaka*, βρίσκεται το κτήριο του κοινοβουλίου και το NRK Sami Radio. Η πόλη Kautokeino/Gkonvdageaidna* αποτελεί ιδιαίτερο σημείο καθώς αποτελεί κέντρο πολιτισμού αλλά και κομβικό σημείο κατά την περίοδο του Πάσχα. Όσον αφορά το πολιτιστικό κομμάτι στην πόλη βρίσκονται πολλά ιδρύματα όπως το Sami University/ Sami Allaskuvla, το νορβηγικό Σαμιακό ίδρυμα, το κέντρο ιθαγενών Galda, το τοπικό γραφείο Σαμιακού κοινοβουλίου αλλά και το εθνικό θέατρο Beaivvas. Επίσης η περιοχή Kifura/ Giran*, στην οποία βρίσκεται το κεντρικό Σουηδικό Σαμιακό κοινοβουλευτικό γραφείο. Το Givar όπου αποτελεί άλλη μια θεατρική σκηνή των Σάμι. Το SR (Sami Radio) αλλά και τον τηλεοπτικό σταθμό STV Sami. Ιδιαίτερα σημαντική η πόλη Jokkmokk/ Jahkamahkke*, στην οποία βρίσκονται τα τοπικά κοινοβουλευτικά γραφεία των Σάμι, το Σαμιακό εκπαιδευτικό κέντρο όπως και το αφιερωμένο μουσείο στην ιστορία των Σάμι Ajtte. Το Jokkmokk επίσης διαθέτει θαυμαστή αγορά όπου τον μήνα Φεβρουάριο προσελκύει ανθρώπους της φυλής από όλη την επικράτεια (το γεγονός αυτό ίσως συνδέεται με τις παλαιότερες παραδόσεις και την αρχική σημασία της αγοράς). Τέλος η πόλη Ostersund/ Staure* όπου σε αυτή στεγάζεται το Gualtije κέντρο πολιτισμού και πληροφοριών των Σάμι του Νότου.

Δημιουργία χαρτών και τοπωνύμια

Ένας χάρτης προσφέρει μια γενική εποπτεία μιας μεγάλης γεωγραφικής περιοχής. Ωστόσο, οι λεπτομέρειες που περιέχει ως προς την χαρτογραφημένη περιοχή είναι γενικές και περιορισμένου επιπέδου. Επιπλέον, αυτό το επίπεδο εξαρτάται από τη θεώρηση αυτού που συνέθεσε το χάρτη ή το σκοπό της χαρτογράφησης. Οι θεματικοί χάρτες περιορίζονται συχνά στη χωρική κατανομή κάποιου συγκεκριμένου χαρακτηριστικού, όπως η θερμοκρασία ή η πυκνότητα του πληθυσμού. Οι χωροπληθογραφικοί χάρτες είναι ειδικοί θεματικοί χάρτες που έχουν πολλές ομοιότητες με τις ψηφιακές εικόνες. Οι χωρολογικές μέθοδοι χαρτογράφησης χρησιμοποιούνται στις μέρες μας στην ψηφιακή επεξεργασία των εικόνων. Ένα απλό παράδειγμα χαρτογράφησης σε έναν οικισμό θα μας βοηθήσει να καταλάβουμε τη μέθοδο. Η πυκνότητα της αποικίας μπορεί να χαρτογραφηθεί με το «άπλωμα» ενός πλέγματος πάνω από ένα τοπογραφικό χάρτη. Ο αριθμός των σπιτιών μετριέται σε κάθε τετράγωνο.

Γνωρίζουμε την μορφή ενός χάρτη, αυτό όμως που δεν γνωρίζουμε είναι από πού προήλθαν όλες αυτές οι ονομασίες, πρόκειται για απλές ετικέτες ή για τόπους που απέκτησαν τις ονομασίες τους ύστερα από κάποια ιστορία; Για την περίπτωση της Σκανδιναβίας και πιο συγκεκριμένα για τις περιοχές της σημερινής Λαπωνίας και τις συνορεύουσες περιοχές ισχύει. Κάποτε κατείχαν διαφορετικές ονομασίες είτε μικρότερες περιοχές οι οποίες κατονομάζονταν από τους ιθαγενείς και δεν καταγράφονται στους τοπικούς χάρτες.

Μια τέτοια περίπτωση αφορά διάφορες νομαδικές φυλές ανά τον κόσμο. Παρόμοιο ρόλο είχε και η φυλή των Σάμι, όσον αφορά την δημιουργία τοπωνυμίων. διαφοροποίηση βρίσκεται στο ότι οι φυλές συνήθιζαν να ονομάζουν τόπους μόνο προφορικά. Αφού σημασία είχε η μεταφορά της γνώσης στην επόμενη γενιά, άρα δεν ήταν αναγκαίο αυτά να γραφούν. Η συνήθεια όμως αυτή δεν βρήκε σύμφωνες τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης στην λήψη των ονομασιών αυτών στους χάρτες τους. Διαφοροποιώντας έτσι τις ονομασίες αυτές ή συνήθως αλλάζοντας τις εντελώς, η δικαιολόγηση της αλλαγής αυτής με βάση τις γείτονες χώρες της Δύσης ήταν η δυσκολία της ανάγνωσης των ονομασιών αυτών αλλά και του λόγου γέννησης των ονομασιών αυτών. Τα τοπωνύμια αυτά συνδέονται άμεσα με τις παραδόσεις της φυλής (άμεση σχέση γηγενών με το τοπίο και το φυσικό στοιχείο αλλά και τις οντότητες που υπάρχουν σε αυτό). Ωστόσο οι Σάμι επεδίωκαν για την αναγνώριση των τοπωνυμίων αυτών, καθώς μέσα από αυτήν αλλά και τη δημοσίευση αυτών στους παγκόσμιους χάρτες θα αποτελεί σημάδι γνωστοποίησης της ταυτότητας της και της κουλτούρας της.

Ακόμη ενδιαφέρουσα είναι και η αντιμετώπιση αυτών των περιοχών όπως και η ενασχόληση της κατοχύρωσης των ονομάτων από την οπτική της Δύσης. Συγκεκριμένα λόγω των αποικιοκρατικών διαμαχών που έλαβαν χώρα σε κάποιες από αυτές τις περιοχές αλλά και την στρατηγική που εφάρμοσαν, η οποία είχε ως στόχο την νόμιμη απόκτηση των δικαιωμάτων κατοχής αυτών των περιοχών. Το σχέδιο κατοχύρωσης που εφαρμόστηκε τότε ήταν το εξής, λόγω της δυσκολίας της ανάγνωσης των ονομάτων, όπου ήταν σχετικές με την καθημερινή ζωή των Σάμι, η δυτική πλευρά ισχυρίστηκε ανικανότητα να κατανοήσει και να προφέρει τις ονομασίες αυτές. Εν συντομία, η Δύση χρησιμοποιώντας τις ονομασίες των ιθαγενών περιοχών μέσω της παραμόρφωσης, της μετάφρασης τους την εξάλειψη των τοπωνυμίων αυτών στους χάρτες. Δίνοντας έτσι την εντύπωση πως η δημιουργία χαρτών γίνεται κάτω από αληθή και αντικειμενικά κριτήρια.

Η τακτική αυτή ονομάστηκε «Τοπωνυμική Αποικιοκρατία» από τον Harley το 2001. Συγκεκριμένα ο ίδιος στο έργο του «Wood» αναφέρει

πως οι Σουηδικές αρχές ακολουθούσαν μια πολιτική συστηματικού σβησίματος κάθε ίχνους Σαμιακής ονομασίας, αυτό συνέβαινε σε τόσο μεγάλη ισχύ ώστε να φτάνουν στο σημείο να αμφισβητείται η ύπαρξη τους (των τοπωνυμίων). Η πηγή αυτής της έκφρασης με προβληματίσε πολύ αλλά συνάντησα παρόμοια φράση στο βιβλίο με τίτλο «Maps and Dreams» (Brodi ,1981) το γεγονός επηρεασμού του ενός από του άλλου είναι πιθανό όπως και το ενδεχόμενο κοινής πηγής τους. Σημασία δεν έχει όμως ο αριθμός αναγραφής του γεγονότος αυτού αλλά η ύπαρξη του, όπως και άλλα παραδείγματα παρόμοιων πολιτικών που εφαρμόστηκαν τόσο και στις περιοχές της Νότιας Αμερικής από τις αποικιοκρατικές τάσεις της Ισπανίας αλλά και άλλων περιοχών που έπεσαν θύματα του φαινομένου της αποικιοκρατίας, φαινόμενο που διαίρεσε πολισμούς, που αποδυνάμωσε φτάνοντας σε σημεία γενοκτονίας και αφανισμού. Οι έννοιες αυτές όμως δεν υπήρχαν τότε για να τους σώσουν, η καταστροφή τότε ονομαζόταν ωραιοποιημένα εξέλιξη για να φτάνει όμορφα στα αυτιά της φαινομενικά αθώας και σωτήριας Δύσης στην προσπάθεια της να προστατεύει και να “εξανθρωπίζει” τις φυλές αυτές. Το γεγονός αμφισβήτησης της ύπαρξης ακόμη αυτών μας δείχνει την σοβαρότητα του προβλήματος αυτού και την αδυναμία της φυλής να υποστηρίξει τα ιδανικά της καθώς τα δικαιώματα τους περιορίζονταν όπως και η γη τους φαινομενικά.

Η τακτική αυτή συνεχίστηκε από το Σουηδικό κράτος μέχρι και λίγο πριν την δημιουργία του Λαπωνικού κρατιδίου τον 20^ο αιώνα(1917 → δημιουργία κογκρέσου, 1986 → 1^ο Εθνικό συμβούλιο) να μετονομάζει τις Σαμιακές ονομασίες ακόμα και όταν οι ίδιοι οι λαοί είχαν αρχίσει να αλληλεπιδρούν έντονα μεταξύ τους, όπου οι κάτοικοι των γείτονων χωρών παρόλη την πολιτική που ασκούσε το κράτος στη φυλή, οι ίδιοι οι άνθρωποι είχαν αρχίσει να εμπλέκονται μεταξύ τους μέσα από τις κοινές συναναστροφές, την τοπική αγορά στην οποία οι Σάμι συμμετείχαν ιδιαίτερα, τον γάμο.

Όπως αναφέραμε και νωρίτερα η πολιτική που συνεχίζει να χρησιμοποιείται μέχρι και τον 20^ο αιώνα είναι η ίδια με αυτήν που πράχθηκε από την πρώτη απόπειρα προσπάθειας για την συμπερίληψη τους στους χάρτες. Η διαδικασία για την συμπερίληψη κάποιας περιοχής σε έναν χάρτη αρχικά της ίδιας της χώρας (ο πρώτος χάρτης που περιλάμβανε τοπωνύμια δημιουργήθηκε στην Σουηδία και παρουσίαζε ην βόρεια Σουηδία, 19^{ος} αιώνας.) ήταν η ταυτοποίηση έτσι ώστε να ταιριάζει με την γλώσσα της ίδιας της χώρας. Ωστόσο η περίπτωση για τις ονομασίες των τοπωνυμίων που είχαν οριστεί από τους Σάμι δεν ήταν τόσο απλή. Έπρεπε οι ονομασίες αυτές να ακολουθήσουν μια διαδικασία ταυτοποίησης, η οποία είχε σκοπό τον έλεγχο για το αν ταιριάζουν οι ονομασίες με την Σουηδική ορθογραφία

και προφορά, το αποτέλεσμα αυτής ήταν η παραμόρφωση και η λανθασμένη δημοσίευση στους τοπικούς χάρτες.

Ενώ όμως αναφέραμε τόσα για την δημιουργία των τοπωνυμίων αυτών και στην αντιμετώπιση αυτών δεν αναφέραμε την σημασία των τοπωνυμίων αυτών για τους Σάμι και το πώς αυτά επιλέχθηκαν. Θεματική που θα αναφερθεί παρακάτω και θα εξηγηθεί καλύτερα μέσω ενός πειράματος. Τα τοπωνύμια έχουν πολιτισμική και πολιτική σημασία για τους ιθαγενείς γενικότερα αλλά η διατήρηση αυτών επιτυγχάνεται εν μέρει μέσω της γραπτής χαρτογραφίας. Η σημασία όμως των αυτοχθόνων ονομασιών και η ύπαρξη τους στους χάρτες εγείρει ιδιαίτερα ζητήματα χαρτογράφησης και μετάδοσης της γνώσης στις κοινωνίες από την προφορική παράδοση αλλά και με την αλλαγή αυτής μέσα στο χρόνο. Ωστόσο λόγω της μεγάλης προσπάθειας από τα μέλη της φυλής να διεκδικήσουν τα δικαιώματα τους και την γνωστοποίηση της κουλτούρας τους, από το 1970 και ύστερα από παρότρυνση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την επαναφορά τους στην πρωτότυπη μορφή των γηγενών ονομασιών υπό την πίεση φυσικά και των ίδιων των Σαμιακών ιδρυμάτων, με το θετικό αποτέλεσμα τα τοπωνύμια να γυρίζουν στην αυθεντική τους ονομασία τουλάχιστον για την περιοχή της Σουηδίας. (Denlil and Swedell, 2005) Ωστόσο δεν θα ήταν αντικειμενικό αν δεν αναφέρουμε την οπτική της Δύσης στο εν λόγω εγχείρημα και το πώς αντιμετωπίστηκε το αίτημα αυτό όσον αφορά την τοποθέτηση των τοπωνυμίων στους τοπικούς αλλά και παγκόσμιους χάρτες στους οποίους συμπεριλαμβάνονται οι ενδιαφερόμενες περιοχές.

Οι χάρτες που τυπώθηκαν στην Σουηδική επικράτεια στοχεύουν σε ένα πολύ συγκεκριμένο κοινό, αυτούς που δεν κατάγονταν από την χώρα και είχαν μεταβεί εκεί για μόνιμη κατοικία είτε για μελέτη των χαρτών αυτών αλλά και για τουριστικούς λόγους. Ακόμη, δεν φτιάχτηκαν με τρόπο ώστε να παρουσιάζουν τις τοπικές συνήθειες αλλά ούτε όμως για να αναπληρώσει τους σκοπούς που έπρεπε να πληρούν. Συμπερασματικά κατανοούμε ότι οι χάρτες αναφέρονταν στην προκειμένη περίπτωση στις ενδιαφερόμενες περιοχές ονομαστικά και σε μορφή αρχείου χωρίς ιστορικό υπόβαθρο. Βέβαια όμως αυτό δεν ήταν πάντα εφικτό, η παράθεση δηλαδή όλων αυτών των ονομάτων λόγω του μεγάλου αριθμητικού όγκου αλλά και λόγω του πληροφοριακού όγκου όπως η ονομασία και τοποθέτηση τοπωνυμίων σε λόφους για παράδειγμα του Pinlesbacke. Λόγω αυτών των προβλημάτων και το ελλιπές ενδιαφέρον των χωρών της Δύσης να τοποθετήσουν τα τοπωνύμια αυτά στους χάρτες τους έχουμε σαν αποτέλεσμα οι χάρτες της Δύσης να παρουσιάζουν τα τοπωνύμια αυτά ως απλές ετικέτες χωρίς την απαραίτητη επεξήγηση.

Η άποψη του National Land Survey επί του θέματος είναι «Όταν δημιουργούμε χάρτες, τοποθετούμε τις ονομασίες που χρησιμοποιούνται σε καθημερινή βάση. Αν οι ονομασίες δεν χρησιμοποιούνται φυσικά θα πρέπει να βρίσκονται σε ένα είδος ιστορικού χάρτη, αλλά εμείς βλέπουμε τους χάρτες σαν εφημερίδες πρέπει να απεικονίζουν ονόματα και αντικείμενα που είναι επίκαιρα».

Παρόλα αυτά πάντα η ύπαρξη ενός παραδείγματος μιας μελέτης περίπτωσης είναι πάντα πιο διευκρινιστική και ενδιαφέρουσα τις περισσότερες φορές από την απλή ροή μετάδοσης πληροφοριών. Στο 2015 λοιπόν διεξάγεται μια έρευνα από τους Sarah Cogos, Marie Roué & Samuel Roturier, στην τοποθεσία του Sirges. Όσον αφορά τις λεπτομέρειές της έρευνας αυτής: το διάστημα διεξαγωγής της ήταν από τον Απρίλιο έως και τον Σεπτέμβριο του 2015, μέρος σε αυτήν έλαβαν 18 άτομο (όλοι από την περιοχή του Sirges) σε μια ηλικιακή κλίμακα 17-44 ετών (στο σύνολο αυτών βρίσκονταν 6 γυναίκες οι οποίες ασχολούνται με την εκτροφή ταράνδων αλλά και τη συμμετοχή τους στην κοινότητα και 12 άνδρες που ασχολούνται επίσης με την κτηνοτροφία). Σημαντικό επίσης είναι να αναφέρουμε πως οι 14 από τους 18 ανήκουν στους Lulea Σάμι (δηλαδή την φυλή που κατοικεί στο κέντρο του κρατιδίου) και 4 από την φυλή του Borrá.

Για την έρευνα αυτή χρησιμοποιήθηκαν 3 χάρτες σε κλίμακα 100,000 με τους οποίους εμείς δεν θα ασχοληθούμε απλώς θα παραταθούν ενδεικτικά όπως και οι ονομασίες τους.

Εικ 1.3) “BD9 Padjelanta-Sulitelma” Φεβρουάριος 2009

Εικ. 1.4). “BD10 Sarens National park” Φεβρουάριο; 2009

Αλλά και η χρήση του χάρτη με ονομασία “BD11 Tjåmetis” με ημερομηνία έρευνας κατά το διάστημα του Νοεμβρίου 2010. (Για τον οποίο δυστυχώς δεν διαθέτουμε φωτογραφικό υλικό).

Ως τώρα αναλύσαμε την αντιμετώπιση των τοπωνυμίων από τις γείτονες χώρες και αναφερθήκαμε ενδεικτικά στον τρόπο δημιουργίας αυτών και ποια είναι η πηγή έμπνευσής τους.

Χαρτογράφηση των Σάμι και τοπωνύμια

Οι Σάμι για την δική τους διευκόλυνση έδιναν ονομασίες στις περιοχές τους είτε σε αυτές που επισκέπτονταν δημιουργώντας νοητούς χάρτες τους οποίους μετέφεραν μέσα από τις διηγήσεις από γενιά σε γενιά. Τα τοπωνύμια μεταλαμπαδεύονται από την προηγούμενη γενιά στην επόμενη διδάσκοντας τα μονοπάτια που ακολουθούν για την βοσκή των ταράνδων μόλις από τα παιδικά τους χρόνια, η διαδικασία αυτής της άγραφης χαρτογράφησης ονομάζεται **lule bageibit**. Οι διηγήσεις αυτές μπορεί να σχετίζονταν με την διαδικασία του κυνηγιού ή της βοσκής, άλλωστε και τα δύο ήταν ένα ταξίδι. Είτε μιλώντας για τα ταξίδια προς την θάλασσα για το ψάρεμα είτε για το κυνήγι στα ορεινά δάση, είτε για την βοσκή στις περιοχές της πεδιάδας, ακόμη και η επιστροφή στην κοινότητα (sijdda) ήταν ένα ακόμη ταξίδι πριν εκείνη διαλυθεί. Δημιουργούσαν δηλαδή μια έννοια ιδεατής χαρτογράφησης που διαδιδόταν από στόμα σε στόμα. Πολλές φορές τα τοπωνύμια αυτά προέρχονταν από στοιχεία που

βρίσκονταν εκεί μπορεί αυτά να ήταν ένα σημείο όπου ο βοσκός θα καθόταν και θα μπορούσε να επιβλέπει καλύτερα το κοπάδι του έτσι μια περιοχή κάτω από ένα τέτοιο λοφίσκο θα μπορούσε να ονομαστεί από τον ταξιδιώτη παραδείγματος χάρη «λευκός λόφος» ή μια ονομασία που θα προστάτευε την φυλή καθώς περνούσε από ένα απόκρημνο φαράγγι δίνοντας του μια ανάλογη ονομασία.

Ωστόσο η δημιουργία τοπωνυμίων και η μετάδοση τους με την πάροδο των χρόνων και μετέπειτα αιώνων η χρηστική αυτή διαδικασία έγινε παράδοση. Δεν θέλησαν να δημιουργήσουν χάρτες για τους ίδιους καθώς εκείνοι γνώριζαν, αλλά θέλησαν να εισαχθούν τα τοπωνύμια αυτά στους παγκόσμιους χάρτες είτε σε τοπικούς για να βοηθήσουν τους ταξιδιώτες που επισκέπτονταν για πρώτη φορά τις περιοχές αλλά και για να βοηθήσουν τους δικούς τους νέους να μελετήσουν τον τόπο τους πριν τα εντοπίσουν όλα εμπειρικά. Οι ίδιοι όμως δεν θέλουν να χρησιμοποιούν τους χάρτες για να ορίσουν τις περιοχές τους και ύστερα τους εαυτούς τους (συνήθως οι περιοχές και τα άτομα με βάση τις παραδόσεις της φυλής, όλα τα στοιχεία του τόπου συνδέονται), μάλιστα για τον λόγο αυτό και λόγω της μετάδοσης από την προηγούμενη γενιά στην επόμενη οι ίδιοι δεν θέλησαν να χρησιμοποιήσουν χάρτες, συνήθεια που επικρατεί μέχρι και σήμερα καθώς ελάχιστοι τους χρησιμοποιούν για να διασχίσουν αυτές τις περιοχές.

Μάλιστα μια από τους ερωτηθέντες αναφέρει το εξής « Βρίσκουμε τον δρόμο μας καλύτερα χωρίς χάρτες. Δεν τους χρειαζόμαστε καθόλου. Τι να τον κάνεις τον χάρτη όταν έχεις τις λίμνες και τον ήλιο; Και τα ποτάμια, τα ρυάκια κυλούν από την Δύση προς την Ανατολή και τα δέντρα πάντα γέρνουν προς την μεριά του ήλιου». Εδώ καταλαβαίνουμε λοιπόν την σημασία της παρατηρητικότητας και της εμπειρίας που χρειάζεται αυτή η τεχνική. Ακόμη και αν εμάς μας φαίνεται βουκολική και μια ωραιοποιημένη μορφή του κόσμου, μια κοσμοθεωρία πιο γλυκεία με μια δυσάρεστη ιστορία. Η σύνδεση με την φύση και τα στοιχεία της δίνει στους ανθρώπους αυτού του τόπου την ελευθερία τους.

Με λίγα λόγια ο δικός τους τρόπος χαρτογράφησης είναι η αφήγηση, οι τοποθεσίες και μετέπειτα τα αντίστοιχα τοπωνύμια σημειώνονται ανάλογα με τις δυνατότητες της γης (συνήθως σε σχέση με τα κοπάδια των ταράνδων). Αυτό συνήθως γίνεται για να παρέχονται πληροφορίες στον επερχόμενο ταξιδιώτη (παραδείγμα οι προτιμότερες τοποθεσίες για τα κοπάδια αλλά και οι διαδρομές που ακολουθούσαν).

Όμως ενώ αυτό εξυπηρετούσε την φυλή ήταν δύσκολο να συμπεριληφθούν στους τοπικούς χάρτες καθώς πολλές φορές τα τοπωνύμια δεν αντανakλούν πάντα μια συγκεκριμένη τοποθεσία αλλά μπορεί και περισσότερες (Mazzullo and Ingold, 2008) γεγονός που δεν επηρέαζε τη ίδια την φυλή καθώς υπήρχαν διαφοροποιήσεις στις τοποθεσίες και πιθανότατα και στις ονομασίες τους. Ίσως όμως να δημιουργούσε σύγχυση στους ενδιαφερόμενους επισκέπτες με βάση τις πληροφορίες αυτές λόγω των παρεμφερών ονομάτων.

Η απάντηση ως προς αυτή την τεχνοτροπία και στην δυσκολία κατανόησης και διαχωρισμού των τοποθεσιών από τους ανθρώπους της φυλής είναι η εξής: οι ίδιοι τοποθετούν ορόσημα για αυτές τις περιοχές (ένας βοσκός ανάμεσα στους ερωτηθέντες της έρευνας χαρακτηρίζει τις τοποθεσίες ως «μικρό προοπτικές»). Τα ορόσημα αυτά συνήθως είναι είτε βουνά, πέτρες, είδη δέντρων έτσι ώστε να αναγνωρίζουν έτσι αυτές τις τοποθεσίες. Τα ορόσημα-στοιχεία αυτά χαρακτηρίζουν τις περιοχές, για παράδειγμα οι πέτρες είναι ιδιαίτερα σημαντικές καθώς συνδέονται άμεσα με την θρησκεία, την κοσμοθεωρία και τις παραδόσεις τους αφού αποτελούν μέρος του μεγάλου όλου (στο οποίο συμπεριλαμβάνονται ζώα, φυτά, ανθρώπους, βουνά, ποτάμια, ωκεανοί αλλά και θεότητες) και αυτό γιατί συνδέονται άμεσα με την ερμηνεία των πνευμάτων, οι περιοχές αυτές που συνδέονται άμεσα με τα πνεύματα όπως πίστευαν ή είτε διενεργούνταν σε αυτές σχετικές τελετουργίας κυρίως όταν πρόκειται για προσφορές προς τους νεκρούς και ερμηνείας ονομάζονται **siejdde**.

Ένα τέτοιο παράδειγμα για το πώς πραγματοποιούνταν και πραγματοποιούνται ακόμη σε συγκεκριμένες περιπτώσεις η επιλογή του ονόματος για κάποια περιοχή είναι το παρακάτω.

Η απάντηση αυτή ανήκει σε έναν βοσκό με καταγωγή από την περιοχή της Lulea.

«Στη *suorinnoi**3 υπάρχει ένας σχηματισμός που θυμίζει στην όψη έλκηθρο. Και αυτό είναι η *suorinnoi*, υπάρχει ένα βουνό νοτιοδυτικά της *suorinnoi*, το οποίο ονομάζεται *sliphkan* και αν αυτά τα συνδυάσεις έτσι έχεις το αποτέλεσμα».

Παραπάνω παρουσιάζεται ένα τέτοιο παράδειγμα για το πώς λαμβάνονταν η απόφαση λήψης ονομασίας μιας περιοχής. Σύμφωνα με την ορολογία *suorinnoi* είναι οι πίσω θέσεις του ελκθήρου, φαίνεται λοιπόν πως στην εν λόγω τοποθεσία υπάρχει φυσικός σχηματισμός που θυμίζει *suorinnoi*, πρόκειται δηλαδή για σχηματισμό είτε σε κάποια κοντινή οροσειρά είτε η ίδια η μορφολογία της γης σε αυτό το σημείο θυμίζει σχηματικά το σημείο αυτό του έλκθρου. Δίνεται δηλαδή σημείο-σημάδι ξεχωρίζοντας την περιοχή από τις άλλες όπου δεν βρίσκεται κάτι παρόμοιο. Σύγχυση για την εύρεση της σωστής τοποθεσίας είναι πως η περίπτωση ύπαρξης κάποιου παρόμοιου βράχου θα οδηγούσε τον ενδιαφερόμενο σε αποπροσανατολισμό. Επίσης ο ενδιαφερόμενος επισκέπτης θα οδηγούνταν επίσης σε λανθασμένη τοποθεσία αν δεν γνωρίζει την σημασιολογία των ονομάτων και θα μπορούσε να ερμηνευθεί από πολλούς ως προϊόν μυθοπλασίας. Ο ίδιος μάλιστα αναφέρει συμπληρωματικά πως έχουν γεννηθεί ονομασίες τοπωνυμίων από ονομασίες αρκούδων ή ιερών ζώων που ζούσαν σε αυτές τις περιοχές, ή είχαν παρατηρηθεί εκεί.

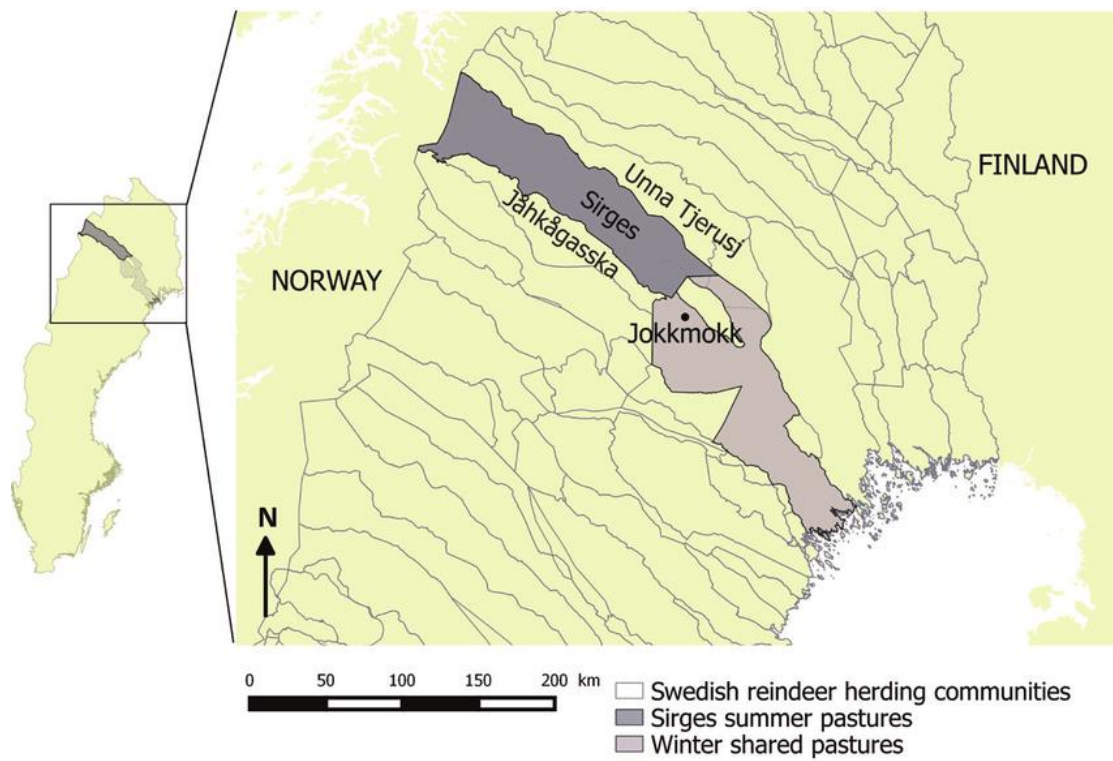
Παρόμοια έθιμα και παραδόσεις παρατηρούμε και σε άλλους ιθαγενείς πολιτισμούς, όπως η φυλή του Βόρειου Καναδά με τις οποίες παρατηρούνται πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Σε αντίθεση με την φυλή των Βίκινγκ που ενώ αναπτύσσονται σε παρόμοιες χρονικές περιόδους κατά τον 1^ο αιώνα μΧ δεν βλέπουμε κοινά χαρακτηριστικά ούτε στον τρόπο ζωής τους ούτε στις παραδόσεις/ έθιμα (οι αναφορές σε γραπτά κείμενα της μιας φυλής για την άλλη είναι ελάχιστες αλλά όχι

και ανύπαρκτες. Μάλιστα σπάνιες αναφορές του λαού της θάλασσας αναφέρει ανθρώπους που ασχολούνταν με την βοσκή των ταρανδών και ζούσαν ιδιαίτερα ειρηνικά).

Σήμερα, γίνεται χρήση gps και ανάλογων site έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ο σωστός συλλαβισμός των ονομασιών των τοπωνυμίων. Η χρήση των τεχνολογικών αυτών μέσων γίνεται από τους ντόπιους περισσότερο κατά το διάστημα που οι καιρικές συνθήκες δεν ευνοούν (προβλήματα περιορισμένης ορατότητας) αλλά και για την αποθήκευση τοποθεσιών περιοχών με την χρήση ηλεκτρονικών προσομοιωτών χαρτών αλλά και την διευκόλυνση της μετακίνησης με snowmobile.

Ωστόσο τα τοπωνύμια των περιοχών αναγράφονται στους τοπικούς χάρτες και στις αντίστοιχες μηχανές ανίχνευσης. Η σημασία των ονομασιών αυτών όμως δεν προσδιορίζεται και δεν αναλύεται στα ψηφιακά μέσα, γεγονός που προβληματίζει τους μεγαλύτερους. Μεγαλύτερη αίσθηση προκαλεί το γεγονός μη συμπερίληψης των ονομασιών των περιοχών στα μέσα αναζήτησης (gps), κάτι που τα καθιστά μη χρηστικά σε εκείνους, με αποτέλεσμα η μικρές ιστορίες πίσω από τις ονομασίες των τοπωνυμίων να χάνονται.

Κλείνοντας αυτή την ενότητα θα παραταθεί ακόμη μια μαρτυρία ενός βοσκού με καταγωγή από την περιοχή του Sirges, « Δεν πρέπει όλα να είναι γραμμένα, κάποια είναι αλλά νομίζω πρέπει να τα ξεχωρίσουμε από τις γνώσεις που πρέπει να έχει ο ταξιδιώτης... αλλά είναι ένας θησαυρός για αυτούς που μένουν εδώ. Και που μακάρι να εξελίξουν αυτές τις πληροφορίες περισσότερο. Στις επόμενες γενιές. Επειδή δεν μπορείτε να ξέρετε αυτές τις περιοχές ενώ δεν... Δεν μπορείτε να τις μάθετε από έναν χάρτη».

Εικ. 1.5) Η περιοχή του Sirges

Εικ. 1.6 Χάρτης Σκανδιναβίας 1539

Εικ. 1.7

χάρτης Σουηδίας 1656

1.2.2. Σάμι του Νότου (γεωγραφικές τοποθεσίες, συνήθειες και χαρακτηριστικά)

Οι Σάμι είναι μια φυλή ιδιαίτερη, με την δική της άγρια ομορφιά, ίσως είναι οι συνήθειες ίσως και η ανάγκη, ο μόχθος και η εξέλιξη αλλά και η προσπάθεια ανά τους αιώνες να μείνει το πνεύμα της φυλής ζωντανό. Ωστόσο λόγω της μεγάλης έκτασης των κατοικιών τους αν και είναι κομμάτια αυτού του φύλου όσο την μελετούσα ανακάλυψα διαφορές ανάμεσα στην κάθε μια ξεχωριστά είτε αυτή είναι μεγάλη είτε μικρή, από το πώς μαγειρεύουν το κρέας μέχρι την πολιτική και την εκπαίδευση. Σε αυτό εδώ το υποκεφάλαιο θα μελετήσουμε τους Σάμι που κατοικούν στο νότιο τμήμα δηλαδή το κομμάτι που αγγίζει τα σύνορα της σημερινής Νορβηγίας και Σουηδίας, το τμήμα αυτό τοποθετείται στα κεντρικά της Σκανδιναβικής Palensula.

Αν και η παραδοσιακή ιδέα που προβάλλεται και επικρατεί για τους Σάμι στα δημοφιλή μέσα ενημέρωσης είναι η εικόνα ενός ομοιογενούς λαού, ο οποίος μεταφέρεται ημισμαδικά μαζί με τα κοπάδια ταράνδων που εκτρέφει στις ορεινές πεδιάδες του Βορρά, στην πραγματικότητα η ζωή αυτή είναι πιο πολύπλοκη. Οι περισσότεροι δεν ασχολούνται με την κτηνοτροφία και ο πολιτισμός τους ποικίλει τόσο στην ουσία όσο και στην έκφραση. Αποτελούν δηλαδή μικρότερους λαούς ενωμένους σε έναν, που μοιράζονται τον κοινό πολιτισμό, την ίδια ιστορία αλλά και τις ίδιες γλωσσικές ρίζες.

Ύστερα θα ήθελα να αναφερθώ στην δύναμη και την πάλη που επέδειξε αυτή η φυλή για τα δικαιώματά της*, τα οποία απέκτησαν με ιδιαίτερο μόχθο. Έως και σήμερα η φυλή διαθέτει επίσημα και κατοχυρωμένα δικαιώματα στο Φιλανδικό, Νορβηγικό, Ρωσικό και

Σουηδικό κράτος. Η ισχύ των δικαιωμάτων σφραγίστηκε με την ύπαρξη των Σαμιακών κοινοβουλίων αναγνωρίζοντας τόσο την ιθαγενική τους ταυτότητα τόσο και την σημασία ύπαρξης της στην πολιτική.

Σύμφωνα με τους χάρτες της εποχής της Ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας (18^{ος}-19^{ος}) τα σύνορα που δημιουργήθηκαν από το Νορβηγικό, Φιλανδικό, Σουηδικό και Ρωσικό κράτος, χαρτογραφήθηκαν με βάση τις διαρκείς πολεμικές διαμάχες. Ωστόσο η διαμόρφωση και χαρτογράφηση των νέων αυτών κρατών επηρεάζουν άμεσα την πορεία και καθημερινότητα της φυλής, είναι γνωστό πως τα άγρια σύνορα τους καταπατήθηκαν πολλάκις. Η φαινομενική αυτή ιδιοκτησία έκανε τους άλλους λαούς της Βόρειας Ευρώπης να θεωρούν ότι υπερέχουν, πράγμα που δεν δίσταζαν να υπενθυμίζουν στους ανθρώπους της φυλής.

Σε αυτό εδώ το σύγγραμμα θα δείτε ότι δεν θα βασιστούμε μόνο στα μεγάλα ιστορικά γεγονότα που έλαβαν θέση σε αυτές τις περιοχές αλλά και σε μικρές καθημερινές ιστορίες των ανθρώπων. Καθώς το ζήτημα αυτών των περιπτώσεων δεν είναι μόνο να γνωρίσουμε έναν τόπο και το πως κατάφερε ένα έθνος να γεννηθεί αλλά οι άνθρωποι που πάλεψαν πίσω από αυτό, που έτρεξαν, που γέλασαν, που πένθησαν, που τρόμαξαν ως παιδιά με τις τοπικές ιστορίες, που αγάπησαν, που έζησαν.

Αρχικός σκοπός αυτού του κεφαλαίου ήταν να διαχωρίζονται σε υποενότητες τα παραπάνω στοιχεία δηλαδή μια ανάλυση χαρτών, τα χαρακτηριστικά της φυλής που την διαχωρίζουν από τις υπόλοιπες αλλά και τις τοπικές συνήθειες, μετά την έρευνα μου όμως κατέληξα πως δεν μπορώ να διαχωρίσω αυτά τα στοιχεία καθώς αποτελούν το ένα αναπόσπαστο στοιχείο του άλλου.

Έχοντας την εικόνα 2 ως παράδειγμα μας παρατηρούμε ότι το νότιο τμήμα που μελετάμε σε αυτή την υποενότητα συνορεύει με τα Σουηδικά σύνορα όπως και με τα Νορβηγικά, η νότια έκταση της γης των Σάμι έχει ιδιαίτερη γεωγραφική σημασία καθώς συνδέεται άμεσα με την κύρια απασχόληση τους την εκτροφή ταράνδων. Οι περιοχές αυτές είναι σημαντικές για την μετακίνηση των κοπαδιών αφού κατά τους θερινούς μήνες κινούνται προς τις ορεινές περιοχές και προς τα ανατολικά δάση κατά τους χειμερινούς αντίστοιχα.

Που τοποθετούνται όμως οι τοπικοί οικισμοί, σχετίζονται άραγε με την μετακίνηση των κοπαδιών και πως συνδέεται με την σχέση και την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας;

Οι απλοί κατοικημένοι οικισμοί βρίσκονται σε διάφορες περιοχές. Όμως καθώς πρόκειται για νομαδικό φύλλο δεν συνηθίζουν να παραμένουν στάσιμοι σε σταθερούς οικισμούς από τις απαρχές τους, η ύπαρξη των **Sameby** βοήθησε τον λαό τόσο στον συντονισμό των κοπαδιών αλλά και την σύνδεση των ανθρώπων της φυλής. Αυτό ωφελούσε τόσο σε κοινωνικό επίπεδο, λόγω των σχέσεων που δημιουργούνται μεταξύ τους αλλά και στην προσπάθεια τους για το κοινό καλό, την υπεράσπιση της γης τους απέναντι στους άποικους. Ο όρος Sameby ερμηνεύεται ως εξής : κοινώς θα λέγαμε πως είναι ένας τύπος οργάνωσης για τους εκτροφείς αλλά δεν είναι μόνον αυτό.

Ωστόσο ακόμα και αν φαντάζει σαν ένα απλό χωριό δεν είναι, δεν αποτελεί απλό σύνολο καλυβών στην κορυφή ενός βουνού όπως θα περίμεναν οι περισσότεροι είναι κάτι ακόμα πιο σύνθετο. Τι είναι όμως τελικά;

Είναι μια οικονομική και διοικητική ένωση που ρυθμίζεται με νόμο. Οι περιοχές αυτές ακολουθούν την φυσική μετανάστευση των ταράνδων από τις δασώδεις περιοχές στα ορεινά ή σε άλλες δασώδεις περιοχές πιο μακρινές. Το δικαίωμα εκτροφής και μετακίνησης των κοπαδιών με σκοπό την βοσκή του κατέχουν οι Σάμι για τις περιοχές της Σουηδίας, με μόνο μέτρο τα άτομα που μετακινούνται μαζί με τα κοπάδια τους και χρησιμοποιούν τις περιοχές αυτές και ασκούν τα δικαιώματά τους θα πρέπει να ανήκουν σε κάποιο από τα Sameby για την προστασία τους. Παρ' όλη την σημαντικότητα τους όμως μόνο το 10% του πληθυσμού τους είναι μέλος σε κάποιο Sameby (51 samebys βρίσκονται στην Σουηδία εκ των οποίων τα 30 βρίσκονται σε ορεινές περιοχές, 10 σε δασικές ενώ 8 ακόμη έχουν παραχωρηθεί με ειδική άδεια). Οι εκτροφείς ταράνδων έχουν την δυνατότητα να δημιουργούν στέγαστρα για τα κοπάδια, το ψάρεμα και το κυνήγι στις περιοχές που βρίσκονται. Έχουν επίσης το δικαίωμα να χτίσουν καμπίνες είτε καλύβες ή μικρά ξύλινα σπίτια με σκοπό την δημιουργία ενός προσωρινού νοικοκυριού. Το δικαίωμα κατοχής βοσκοτοπιών είναι αγκυροβολημένο σε έθιμα αμνημόνευτων χρόνων (samiskt). Γεγονός που μας δείχνει πως οι συνήθειες αυτές γίνονταν από τις απαρχές της φυλής και δεν σταματούν και μάλιστα συνεχίζονται μέχρι και σήμερα. Τα δικαιώματα προστατεύονται από το σωματείο εκτροφέων ταράνδων (Reindeer Husbandry Act).

Όπως αναφέραμε και όπως αναλύουμε την ιστορία αυτού του λαού καταλαβαίνουμε πόσο αλληλένδετες είναι οι συνήθειες και οι ασχολίες με την κοινωνική ζωή, την μετακίνηση με σκοπό τις μεταναστεύσεις των κοπαδιών, το ψάρεμα και το κυνήγι. Οι συνήθειες τους αποτελούν τρόπο ζωής αλλά και για αρκετούς τρόπο διαβίωσης. Για αυτό και είναι τόσο σημαντική η ύπαρξη των Sameby, παρακάτω θα αναλύσουμε τον χάρτη καταγραφής αυτών αλλά και κάποια όρια που

σηματοδότησαν την αρχή αγώνων αλλά και την συγκρότηση της ίδιας της φυλής.

Εικ 1.8) Χάρτης παρουσίασης των Σαμιακών Sameby στην Σουηδική επικράτεια

Samebyar

Στον παραπάνω χάρτη παρατηρούμε γραμμές που είτε σηματοδοτούν μια νοητή οριογραμμή όπου περιλαμβάνονται τα samebys, τις γραμμές των συνόρων με τις δύο γείτονες χώρες αλλά και γραμμές που δημιουργήθηκαν αργότερα για την προστασία των Σάμι από την επεκτατική πολιτική των αποίκων. Σημαντικό εδώ να αναφερθεί πως στον παραπάνω χάρτη αναγράφονται οι περιοχές που σχετίζονται με την φυλή των Σάμι όπως και πολλές ονομασίες που ανήκουν στα samebys.

Ξεκινώντας από τις περιοχές που πλαισιώνονται από μπλε χρώμα παρατηρείται στον χάρτη, στην έκταση αυτή βρίσκονται τα βοσκοτόπια και οι περιοχές που ενδείκνυνται για βοσκή καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου. Η έκταση αυτών φτάνει έως και τα παράλια της Σουηδικής επικράτειας. Αξιοσημείωτη είναι η περιοχή του Harjedalen(Χαργιεντόλεν) όπου κατά την περίοδο του επεκτατισμού και των εξορύξεων η φυλή ξαφνικά χάνει κάθε δικαίωμα στα χειμερινά Sameby της περιοχής του Harjedalen γεγονός που οδήγησε στην αλλαγή της ονομασίας του τόπου.

Ύστερα λοιπόν από την χρησικτησία που συνέβη ονομάζεται εκ νέου Harjedalsmalet, ενώ η σημασία της λέξης παραμένει άγνωστη. Είναι πιθανό η νέα ονομασία αυτή να δόθηκε λόγω του γεγονότος αφού μέχρι και σήμερα αναγνωρίζεται και αναγράφεται στους παγκόσμιους χάρτες ως Harjedalen. Επίσης άγνωστη παραμένει και η ακριβής αιτία που χάνονται τα δικαιώματα χρήσης της γης, για την οποία μπορούμε μόνο να προβούμε σε εικασίες βάση των γεγονότων που ταιριάζουν χρονολογικά.

Ενδιαφέρον ωστόσο προκαλεί πως ενώ η αρχική χρήση των περιοχών αυτών ήταν αποκλειστικά ως βοσκοτόπια. Οι εκτάσεις αυτές όμως αργότερα χρησιμοποιήθηκαν από διαφορετικούς ιδιοκτήτες, οι οποίοι δεν ασκούσαν τις ίδιες ασχολίες και δεν κατείχαν τα απαραίτητα έγγραφα αποδείξεων μεταβίβασης. Τέτοια φαινόμενα χρησικτησίας παρατηρούνται μέχρι το 1990, ύστερα αυτό όμως αλλάζει με την αρχή εθνικού δικαίου στο Harjedalen. Αρχικά δημιουργούνται δασικές εταιρίες με τις πρώτες να ονομάζονται Stora, Modo και Korsnäs όπου μαζί με ιδιώτες γαιοκτήμονες υποβάλλουν μηνυτήριο κατά πέντε χωριών Σάμι στο περιφερειακό δικαστήριο με σκοπό την συνεχή χρήση τους. Το αίτημα τους δεν πραγματοποιήθηκε λόγω της έλλειψης στοιχείων με βασικότερο την έλλειψη εγγράφων ιδιοκτησίας των σχετικών εδαφών. Η ήττα της μηνυτηρίου διαδικασίας οδηγεί τις δασικές εταιρίες σε απόσυρση και σε διευθέτηση του ζητήματος των

σαμιακών χωριών. Τα γεγονότα λαμβάνουν τέλος το 2004.

Εικ 1.9) Σπάνιος χάρτης του Harjedalen(Χαργιεντόλεν) 1809

Αντιθέτως με τις μπλε οριογραμμές οι λευκές σηματοδοτούν τις περιοχές που βρίσκονται ενδιάμεσα στα Sameby, (σημειώνεται πως πολλές από τις περιοχές αυτές μπορούν να χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα από άτομα που ανήκουν σε διαφορετικά sameby).

Σημαντικό στοιχείο στον παραπάνω χάρτη είναι η Lappmarksgrans (οριογραμμή που αναγράφεται με **γκρι** χρώμα) σηματοδοτεί την γεωγραφική έκταση της Λαπωνίας (Lapland). Το γεωγραφικό αυτό όριο κατοχυρώνεται από τον Gustav Vasa όπως υποστηρίζεται από μεγάλο αριθμό αρχείων του 16^{ου} αιώνα, επίσημα καταχωρείται το 1751 μαζί με τον γεωγραφικό διαχωρισμό ανάμεσα σε Νορβηγία και Σουηδία με σκοπό την προστασία της φυλής από την πρωτοπορία (σε μια έκταση που φτάνει έως και τα παράλια). Ωστόσο λόγω της συχνής καταπάτησης της γης τους με σκοπό τις εξορύξεις σημείο που προκάλεσε φόβο μετά τα γεγονότα που διαπράχθηκαν κατά την εποχή της εξορύξης ασημιού (κεφάλαιο 2, υποενότητα 2.2.2) για να προστατεύσουν την γη τους από παρόμοιες ενέργειες οδήγησε στην δημιουργία μιας συμφωνίας. Το περιεχόμενο της αφορούσε στην μορφολογία των συνόρων, όμως σε αυτή την συμφωνία συμπεριλαμβανόταν η τροπολογία **Lapp Codicil**.

Το Lapp Codicil επιβεβαίωνε τα δικαιώματα των ανθρώπων της φυλής στις παραδοσιακές περιοχές τους, με σκοπό την προστασία της γης τους και των ιδίων των ανθρώπων από τους άποικους. οι άποικοι καταπατούσαν παράνομα την γη τους με σκοπό το κυνήγι και το ψάρεμα, στερώντας βασικά αγαθά από τους ιθαγενείς αλλά και λόγω της απληστίας που έδειχναν οι άποικοι απέναντι στη φύση. Στην συνθήκη επίσης περιγράφεται πως οι Σάμι μπορούν να μετακινούνται στα εθνικά σύνορα

συνοδεύοντας τα κοπάδια τους συνήθεια που υπάρχει από τις απαρχές τους. Ακόμη, στην συνθήκη συμπεριλαμβάνεται μια σημαντική προϋπόθεση: σε περίπτωση πολέμου δεν υπάρχει υποχρέωση υπερασπιστικών στρατιωτικών, πολεμικών καθηκόντων με σκοπό την υποστήριξη των δύο γειτόνων χωρών.

Επιπλέον απέναντι από την οριογραμμή Lappmarksgrans προς το εσωτερικό τμήμα της χώρας παρατηρούμε μιας παρόμοιας μορφολογίας ακανόνιστη γραμμή, η οποία εμφανίζεται στον χάρτη με **πράσινο** χρώμα. Το Odlingrans ή αλλιώς το επονομαζόμενο «Γεωργικό Σύνορο» δημιουργείται περίπου στο 1800 ως οριστικό προστατευτικό όριο για τους Σάμι οι οποίοι δεν ασχολούνταν με τις παραδοσιακές ασχολίες. Η ισχύς της πράσινης οριογραμμής ξεκινά με αιτία την καταπάτηση των ορίων από τους άποικους

. Συνήθως η δημιουργία οριογραμμών περιλάμβανε συνθήκη που αφορά στην προστασία και την αίσθηση ασφάλειας της φυλής. Όπως και στην προκειμένη περίπτωση με την πράσινη γραμμή ορίζεται στις δυτικές καλλιεργούμενες περιοχές η μη ύπαρξη οικισμών ή οποιοδήποτε είδους κτηρίου αλλά και η απαγόρευση δημιουργίας οικισμών τόσο από τα μέλη της φυλής όσο και από τους Σουηδούς υπηκόους. Μόνη εξαίρεση αποτελούσαν οι νεοκτηθέντες οικισμού και τα βοηθητικά κτίσματα που είχαν ήδη εγκριθεί για τα χωριά της Λαπωνίας.

Οι ελπίδες όμως και το όραμα μιας νέας και προστατευμένης Λαπωνίας όπου οι κάτοικοι θα μπορούσαν να διασχίζουν την γη τους χωρίς φόβο ασκώντας το δικό τους επάγγελμα και ορίζοντας τον δική τους μοίρα, (αξία αξεπέραστη και άρρηκτα συνδεδεμένη με την φιλοσοφία τους) σβήνουν όταν αποδείχθηκε πως το Νορβηγικό κράτος μπορούσε να επωφεληθεί από τις εξορύξεις ασημιού, σιδήρου και υδροηλεκτρικής ενέργειας αργότερα στις περιοχές των Σάμι. Εξορύξεις που στην αρχική ιδέα τους θα ωφελούσαν και τις δύο πλευρές με τα κέρδη που θα έφερναν , η αφέλεια όμως και η διαφορές ανάμεσα στους δύο λαούς ήταν πολύ μεγάλες φέρνοντας δυσάρεστα και δυσμενή αποτελέσματα.

Παραδοσιακές Ενδυμασίες του Νότου

Εικ. 1.10) Παραδοσιακά kolt από όλες τις ενδογενείς φυλές, άγνωστη ημερομηνία, άγνωστος φωτογράφος

Από τους μεσαιωνικούς χρόνους έως και σήμερα χρησιμοποιείται η λέξη ρούχο=ένδυμα, που θεωρείται ότι προήλθε από το σλαβικό *ruho* και ρουχισμός=ενδυμασία. Η ανάγκη για ρουχισμό είναι μια βασική ανθρώπινη ανάγκη, που έχει σχέση με τις λειτουργίες του οργανισμού μιας και η ικανότητα της είναι απαραίτητη για να επιβιώσουμε. (Κεκεριοπούλου,2010). Με τον όρο «ενδυμασία» εννοούμε το σύνολο των «ενδυμάτων» που απαρτίζουν την εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου, ενώ ο όρος ένδυμα καλύπτει κάθε αντικείμενο κατασκευασμένο από οποιοδήποτε υλικό, κατεργασμένο ή όχι αν ικανοποιεί τους λόγους για τους οποίους χρησιμοποιείται. Ένδυμα παραδείγματος χάριν μπορεί να είναι η προσωπίδα που φορά ο μέγας μάγος μιας φυλής σε κάποια τελετή ή ακόμη και το τατουάζ ή το «πώμα» στο αυτί μιας γυναίκας, γυμνής στο υπόλοιπο σώμα της, δηλαδή αισθάνεται την γύμνια της μόνο όταν δεν φέρει το «πώμα»(Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα,2000).

Λόγω της ιδιαίτερης αυτής σημασίας της ενδυμασίας για τον άνθρωπο αφού αυτή άλλοτε σημαίνει έκφραση για το ίδιο το άτομο σαν μονάδα αλλά και σηματοδότησε εποχές ολόκληρες, οι οποίες πολλές φορές κρίνονται, χαρακτηρίζονται αλλά και στιγματίζονται από τις ενδυματολογικές επιλογές των ανθρώπων όπου έζησαν κατά εκείνη την περίοδο. Σε αυτήν την υποενότητα θα αναλύσουμε την ενδυμασία kolt

όπου στην αρχική εμφάνιση ίσως φοριόνταν σε καθημερινή βάση με την πιο απλοϊκή μορφή της όμως κατά μεγαλύτερο διάστημα την αναγνωρίζουμε ως κλασική παραδοσιακή ενδυμασία της φυλής. Ωστόσο το kolt δεν είναι απλώς μια παραδοσιακή φορεσιά είναι ταυτόχρονα εθνικό σύμβολο αλλά και θα μπορούσαμε να πούμε και προσωπικό χαρακτηριστικό αφού μέσα από αυτό παρουσιάζεται η οικογένεια, το φύλο αλλά και η κοινωνική θέση. Το σημαντικότερο όμως χαρακτηριστικό του είναι πως αποτελεί σύμβολο εθνότητας. Όλα αυτά τα στοιχεία μπορούν να αποκωδικοποιηθούν από τις χρωματικές αποχρώσεις, τις λεπτομέρειες στην ύφανση και στην σύνδεση των κομματιών μεταξύ τους αλλά και η σπάνια διακόσμηση που διαθέτουν επιλέγονται να «ντύσουν» τις ενδυμασίες αυτές δίνοντας τους εθνικό στίγμα και πνοή.

Παρ' όλα αυτά το kolt ακολουθεί εξελικτική πορεία μέσα στο χρόνο με βάση τις ανάγκες των ανθρώπων που το φορούν αλλά και τα υλικά που διαθέτουν. Για παράδειγμα στις απαρχές τους η ενδυμασία της φυλής φτιάχτηκε για να προστατεύσει από το κρύο, τα υλικά που χρησιμοποιούσαν ήταν μέρη του κυνηγιού, το κρέας έτρεφε την οικογένεια ενώ οι γούνα, τα δέρματα, οι τένοντες και τα νύχια προστάτευαν από τις παγωμένες συνθήκες της βόρειας Σκανδιναβίας. Οι πρώτες αυτές ύλες μετατρέπονταν σε ρούχα, γάντια, παπούτσια και κλωστές ραψίματος, οι τεχνικές που μπορεί να ακολουθούσαν μας είναι άγνωστες.

Αργότερα, όπως και η ίδια η φυλή η ενδυμασία αλλάζει και αναπτύσσεται, με την δεύτερη μάλιστα να γίνεται πιο απλοϊκή, απλουστευμένη και λιγότερο βαριά, αυτή την φορά βάση του ρουχισμού τους είναι το wadmál. Wadmál ονομαζόταν το υφαντό μαλλί που συνηθιζόταν να το αγοράζουν από εμπόρους, το υφαντό μαλλί αποτελούσε το βασικό υλικό της ένδυσης τους όμως δεν ήταν και το μόνο. Χρησιμοποιούσαν επίσης μη επεξεργασμένο μαλλί, υφάσματα είτε πάνινα είτε βαμβακερά και μάλλινο νήμα. Βασικό ζητούμενο για τον ιματισμό τους ήταν η θερμότητα και η άνεση κινητικότητας καθώς ταξίδευαν πολύ, με τα ενδύματα να διαφέρουν κατά τους χειμερινούς και θερινούς μήνες.

Κατά τους χειμερινούς μήνες τα βασικά υλικά που χρησιμοποιούσαν είναι τα ίδια με αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω, δηλαδή η χρήση μάλλινων νημάτων και βαμβακερών υφασμάτων αλλά με συνθέσεις που θα έκανε τον ρουχισμό τους περισσότερο ανθεκτικό απέναντι στο έντονο κρύο (αφού οι θερμοκρασίες αγγίζει μέχρι και τους -24°) άρα προστίθεται στην ενδυμασία τους αυτή περισσότερο μαλλί, δέρματα και γούνες. Σε αντίθεση με τους θερινούς μήνες οι οποίοι διαθέτουν επίσης ψυχρό κλίμα όμως λιγότερο τσουχτερό (5° - 20°) οι ανάγκες των ανθρώπων της φυλής είναι ακόμη η θερμότητα, άνεση, και η πρακτικότητα. Κατά το διάστημα αυτό προτιμάται η χρήση απαλού δέρματος τάρανδου με κεντημένες λεπτομέρειες με μάλλινο νήμα που συνήθως παρουσιάζει άνθη.

Με την πάροδο του χρόνου τα βασικά καθημερινά ενδύματα αλλάζουν αλλά μαζί με αυτά διαφοροποιούνται και οι παραδοσιακές φορεσιές. Κρατώνται όλα τα

παραδοσιακά στοιχεία αλλά διαφέρουν βασικά σημεία ως προς την πρακτικότητα των ενδυμασιών όπως και η προσθήκη νέων λεπτομερειών. Τα βασικά υλικά σήμερα για την σύνθεση των παραδοσιακών ενδυμασιών είναι τα λεπτά μάλλινα υφάσματα, το μετάξι, το βελούδο αλλά συχνότερα ένας συνδυασμός υφασμάτων. Όσον αφορά τις χρωματικές αποχρώσεις που σήμερα ποικίλουν και θα αναλυθούν αργότερα οι βασικές αποχρώσεις είναι αυτές του κόκκινου, του μπλε, του πράσινου και σπανιότερα του κίτρινου. Σπανιότερα δέχονται επιρροές από τα χρώματα που επικρατούν στους χώρους της μόδας (κυρίως στα εορταστικά κουστούμια).

Ο όρος kolt όμως δεν αντιστοιχεί σε μια μόνο μορφή ενδυμασίας που αντιστοιχεί σε όλη την επικράτεια αλλά σε περισσότερες με πανομοιότυπα στοιχεία. Θα μπορούσαμε να τις παρομοιάσουμε με τις παραδοσιακές ελληνικές ενδυμασίες που άλλες μοιράζονται παραπάνω κοινά χαρακτηριστικά άλλες λιγότερο. Για παράδειγμα, η παραδοσιακή κερκυραϊκή ενδυμασία μοιάζει περισσότερο με αυτή της Ζακύνθου παρά με αυτή της Κρήτης, έτσι και στην περίπτωση των παραδοσιακών φορεσιών των Σάμι διαθέτουν τις δικές τους ονομασίες και χαρακτηριστικά, οι άνθρωποι που προέρχονται από το Νότο φορούν την λεγόμενη gapta.

Η gapta συναντάται περισσότερο στις περιοχές από το Vasterbotten country (Βασπερμπότεν), το οποίο βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Σουηδίας και συνορεύει με την πόλη Νόρλαντ έως νότια περίπου έως και την βόρεια Νταλάρνα αλλά συναντώνται επίσης και σε κάποιες περιοχές της Δυτικής Νορβηγίας. Άξιον απορίας όμως είναι η σημερινή μορφή των ενδυμάτων αυτών θεματολογία που θα αναλύσουμε παρακάτω. Γυναικείες και ανδρικές φορεσιές διαθέτουν κοινά χαρακτηριστικά, όπως τα υφάσματα, τα πανομοιότυπα πατρών αλλά και την ιδιαίτερη διακόσμηση (συνήθως στολίζονται με πέρλες και κλωστή από κασσίτερο) χωρίς ωστόσο να λείπουν οι διαφορές στις αποχρώσεις, τις λεπτομέρειες και τα μήκη. Φυσικά δεν λείπουν από τις φορεσιές οι τοπικές διαφοροποιήσεις και τα οικογενειακά χαρακτηριστικά.

Η ανδρική παραδοσιακή ενδυμασία έχει ως βασικό υλικό το πανί αυτό όμως δεν αναιρεί την χρήση και άλλων υφασμάτων. Τα χρώματα που επικρατούν είναι το μαύρο και οι διάφορες αποχρώσεις του μπλε, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω τα κολτ διαφέρουν σε μήκος και κοψίματα/πατρών και μπορούν να διαθέτουν τσέπες και κουμπιά. Ιδιαίτερο κομμάτι που διαθέτει αυτό που με απλά λόγια θα ονομάζαμε ένα «μεγάλο πανωφόρι» είναι ο περίτεχνος γιακάς (φτάνει έως 5cm) αφού συνήθως διακοσμείται με πάνινες κλωστές που δημιουργούν είτε μικρούς απλούς σχεδιασμούς είτε πιο περίτεχνους, πάντα αυτές οι κλωστές είναι σε διαφορετικές αποχρώσεις από αυτή της ίδιας της gapta. Τα χρώματα που επιλέγονται συνήθως είναι το πράσινο και το μπλε, τα χρώματα έχουν ιδιαίτερη σημασία αφού συχνά χαρακτηρίζουν την οικογένεια. Οι χρωματισμοί αυτοί αφορούσαν είτε στο κέντημα είτε στην βασική απόχρωση του ίδιου του γιακά, απόχρωση που συναντάται σε κάποιες οικογένειες είναι το κίτρινο. Ο τρόπος αυτός διακόσμησης είναι χαρακτηριστικός κυρίως στις νοτιότερες περιοχές και επιλέγεται ο διάκοσμος να τοποθετείται στο τμήμα του γιακά

σε αντίθεση με άλλες περιοχές όπου συναντάται σε διαφορετικά σημεία της ενδυμασίας όπως αυτό της μέσης. Ωστόσο διάκοσμος υπάρχει και σε άλλα σημεία του ενδύματος, συναντάται στις άκρες των μανικιών αλλά και στο μπροστινό τελείωμα. Στις νοτιότερες περιοχές μάλιστα συνηθίζεται να στολίζεται όλο το περίγραμμα του ενδύματος σε μια έκταση περίπου 10 εκατοστών. Το παντελόνι είναι είτε υφασμάτινο είτε δερμάτινο, αυτό εξαρτάται από την χρονική περίοδο αφού κατά τους χειμερινούς μήνες προτιμώνται πιο ζεστά υλικά. Παρουσιάζοντας την ενδυμασία αυτή από έξω προς τα μέσα κινούμαστε στον στολισμό του κεφαλιού που επιτυγχάνεται με καπέλο. Το ανδρικό καπέλο για τις περιοχές του Νότου διαθέτει δύο παραλλαγές. Η πρώτη διαθέτει 6 σφηνοειδείς ραφές όπου στο ενδιάμεσο αυτών παρατηρείται διακόσμηση με κόκκινο ύφασμα, με τις ραφές αυτές δημιουργούνται μικρές πτυχώσεις στην επιφάνεια του καπέλου (για τις πτυχώσεις επιλέγεται το μπλε ή το μαύρο). Ενώ η δεύτερη (ανδρικό καπέλο εικόνας 12) κατά την κύρια επιφάνεια είναι είτε μαύρο είτε μπλε, διαθέτει όπως και η πρώτη παραλλαγή έντονες ραφές τις επονομαζόμενες πτυχώσεις, οι οποίες διακοσμούνται με κόκκινες, πράσινες ή μπλε κλωστές. Μπορούμε να συναντήσουμε και κρόσσια σε αυτό το καπέλο, όπως η χαρακτηριστική κόκκινη φούντα στο πάνω μέρος.

Εικ 1.11) gavpta: Παράδειγμα παραδοσιακής ενδυμασίας που συναντάται στο Νότο

Για την γυναικεία gavpta χρησιμοποιούνται όμοια υλικά (πανί ως βασικό) αλλά υπάρχει και ποικιλία άλλων υφασμάτων για τις λεπτομέρειές αυτού. Τα χρώματα που κυριαρχούν είναι το μαύρο και το μπλε (σε διάφορες αποχρώσεις του) ένα τέτοιο

παράδειγμα είναι στην εικόνα 12. Παρατηρούμε προσθήκη υφασμάτων με σκοπό την διακόσμηση (πράσινες και κόκκινες ρίγες στο τέλος της φούστας αλλά και στην περιοχή της λαιμόκοψης), τα κοψίματα και τα μήκη ποικίλουν. Στις περισσότερες οικογένειες συναντάμε μικρό και κοντό γιακά ενώ πολλές φορές μπορεί να εκλείπει εντελώς (εικόνα 12). Στην περίπτωση που ο γιακάς υπάρχει είναι στην ίδια απόχρωση με το υπόλοιπο kolt, ο γιακάς ακολουθεί κόψιμο σε σχήμα V και συνήθως στο τελείωμα του συνηθίζεται πλέξη με κόκκινη ή πράσινη και σε μερικές περιπτώσεις συνδυασμό μπλε και κόκκινης κλωστής. Δεν γνωρίζουμε ακριβώς με ποιο ακριβώς κριτήριο επιλέγονται οι ανάλογοι χρωματισμοί γνωρίζουμε μόνο πως συνδέονται άμεσα με την κοινωνική τάξη, την ηλικία κλπ. Ωστόσο σε μερικές περιπτώσεις δεν λείπουν και οι πλέξεις με κίτρινες κλωστές (ίσως το κίτρινο να χρησιμοποιείται από οικογένειες μια ανώτερης τάξης αφού στους περισσότερους πολιτισμούς το κίτρινο/χρυσό είναι σύμβολο αφθονίας).

Τέλος όσον αφορά την διακόσμηση της garta όπως και στην ανδρική ενδυμασία οι άκρες των μανικιών ακολουθούν τις αποχρώσεις και τον διάκοσμο (κλωστή κασσίτερου, πέρλες) που υπάρχουν και στον γιακά αλλά μπορούν να παρατηρηθούν και στην άκρη της φούστας (η τοποθέτηση των στολιδιών αυτών ποικίλει). Όπως αναφερθήκαμε και παραπάνω σημαντικό κομμάτι της ενδυμασίας είναι το καπέλο. Το γυναικείο καπέλο έχει παρόμοια μορφή με την πρώτη παραλλαγή του ανδρικού. Δηλαδή διαθέτει 6 πτυχώσεις με το κόκκινο χρώμα να κυριαρχεί στην βάση του ενώ για τις πτυχώσεις επιλέγεται το πράσινο ή το μπλε (όπως στην εικόνα 12). Ωστόσο στις νοτιότερες περιοχές συναντάται περισσότερο το bull-tjonpe*. Όπως θα αναλυθεί και με τα παρακάτω στοιχεία θα κατανοήσουμε πλήρως πως το παράδειγμα αποτελεί κομμάτι ίσως των νοτιότερων περιοχών είτε απλώς έχουν υψηλές επιρροές από τις περιοχές αυτές. Καθώς κινούμαστε από έξω προς τα μέσα στο εσωτερικό της garta υπάρχει το περιστήθιο και επρόκειτο για χαρακτηριστική λεπτομέρεια στην Νότια Σαμιακή ενδυμασία. Αναλυτικότερα, πρόκειται για ξεχωριστό τμήμα συνήθως φτιαγμένο από πανί που βρίσκεται γύρω από την περιοχή του λαιμού και του θώρακα, υπάρχει και στις δύο φορεσιές και είναι στολισμένο με πέρλες και κασσίτερο. Επίσης συχνός σχεδιασμός είναι η ημισέληνος και οι χρωματικές αποχρώσεις είναι ανάλογες με την υπόλοιπη ενδυμασία. Όμως παρατηρώντας το παράδειγμα βλέπουμε κάτι διαφορετικό αυτό οφείλεται στο γεγονός πως στις νοτιότερες περιοχές στο διάκοσμο του περιστηθίου σχεδιάζονται καρό μοτίβα*. Ένα ακόμη κομμάτι της παραδοσιακής φορεσιάς είναι η ζώνη, η οποία είναι είτε κόκκινη, πράσινη, μπλε είτε μαύρη και είναι διακοσμημένη με πέρλες και κασσίτερο. Τέλος, τα παπούτσια είναι απλά και φτιάχνονται από δέρμα, ένα είδος καστόρινου δέρματος και σπανιότερα πανί.

Κουλτούρα του τόπου

Ο τόπος αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα στην εξέλιξη των ανθρώπων καθώς είναι μέρος άρρηκτο της κουλτούρας, των τοπικών δοξασιών αλλά και της απλής καθημερινότητας. Με τον ίδιο τρόπο άρρηκτα συνδεδεμένη είναι η ενασχόληση με την κτηνοτροφία για τον λαό των Σάμι. Οι ίδιοι παρουσιάζουν την δημιουργία του βοσκού αλλά και την σύνδεση τους με τον τόπο με την βοήθεια του παρακάτω μύθου. Η «γένεση» του βοσκού διαφοροποιείται στις εκδοχές των εκάστοτε περιοχών, στην νότια πλευρά διηγείται ως εξής: « Το ζευγάρι ξυπνά σε ένα έτοιμο cot*4 και το cot διαθέτει ότι χρειάζονται. Ο θεός τους δίδαξε πως πρέπει να φροντίζουν τα πάντα. Συγκεκριμένα, πρέπει να βρουν και να συλλέξουν κάθε κόκαλο, μεγάλο ή μικρό και ένα πρωί να τα πάρουν και να τα ρίξουν στην παγωμένη πηγή. Και αφού ο χρόνος παρήλθε, ξύπνησαν κάποιο πρωί και αντιλήφθηκαν ένα κοπάδι ταράνδων να στέκεται ήρεμο δίπλα στην παγωμένη λίμνη και τα πρόδρομα βόδια δεμένα σε ένα δέντρο. Έτσι πήραν το κοπάδι των ταράνδων. Έτσι δημιουργήθηκε ο βοσκός ταράνδων, λέει η ιστορία.». (Thomasson,1988) Αυτή η διήγηση έγινε σε συνέντευξη του Torkel Thomasson στον Olof Jonsson Stinnerbom κατά το έτος 1917. Η τοποθέτηση των κοκάλων στην συγκεκριμένη τοπική ιστορία δεν είναι τυχαία, καθώς τα κόκαλα πολλές φορές χρησιμοποιούνταν με παρόμοιο τρόπο με τους ρούνους*5. Τα κόκαλα μελετούνταν και μεταφράζονταν, στην προκείμενη περίπτωση αν τα κόκαλα είναι διασκορπισμένα μέσα ή έξω από το σπίτι ή αν τα πάρουν σκυλιά σημαίνει πως οι άνθρωποι που μένουν εκεί δεν ασπάζονται τις παραδόσεις των Σάμι. Εάν σε κάποιες περιοχές βρίσκονται συλλεγμένα κόκαλα και φυλαγμένα κοντά σε περιοχές Σάπμι (ιδιαίτερα κοντά στην περιοχή του Gijrejaenrie), σε αυτήν την περίπτωση σκιαγραφείται ο δεσμός των ανθρώπων και του τόπου τους. Πρακτικές που αποτελούν “πρωτόκολλα” και πρακτικές της κουλτούρας τους που συνδέονται με τον τόπο και ο τόπος είναι ένα σπίτι που πρέπει να φροντίσουν.

Τέλος αναπόσπαστο κομμάτι της διαμόρφωσης της κουλτούρας ανεξαρτήτως περιοχής είναι οι αποικιοκρατικές τάσεις των γύρω χωρών. Συγκεκριμένα για τις περιοχές Σάπμι που σήμερα εντάσσονται στον Σουηδικό χώρο, ο αποικισμός (η διαδικασία της εδαφικής, οικονομικής και κοινωνικοπολιτικής κατάκτησης και ο έλεγχος) συνδυάστηκε με μια εθνική διαδικασία διανομής και καταμερισμού της περιουσίας, στην οποία οι παραδοσιακές εκτάσεις που άνηκαν στους Σάμι διαχωρίστηκαν από την κρατική γη. Το κράτος σύμφωνα με τον νόμο που θεσπίστηκε το 1873 (Stenman ,1983) διεκδικείτο η “αχρησιμοποίητη” ιδιοκτησία δημιουργώντας έτσι ευκαιρίες για νέες αποικίες. Οι συνθήκες αυτές οδηγούσαν τη φυλή ξανά σε μια μονιμοποίηση της νομαδικότητας τους, μιας εικόνας ανθρώπων δίχως σπίτι που περιπλανιούνται μαζί με το κοπάδι τους στα βουνά με το κάθε μέρος να τους ανήκει αφού η σύνδεση τους με τις τοποθεσίες που διαμένουν είναι μεγαλύτερη από την απόκτηση κατεχόμενης γης.

1.2.3 Lulea (κέντρο) Σάμι (γεωγραφική τοποθεσία, συνήθειες, χαρακτηριστικά)

Η περιοχή της κεντρικής έκτασης Σάπμι ονομάζεται Lulea ή Lule. Η έκταση της καλύπτει ένα οριζόντιο τμήμα από τα παράλια της Σουηδίας και την ομώνυμη πόλη Lulea*6 έως και τα παράλια της Νορβηγίας αλλά και το άνω τμήμα που φτάνει έως τα Φιλανδικά σύνορα. Γιατί όμως ολόκληρη η περιοχή πήρε αυτή την ονομασία; Αυτό είτε συνέβη για δύο διαφορετικούς λόγους είτε γιατί οι δύο παράγοντες που είναι διαδοχικοί μεταξύ τους. Η πόλη αυτή αποτελεί έδρα των Σαμιακών περιοχών του βόρειου τμήματος της χώρας (Σουηδίας) όμως η αρχική ονομασία από την οποία διαδέχθηκε και η πόλη το δικό της είναι ο ποταμός Lule (Luleav). Το ποτάμι εκτείνεται νοτιότερα των Νορβηγικών συνόρων σε μήκος 450 χιλιομέτρων και καταλήγει στον βοθνικό κόλπο (gulf of Bothnia)*7. Αν και δεν είναι επίσημα καταγεγραμμένο είναι πιθανή η διαλογή της ονομασίας για ολόκληρη την περιοχή είναι τα οφέλη του ποταμού ως προς τους ανθρώπους που κατοικούσαν την περιοχή αλλά και την σύνδεση του με τις συνήθειες των Σάμι, όπως η ενασχόληση με το ψάρεμα. Αυτό πρόκειται για προσωπική μου εικασία στην σύνδεση της φυλής με το φυσικό στοιχείο, τόσο για την σημαντικότητα της βιωσιμότητας και ενός φυσικού κύκλου ζωής, όσο και την ύπαρξη πνευμάτων μέσα στα φυσικά στοιχεία που συνήθως μεταφράζονταν και σαν οίωνοι.

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα οι αλλαγές που συνέβαιναν στα γεωγραφικά όρια επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητα, τις μετακινήσεις αλλά και την πορεία της φυλής στο χρόνο. Τα γεγονότα και το παράδειγμα της εικόνας 9 ισχύει και τα γεωγραφικά όρια των Lulea. Συγκεκριμένα παρατηρούνται μεγάλες εκτάσεις στις οποίες βρίσκονται τα βοσκοτόπια (μπλε τμήμα), sameby, ενδιάμεσα τμήματα γης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον οποιοδήποτε βοσκό ανεξαρτήτως από το sameby που ανήκει, περιοχές που χρησιμοποιούνται πολύ συχνά αφού ένα πολύ μικρό ποσοστό σε σύγκριση με τον συνολικό αριθμό των ανθρώπων της φυλής ανήκει σε αυτά.

Συνοπτικά λοιπόν, στον παρακάτω χάρτη παρατηρούμε πως την περιοχή διανύουν δύο οριογραμμές με διαφορετική σημασία η κάθε μία, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα. Η Lappmarksgranser (γκρι) αποτελεί την γεωγραφική έκταση της Λαπωνίας από το 1751 με σκοπό την προστασία των Σάμι. Αντίστοιχα η Odminsgranser(πράσινη) ή διαφορετικά το «γεωγραφικό σύνορο» αποτελεί τμήμα προστασίας της γης των Σάμι από το 1800 και έπειτα. Ωστόσο η ύπαρξη των sameby προσέφερε στα μέλη τους προστασία τόσο της γης τους αλλά και των ίδιων ακόμη και αν ο αριθμός που ανήκαν σε αυτά είναι μικρός σύμφωνα με τα ποσοστά, τι συμβαίνει όμως με αυτούς που δεν ανήκουν σε κάποιο sameby; Όπως αναφέραμε για τις εικόνες 9 και 13 υπάρχουν πλαίσια για τα βοσκοτόπια των οποίων η γεωγραφική έκταση δεν ανήκει σε sameby και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από οποιοδήποτε μέλος της φυλής. Αυτοί που δεν ανήκαν σε κάποιο sameby ήταν κυρίως νομάδες που μεταφέρονταν από τόπο σε τόπο με τα κοπάδια τους χωρίς να προστατεύονται από

κάποιο ιδιαίτερο δικαίωμα. Κάτι που αλλάζει στα τέλη 1800 όπου υιοθετείται και στις εκτάσεις της Σουηδίας το νομοσχέδιο που αφορά στους εκτροφείς ταράνδων (Reindeer Grazing Act). Το εν λόγω νομοσχέδιο θέσπιζε πως Σάμι είναι το νομαδικό φύλο που έχει στην κατοχή του ταράνδους, γεγονός που δημιουργήσε προβλήματα αφού άλλοι είχαν κοπάδια και άλλοι ασχολούνταν μόνο με την αλιεία και το κυνήγι. Κάτι που αλλάζει με την αρχή της αποικιοκρατίας στην περιοχή είναι η ενασχόληση με την γεωργία, όμως η έναρξη του νέου αιώνα (20^{ος}) συνοδευόταν από πείνα και ασθένειες που όξυναν ιδιαίτερα την καθημερινότητα τους. Οι νέες συνθήκες οδήγησαν τους περισσότερους στην εγκατάλειψη της κτηνοτροφίας και τον παλαιότερο τρόπο ζωής τους πράγμα που σήμαινε σύμφωνα με το νομοσχέδιο πως έχαναν την ταυτότητα τους ως Σάμι.

Εικ 1.12) Περιοχή Lulea

Όσον αφορά τις κύριες τοποθεσίες τους και την πορεία μετακίνησης τους ακολουθούν ίδιο μοτίβο με αυτό των Νότιων Σάμι και το ίδιο ακολουθούν και οι Σάμι που διαμένουν στις βόρειες περιοχές. Θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε την μετανάστευση τους φυσική, αφού κυμαίνεται με βάση τις καταλληλότερες τοποθεσίες για βοσκή για τους τάρανδους αλλά και την επιστροφή τους σε προστατευμένα σημεία για τους χειμερινούς μήνες προφυλάσσοντας τους εαυτούς τους από τις αντίξοες καιρικές συνθήκες. Κατά τους χειμερινούς μήνες λόγω των καιρικών συνθηκών επιστρέφουν στα χωριά τα οποία βρίσκονται στις ορεινές περιοχές. Ενώ για τους θερινούς μήνες μετακινούνται είτε σε πεδιάδες είτε στα ανατολικά δάση αφού ενδείκνυνται για την βοσκή των κοπαδιών τους αλλά και για την ενασχόληση τους με το κυνήγι και το ψάρεμα.

Ενδυμασία της Lulea

Όπως αναφέραμε και στην ενότητα 1.2.2 παραδοσιακό ένδυμα της φυλής είναι το kolt. Με λίγα λόγια γυναικείες και ανδρικές φορεσιές διαθέτουν κοινά χαρακτηριστικά. Όπως τα υφάσματα, τα πανομοιότυπα πατρών αλλά και την ιδιαίτερη διακόσμηση που συνήθως στολίζονται με πέρλες και κλωστή από κασσίτερο. Χωρίς ωστόσο να λείπουν οι διαφορές στις αποχρώσεις, τις λεπτομέρειες και τα μήκη, φυσικά δεν λείπουν από τις φορεσιές οι τοπικές διαφοροποιήσεις και τα οικογενειακά χαρακτηριστικά.

Το παραδοσιακό kolt διαθέτει κοινά χαρακτηριστικά για όλη την έκταση της γης των Σάμι χωρίς όμως αυτό να δηλώνει πως οι ενδυμασίες είναι όμοιες για όλες τις περιοχές. Έτσι και στην περίπτωση της περιοχής Lulea η παραδοσιακή ενδυμασία ονομάζεται Gabdde. Ο τύπος αυτής της ενδυμασίας συναντάται περισσότερο στις περιοχές του Jokkmokk, του Gallivare και του Tyfjord. Όπως αναφέραμε και στην παραπάνω ενότητα το ένδυμα αυτό προσδιορίζει το φύλο, την κοινωνική θέση αλλά και αποτελεί σύμβολο εθνότητας. Τα υφάσματα και τα υλικά που χρησιμοποιούνται από τις απαρχές μέχρι και σήμερα με την απαραίτητη εξέλιξη τους εξαρτώνται από τις εποχές αλλά και την διαφοροποίηση μεταξύ των φυλών, όμως σε αντίθεση με τις περιοχές του νότου οι ενδυμασίες είναι σχεδόν ίδιες ανεξαρτήτως φύλου και ηλικίας. Βασική διαφοροποίηση μεταξύ των δύο είναι πως το ανδρικό gabdde είναι πιο κοντό από το γυναικείο. Βασικό στοιχείο για το παρελθόν ήταν ότι μπορούσαν να προμηθευτούν από τα ζώα και έπειτα την προσθήκη υφασμάτων όπως το πανί και τα βαμβακερά.

Εικ 1.13) Νεαρός άνδρας της φυλής Σάμι με χειμερινή γούνινη ενδυμασία από το Salten της Νορβηγίας. (1857-1870)

Ωστόσο η μορφή της ενδυμασίας παραμένει απaráλλακτη τα τελευταία 100 χρόνια με βασική διαφοροποίηση την αντικατάσταση παλαιότερων υλικών με σύγχρονα. Παλαιότερα η ενδυμασία φοριόταν σε καθημερινή βάση, κατά τους χειμερινούς μήνες αποτελούνταν από δέρματα και γούνα τaráνδων (παράδειγμα εικόνα 14) ενώ κατά τους θερινούς μήνες χρηστικά ήταν τα λεπτότερα δέρματα σε συνδυασμό με υφάσματα. Τα υφάσματα που χρησιμοποιούνται συνήθως είναι το πανί, υφάσματα που νέμονταν στο σπίτι που συνήθως ήταν μάλλινα ή ημιμάλλινα. Σημαντική και η χρήση του δέρματος μόσχων που τοποθετούνταν για την δημιουργία σκεπασμάτων όπως κουβέρτες. Σήμερα έχουν αντικαταστήσει με διαφορετικά υλικά όπως το βαμβάκι, τα επεξεργασμένα υφάσματα (εξαρτάται από το ίδιο το άτομο) με βασική προτίμηση τα δέρματα για την δημιουργία των kolt.

Το Gabdde είναι στενότερο από το Gapta που συναντάται στις Νότιες περιοχές, με μαύρες και μπλε αποχρώσεις ενώ οι έντονοι γιακάδες λείπουν από τις γυναικείες φορεσιές. Στις ανδρικές είναι εμφανώς κοντύτερος, χαρακτηριστικό του ενδύματος αυτού είναι η έντονη λαιμόκοψη σε σχήμα V. Σημαντικό τμήμα της ενδυμασίας είναι το περιστήθιο. Το περιστήθιο βρίσκεται εσωτερικά του gabdde με σκοπό να προστατεύει το λαιμό και το θώρακα. Όπως και στον νότο διακοσμείται με πολλά χρώματα (συνδυασμοί του κόκκινου, μπλε, πράσινου και σπανιότερα κίτρινου) ενώ φτιάχνεται από λεπτό μάλλινο ύφασμα. Κατά βάση δημιουργείται από λευκό δέρμα τaráνδου και συνήθως στολίζεται με κεντήματα από κασσίτερο ενώ μπορεί να

υπάρχουν

και

πάνινα

στοιχεία.

Εικ 1.14) Απεικόνιση περιστηθίου 1873

Εικ 1.15) Σημερινή μορφή περιστηθίου

Όπως βλέπουμε και από τα παραδείγματα η ποικιλία στα χρώματα και τα κεντήματα ποικίλουν και βασίζονται στην προσωπική επιλογή του ατόμου όπου ανήκει η ενδυμασία. Τα καπέλα είναι απλά, σχετικά ψηλά σε μπλε ή μαύρο χρώμα ανάλογα με το χρώμα που επιλέγεται για το gabdde ενώ διακοσμείται είτε με χρωματιστές κλωστές ή κλωστές κασσιτέρου. Ωστόσο συνηθίζεται κάτω από το καπέλο να υπάρχει ένα είδος χοντλής πλεκτής κορδέλας που προστατεύει τα αυτιά από το κρύο.

Εικ 1.16) gabdde: Παράδειγμα παραδοσιακής ενδυμασίας που συναντάται στη Lulea

Ενώ τέλος για τα παπούτσια που είναι ένα είδος μπότας φτιάχνονται από δέρματα και γούνα και τα κορδόνια είναι επίσης πλεκτά. Τέλος, σπανιότερα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις συναντώνται ασημένια στοιχεία στις ενδυμασίες. Σήμερα, το ασήμι τοποθετείται συνήθως στον γιακά και στις ζώνες. Οι ζώνες είναι πλεκτές και δεν φοριούνται σε καθημερινή βάση αλλά σε επίσημες περιπτώσεις παραδείγματος χάριν

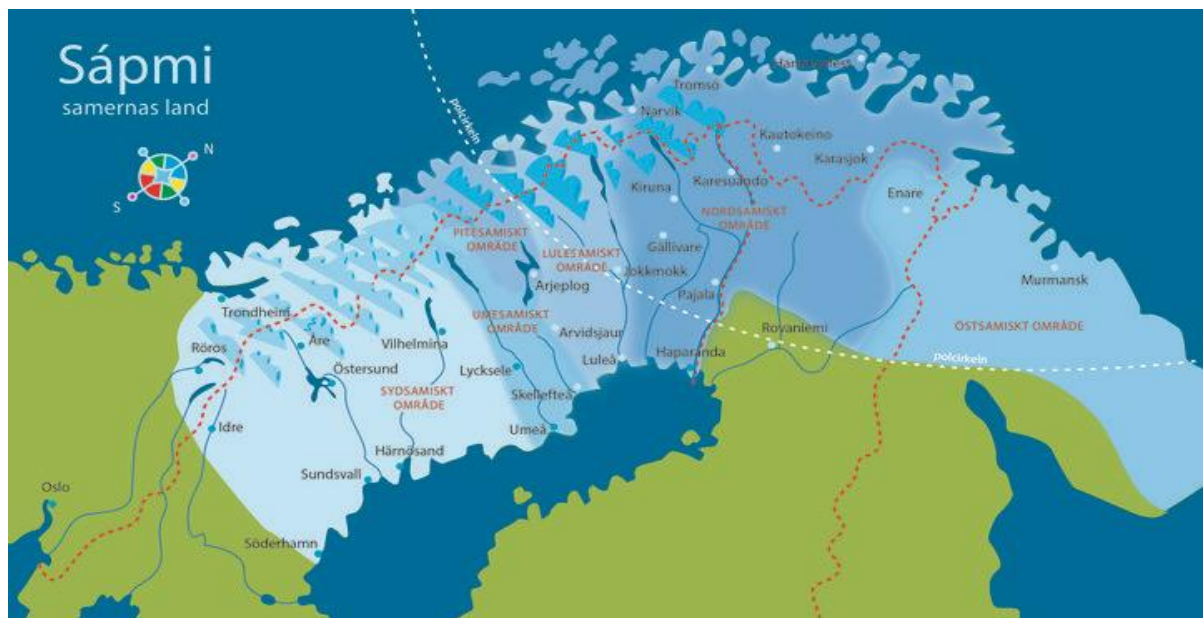
οι γαμήλιες τελετές.

Εικ 1.17) Gabdde

1.2.4 Σάμι του Βορρά (γεωγραφική τοποθεσία, συνήθειες, χαρακτηριστικά)

Είναι φανερό πως σε αυτές τις Σκανδιναβικές εκτάσεις γεννήθηκε ένας πολιτισμός με μια ενιαία βάση αλλά με έντονες τοπικές εξελίξεις τόσο προς την καθημερινότητα όσο και προς τον ίδιο τον πολιτισμό. Γεγονός που ναι μεν δημιουργεί διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις φυλές αλλά κρατώντας τις πάντα συνδεδεμένες. Στις δύο προηγούμενες ενότητες αναλύσαμε την εδαφική έκταση, την καθημερινή ζωή και την κουλτούρα των περιοχών του Νότου και της Lulea. Σε αυτήν εδώ την ενότητα θα αναλύσουμε τις φυλές που κατοικούν στον Βορρά αλλά και τους Skolt που αποτελούν ακόμη βορειότερα φύλα.

Η γεωγραφική έκταση όπου αγκαλιάζουν οι περιοχές των Σάμι συμπεριλαμβάνουν ένα τμήμα της Σουηδίας, το οποίο συνορεύει με την Νορβηγία και την Φινλανδία (με τις χώρες να φιλοξενούν samebys στις εκτάσεις τους) . Συγκεκριμένα δημιουργείται ένα νοητό κυκλικό ωειδές εδαφικό τμήμα που ξεκινά από την Σουηδική πόλη Kiruna (νότια), έως την Φινλανδική πόλη Enare (βόρεια), έως την Νορβηγική Hamnefest (ανατολικά) και έως την Σουηδική Rananipmi (δυτικά).

Εικ 1.18) Υπολογισμός της εδαφικής έκτασης των περιοχών Σάμι (παρουσιάζεται με μπλε-λευκό χρώμα) οι βόρειες περιοχές βρίσκονται εντονότερο μπλε τμήμα

Ωστόσο είναι σημαντικό εδώ να αναφέρουμε πως υπάρχουν φύλα που ανήκουν στην φυλή σε ακόμη βορειότερες περιοχές κυρίως σε όλη την έκταση της Φιλανδίας αλλά και όσοι Σάμι βρίσκονται στην Ρωσία ονομάζονται **Skolt**. Όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω τα μικρότερα αυτά φύλα της φυλής παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά με εσωτερικές διαφοροποιήσεις. Ένα τέτοιο παράδειγμα διαφοροποίησης είναι πως αντίθετα από τις υπόλοιπες περιοχές οι οποίες δέχθηκαν τον εκχριστιανισμό το 1300. Αντίθετα για τους Skolt ισχύει το εξής μερικές περιοχές σήμερα έχουν ασπαστεί τον ορθόδοξο Χριστιανισμό κυρίως στην Ρωσία, άλλοι έχουν ασπαστεί τον λουθηρανισμό*, λιγότερο διαδεδομένος μέχρι και σήμερα είναι ο Σαμανισμός (ο οποίος επικράτησε στις περιοχές όπου δεν εδραιώθηκε ο Χριστιανισμός, κυρίως εκτελούνται θεραπευτικές τελετές). Τέλος, στις βορειότερες περιοχές οι οποίες διατηρούν αυτονομία σε αντίθεση με τις υπόλοιπες περιοχές που αλληλοσυνδέονται μεταξύ τους. Σε αυτές τις περιοχές επικρατεί ο Λαεσταδιανισμός που υιοθετήθηκε και διαδόθηκε στους Σάμι περίπου από τον 19^ο αιώνα και ύστερα.

Ενδυμασία της φυλής των βόρειων περιοχών

Εικ 1.19) Θερινές παραδοσιακές

ενδυμασίες των Βόρειων περιοχών.

Όπως αναφέραμε και στις προηγούμενες δύο ενότητες η ίδια η παραδοσιακή ενδυμασία έχει να μεταδώσει πολλές γνώσεις όσον αφορά τον τρόπο των ανθρώπων που τις φορούν αλλά και άλλα χαρακτηριστικά. Όπως είναι η ίδια η οικογένεια, η

κοινωνική της θέση, η ηλικία του ατόμου αλλά και αν φοριέται πιο απλοϊκά είτε για κάποια τελετή. Κάθε ενδυμασία διαφέρει από την άλλη και ακόμη και μέσα σε μια μικρή κοινότητα είναι φανερό πως θα διαφέρει και από την ενδυμασία της μιας περιοχής αυτής με κάποιας άλλης. Αν θυμηθούμε το παράδειγμα με τις ελληνικές ενδυμασίες στην ενότητα 1.2.2. βέβαια σε μια τέτοια αντίστοιχη περίπτωση με την ελληνική οπτική όλα τα kolt φαντάζουν πανομοιότυπα όπως και αντίστοιχα σε ένα άτομο με καταγωγή Σάμι ίσως και οι δικές μας ενδυμασίες να φαίνονται παρόμοιες. Ωστόσο η άποψη που επικρατεί για τις ενδυμασίες kolt είναι « Ο άνθρωπος που έχει γνώση και μπορεί να αναγνωρίσει τις ενδυμασίες και να τις διακρίνει έχει καταλάβει αυτές τις διαφορές αλλά και την καταγωγή του ατόμου όπου την φορά» (Jannok,2014).

Το kolt με τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά του Βορρά ονομάζεται **Gakti**. Όπως και στις προηγούμενες δυο ενδυμασίες που αναλύσαμε παραδειγματικά θα δούμε και σε αυτήν κοινά χαρακτηριστικά, κυρίως όσον αφορά τα υλικά που χρησιμοποιούνται αλλά και στις χρωματικές επιλογές. Αρχίζοντας από τα υλικά κυριότερο όλων για την δημιουργία ενός Gakti είναι τα δέρματα (ταράνδου ή μόσχου) υλικό που χρησιμοποιείται σε αυτή την περίπτωση και στα καπέλα, όπως και οι γούνες που προστίθενται στην ενδυμασία κατά τους χειμερινούς μήνες. Άλλα υλικά όπως τα επεξεργασμένα δέρματα που είναι λεπτότερα, το βαμβάκι και το πανί. Ωστόσο με την συνεχή εξέλιξη της βιομηχανίας οι ενδυμασίες εξελίσσονται και ακολουθούν τον χρόνο ακολουθώντας την ίδια μορφολογία όμως με σύγχρονα υλικά.

Οι επιλογές των χρωμάτων στις παραδοσιακές αυτές φορεσιές δεν γίνονται με τυχαίο τρόπο ή τις προτιμήσεις του ατόμου που πρόκειται να την φορά αλλά με βάση τον συμβολισμό των χρωμάτων. Οι χρωματισμοί αυτοί ακολουθούν τα χρώματα της εθνικής σημαίας αλλά και πολλές φορές διακρίνουν και την κοινωνική θέση, το φύλο, ακόμη και την ηλικία του ατόμου. Στην περίπτωση του Gakti όπως και στην περίπτωση του gapta και gabdde είναι η κύρια χρήση του μπλε ή μαύρου χρώματος για την μεγαλύτερη έκταση του ενδύματος, η διακόσμηση ωστόσο γίνεται με χρώματα όπως το κόκκινο, το πράσινο και το κίτρινο. Πάντοτε στις τοπικές εορτές ή τελετές συνηθίζεται να τοποθετούνται στις φορεσιές αυτές περισσότερα χρώματα χωρίς αυτό να σημαίνει πως η βάση δεν παραμένει η ίδια. Επίσης συνηθίζεται κατά τους θερινούς μήνες να χρησιμοποιούνται και φλοράλ υφάσματα. Τα κόλτ διακοσμούνται με πάνινες λεπτομέρειες συνήθως σε κόκκινες ή κίτρινες με μπλε ή πράσινα στοιχεία. Ιδιαίτερη προσθήκη στην συγκεκριμένη ενδυμασία είναι η τεχνοτροπία ζικ-ζακ, που αποτελεί πλέξη που αποτελεί τεχνοτροπία κεντημάτων επίσης μπορεί να υπάρχουν και φιόγκοι. Η διακόσμηση διαφέρει ανά περιοχή αλλά υπάρχουν και διαφορές ανάμεσα στις οικογένειες, χωρίς αυτό όμως να σημαίνει πως η μορφολογία της ενδυμασίας επιλέγεται αποκλειστικά από το άτομο που πρόκειται να την φορά αφού ακόμη και για την δημιουργία τους ακολουθούνται άγραφοι κανόνες όσον αφορά την επιλογή των χρωμάτων, την μορφή αλλά και την διακόσμηση του. Για παράδειγμα το φάρδος του ενδύματος και η διακόσμηση ζικ-ζακ

εξαρτάται κυρίως από την οικογένεια, την κοινωνική της θέση και την ηλικία του ατόμου που την φορά.

Η μορφολογία της γυναικείας παραδοσιακής ενδυμασίας είναι περισσότερο σύνθετη από τις δυο προηγούμενες που αναλύσαμε στις παραπάνω υποενότητες. Τα υλικά είναι όμοια, διαφέρουν ως προς τα επιπλέον πανωφόρια αλλά και τις τεχνοτροπίες διακόσμησης του ενδύματος. Το kolt είναι ενιαίο κομμάτι που χωρίζεται πάντα με ζώνη δημιουργώντας έτσι ένα νοητό χώρισμα στην ενδυμασία γεγονός που μας διευκολύνει έτσι ώστε να μπορέσουμε να το περιγράψουμε όσο το δυνατόν καλύτερα και με την βοήθεια του φωτογραφικού υλικού ο αναγνώστης να μπορεί να ξεχωρίζει το ένα είδος ενδυμασίας από το άλλο. Όστε να δώσουμε ένα σχήμα στην ενδυμασία θα λέγαμε πως ακολουθεί μια α' γραμμή, δηλαδή στενότερη στο πάνω μέρος και ανοίγοντας από την μέση του ενδύματος και κάτω όμοιο με τα δύο σκέλη του κεφαλαίου γράμματος Α.

Ξεκινώντας από πάνω προς τα κάτω αλλά και από το βασικό σκέλος δηλαδή το kolt ως προς τον υπόλοιπο ρουχισμό δηλαδή τα παπούτσια, τις ζώνες και λοιπά. Ξεκινώντας από το πάνω μέρος όπως αναφέραμε είναι αρκετά στενότερο από το κάτω μέρος χωρίς αυτό να σημαίνει πως είναι εφαρμοστό στο σώμα. Οι αποχρώσεις που επιλέγονται για το kolt είναι σε αποχρώσεις του μπλε συνήθως από αυτή που θυμίζει τον ουρανό έως και μαύρου αλλά διακοσμείται πάντοτε με υφάσματα σε διάφορα χρώματα με κύρια το κόκκινο και το κίτρινο. Στο μπροστινό μέρος το ένδυμα ξεκινά με τον γιακά, ο οποίος όπως και στις ενδυμασίες της Lule είναι κοντός και η λαιμόκοψη είναι σε σχήμα V. Στον γιακά βλέπουμε την ίδια μπλε απόχρωση που έχει και το υπόλοιπο ρούχο, με την διαφορά πως διακοσμείται με ραφές και κεντήματα με κόκκινες κλωστές που συνήθως ακολουθούν γραμμικά σχέδια και μπορεί να καταλήγουν σε διακοσμητικές μικρές φούντες.

Στη συνέχεια υπάρχει το περιστήθιο, το τμήμα αυτό μπορεί να βρίσκεται είτε εσωτερικά του kolt είτε ονομάζουμε το τμήμα του ενδύματος από τον γιακά μέχρι την μέση. Σκοπός του η προστασία του λαιμού και του θώρακα κυρίως από το κρύο και συνήθως διακοσμείται με κεντήματα σε κόκκινες και κίτρινες αποχρώσεις συνήθως δημιουργούν σχήμα σταυρού. Όσον αφορά το δέσιμο της ενδυμασίας γίνεται στο πίσω μέρος σε όλο το μήκος της πλάτης και θυμίζει θα λέγαμε ένα είδος κορσέ. Για την ακρίβεια πρόκειται για 4 με 6 λωρίδες λεπτών υφασμάτων τα οποία δένονται μεταξύ τους χιαστί ρυθμίζοντας έτσι το ένδυμα ώστε να εφαρμόζει ιδανικά στο άτομο που το φορά. Ωστόσο γι' αυτό υπάρχουν διάφορες παραλλαγές, για παράδειγμα στην απλούστερη εκδοχή της οι λεπτές αυτές λωρίδες υφάσματος είναι σε κόκκινο χρώμα ενώ σε άλλες εκδοχές μπορούμε να δούμε και συνδυασμό χρωμάτων όπως του κόκκινου και του κίτρινου, συνήθως στο τέλειωμα των υφασμάτων αυτών μπορούν να υπάρχουν είτε άλλες διακοσμητικές κορδέλες σε διάφορα χρώματα (κόκκινο, κίτρινο, πράσινο. Μπλε) και μικρές φούντες στολίζοντας έτσι ακόμη και το δέσιμο

της ενδυμασίας.

Εικ. 1.20) Παράδειγμα μορφολογίας kolt

Πάνω από το kolt οι γυναίκες με καταγωγή από τις βόρειες περιοχές συνηθίζεται να φορούν ένα λεπτό πανωφόρι, το οποίο ξεκινά από την περιοχή του λαιμού και πέφτει χαλαρά στους ώμους φτάνοντας κάτω από την μέση. Θα λέγαμε ότι μοιάζει απλοϊκά με σάλι αφού πρόκειται για υφασμάτινο κύκλο που φτάνει έως τους ώμους και καταλήγει σε πολλά πολύχρωμα κρόσσια και συγκρατείται στην μέση με ασημένιες καρφίτσες.

Εικ. 1.21) γυναίκες των βόρειων περιοχών με τοπικό πανωφόρι

Πάνω από αυτό τοποθετείται γούνινο πανωφόρι φτιαγμένο από δέρμα και λευκή γούνα τράνδου, το οποίο ακολουθεί το μήκος της Gakti και διακοσμείται στο κάτω μέρος των μανικιών με λεπτές λωρίδες κόκκινου και κίτρινου υφάσματος (συνήθως το κόκκινο είναι επικρατέστερο). Τέλος, σαν τελευταίο κομμάτι καθώς κινούμαστε από το εσωτερικό ως προς το εξωτερικό είναι η Luhka. Η Luhka είναι το πιο συνηθισμένο είδος πανωφοριού, φτιάχνεται από δέρμα μοσχαριού και καλύπτεται με ύφασμα θα λέγαμε πως στην μορφή του μοιάζει με ένα πόντισο αφού είναι

μονοκόμματο και τυλίγει τους ώμους και το σώμα ομοιόμορφα. Όσον αφορά τις αποχρώσεις εξαρτάται από τις προτιμήσεις του κοριτσιού που το φορά αλλά και την οικογένεια του, ωστόσο πιο διαδεδομένο είναι αυτό που βρίσκεται σε κόκκινες ή κίτρινες αποχρώσεις χωρίς αυτό να αποκλείει άλλους χρωματισμούς (παράδειγμα εικ πράσινο καρό). Μπορεί επίσης να διακοσμείται με φούντες στο λαιμό ή στο τελείωμα.

Ωστόσο για να περιγράψουμε πλήρως το άνω μέρος της ενδυμασίας πρέπει να συμπεριληφθούν και ο βασικός ρουχισμός αλλά και τα λεγόμενα αξεσουάρ, που αποτελούν όμως αναπόσπαστο μέρος της ενδυμασίας γεγονός που δεν μας δίνει την δυνατότητα να τα διαχωρίζουμε. Τελευταίο λοιπόν μέρος για το άνω μέρος είναι το καπέλο. Το καπέλο όπως και κάθε άλλο μέρος της ενδυμασίας αποτελεί κάτι το ξεχωριστό με τον δικό του διάκοσμο και τεχνοτροπία και όπως και στην περίπτωση του kolt κάθε περιοχή προσθέτει και κάποιο δικό της χαρακτηριστικό το ίδιο ισχύει και για τα καπέλα. Κάθε περιοχή του βορρά διαθέτει θα λέγαμε τον δικό της τύπο καπέλου γεγονός που δημιουργεί μεγαλύτερη ποικιλία ανάμεσα στα καπέλα τέτοιες διαφοροποιήσεις συναντώνται στο σχήμα, το κόψιμο, τα χρώματα αλλά και τον διάκοσμο. Παρ'όλαυτα λόγω του μεγάλου όγκου θα φέρουμε δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα γυναικείων καπέλων, ξεκινώντας από αυτό που συνηθίζεται να φοριέται περισσότερο στις περιοχές της βόρειας Νορβηγίας. Το καπέλο αυτό είναι σχετικά μακρόστενο με στρογγυλό τελείωμα, εφαρμόζει περιμετρικά στο κεφάλι και διαθέτει μικρές προεκτάσεις ή και προεξοχές με σκοπό την προστασία της περιοχής των αυτιών από το κρύο. Βασικό του χρώμα είναι το μπλε και ακολουθεί την αντίστοιχη απόχρωση του kolt, εκτός από αυτό ακόμη δανείζεται και ακολουθεί όμοια διακόσμηση με λεπτές λωρίδες υφάσματος σε κόκκινο ή και κίτρινο χρώμα και συνήθως υπάρχουν φούντα στην κορφή του καπέλου η φούντα ακολουθεί τις αποχρώσεις που υπάρχουν για το στόλισμα του. Δεύτερο παράδειγμα είναι αυτό της Ανταρκτικής, το σχήμα του καπέλου αυτού θα λέγαμε πως θυμίζει περισσότερο ένα είδος κουκούλας παρά κανονικό καπέλο. Διαθέτει επίσης μακριές προεξοχές με σκοπό να καλύπτει την περιοχή των αυτιών, ως προς το εσωτερικό του έχει συνήθως ως βασικό υλικό του το βαμβάκι και εξωτερικά καλύπτεται με λευκή γούνα διαθέτοντας επίσης κόκκινες λεπτές λωρίδες ως διάκοσμο.

Εικ 1.22) Κοπέλες με Gakti

Όπως λοιπόν κινούμαστε από πάνω προς τα κάτω στην μέση υπάρχει πάντα ζώνη. Οι ζώνες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της παραδοσιακής Gakti έχοντας μεγάλη ποικιλία ως προς τα υλικά και τους χρωματισμούς τους, εδώ θα αναφερθούμε στις τρεις πιο συνηθισμένες εκδοχές. Η πρώτη είναι πλεγμένη με χρωματιστό μαλλί με κίτρινη ή λευκή βάση και κεντημένα κόκκινα μοτίβα, η δεύτερη εκδοχή είναι ακόμη πιο απλή καθώς έχει ως βασικό υλικό το δέρμα ή το ύφασμα σε γήινες αποχρώσεις, τέλος η τρίτη εκδοχή αφορά κυρίως τις περιοχές της βόρειας Σουηδίας και ονομάζεται firkalbadd. Η firkalbadd μοιάζει περισσότερο με πλατιά κορδέλα παρά με ζώνη καθώς πρόκειται για μια μάλλινη πλατιά κορδέλα που δένεται σε φιόγκο γύρω

από

την

μέση.

Εικ 1.23) Firkalbadd

Συνεχίζοντας θα αναλύσουμε το κάτω μέρος του ενιαίου kolt, το Gakti όσον αφορά το μήκος του φτάνει συνήθως έως τα γόνατα ή την κνήμη. Η φούστα θα λέγαμε του kolt διακοσμείται με κόκκινο ή και κίτρινο ύφασμα στο τελείωμα του ενδύματος λίγα εκατοστά πριν από αυτό, όμοιος διάκοσμος υπάρχει και στα μανίκια. Πέραν του χρωματιστού υφάσματος στις βορειότερες περιοχές συνηθίζεται να διακοσμείται επίσης με μικρές χρωματιστές φούντες. Ωστόσο τα πόδια δεν μένουν ακάλυπτα και συνήθως προτιμάτε κάποιο χοντρό καλσόν ή κάποιο κολάν όπως και πλεκτές γκέτες στην περιοχή των αστραγάλων. Τα παραδοσιακά υποδήματα κατασκευάζονται από δέρμα μόσχου ή ταράνδου και γούνα και δένονται με μάλλινα κορδόνια που όπως και

οι ζώνες έχουν λευκή ή κίτρινη βάση με κόκκινα μοτίβα, των οποίων η ονομασία είναι *cazehat*. Ωστόσο αν και η μορφολογία της συνολικής ενδυμασίας είναι αυτή συνηθίζεται και λόγω της συνεχούς ανάπτυξης της βιομηχανίας να μπορούν να φορεθούν και εργοστασιακά παπούτσια, τα οποία είτε μπορεί να μοιάζουν με τα παραδοσιακά ή να κρατούν βασικά χαρακτηριστικά τους αλλά παράλληλα κοντά στην σημερινή εποχή, είναι βασισμένα και αυτά στο δέρμα με απλά λεπτά κορδόνια και προτιμώνται οι καφέ αποχρώσεις.

Εικ 1.24) Κοπέλα με παραδοσιακή ενδυμασία του Βορρά

Η ανδρική ενδυμασία έχει σαφώς πολλά κοινά χαρακτηριστικά με την γυναικεία όσον αφορά τα υλικά αλλά και τα όμοια στοιχεία όπως και τους χρωματισμούς την διακόσμηση με βασικό τους κοινό την χρηστικότητα. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω με τον όρο Gakti αναφερόμαστε στην συνολική ενδυμασία με ότι αυτή περιλαμβάνει, ξεκινώντας από το kolt. Το ανδρικό kolt είναι φαρδύτερο από ότι το γυναικείο και συνήθως κοντότερο αφού συνήθως το μήκος του υπολογίζεται πάντα κάτω από την περιοχή των μηρών, τα κοψίματα μπορούν επίσης να ποικίλουν αφού εξαρτάται και από το άτομο αλλά και την περιοχή όπου κατάγεται. Σε πολλές λοιπόν των περιπτώσεων μπορεί το τέλος του ενδύματος να καταλήγει σε μια απλή γραμμή τύπου Α ή να καταλήγει σε μικρές πιέτες. Το χρώμα του kolt μπορεί να είναι είτε σκούρο είτε ανοιχτό μπλε έως και μαύρο και όπως και στην γυναικεία ενδυμασία, όμοιος και ο διάκοσμος καθώς γιαυτόν χρησιμοποιούνται το κόκκινο ή και το κίτρινο και πολλές φορές συναντάμε λεπτομέρειες του λευκού και σε αυτήν την ενδυμασία τα σχέδια ποικίλουν αφού μπορούμε να δούμε απλές υφασμάτινες γραμμές στις άκρες του ενδύματος (είτε προς το στρίφωμα είτε προς τα μανίκια) είτε παχύτερες γραμμές που μέσα τους περιλαμβάνουν μικρές γεωμετρικές πολλές φορές αυτό το βλέπουμε και στους ώμους. Ο γιακάς είναι ψηλότερος από τον αντίστοιχο στο γυναικείο Gakti (περίπου 5-10cm) έχει μικρό άνοιγμα στο μπροστινό μέρος και συγκρατείται είτε με ασημένια κουμπιά είτε με νήμα σε πλέξη πλεξίδα. Η διακόσμηση του είναι όμοια με αυτή που υπάρχει σε όλη την έκταση του kolt αλλά και τις λεπτομέρειες που υπάρχουν στους ώμους. Όπως και στο γυναικείο έτσι και στο ανδρικό Gakti το καπέλο έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς διαφέρει από περιοχή σε περιοχή εξαρτώμενο από τα καιρικά φαινόμενα και τις ανάγκες των ατόμων της περιοχής όπως και πολλές φορές παρατηρείται πως η διακόσμηση του καπέλου είναι αντίστοιχη με αυτή του kolt και σε αυτή την περίπτωση θα παρουσιαστούν δύο ενδεικτικά παραδείγματα, στις περιοχές της βόρειας Νορβηγίας το καπέλο είναι μακρόστενα με βασικό χρώμα το κόκκινο σε όλη την έκταση του αλλά και μικρές κίτρινες ή μπλε λωρίδες όπως και μικρά μοτίβα γεωμετρικών σχημάτων.

Εικ 1.25) Gakti στις περιοχές της βόρειας Νορβηγίας

Αντίστοιχα στις περιοχές της Φιλανδίας παρατηρούνται διαφορές καθώς τα καπέλα είναι κοντύτερα, στρογγυλεμένα φτιαγμένα από χοντρό ύφασμα και γούνα περιμετρικά του κεφαλιού.

Εικ 1.26) Gakti περιοχές Φιλανδίας

Οι ζώνες έχουν επίσης ποικιλία σχεδίων, μπορούν είτε να φτιάχνονται από καφέ ή μαύρο δέρμα με ασημένιες λεπτομέρειες όπως αγκράφες και μικρά κουμπιά. Επίσης στις ζώνες ανδρικές και γυναικείες συναντώνται οπές όπου διακοσμούνται και αυτές με ασήμι και ο πρωταρχικός σκοπός τους ήταν το κρέμασμα όπλων*9 και μετέπειτα άλλων χρηστικών εργαλείων όπως τα κλειδιά.

Εικ 1.27) Lappish Knives

Ωστόσο δεν ακολουθείται μόνο αυτή η τεχνοτροπία στις ζώνες, πολλές φορές διαθέτουν τα ίδια υλικά δηλαδή έχουν ως βασικό τους υλικό το δέρμα και παρατηρούνται όμοιες οπές όμως χρωματίζονται πολλές φορές όπως και το kolt, δηλαδή μπορούν να διαθέτουν μπλε βάση και να διακοσμούνται με κόκκινο, κίτρινο ακόμη και λευκό. Το παντελόνι της ενδυμασίας εξαρτάται από την εποχή κατά τους χειμερινούς μήνες το κύριο υλικό για την δημιουργία τους είναι το garmasat, πρόκειται για μαλακό δέρμα τράνδου ενώ κατά τους θερινούς μήνες προτιμώνται ελαφρύτερα υλικά όπως το απλό ύφασμα, επιλέγεται πάντα όμοια απόχρωση με αυτή του kolt ενώ στο τελείωμα αυτού συνηθίζονται λεπτές λωρίδες υφάσματος όμοιες με

αυτές που υπάρχουν στο kolt και προτιμώνται οι αντίστοιχες αποχρώσεις. Τέλος τα υποδήματα ακολουθούν όμοια μορφολογία με αυτά των γυναικών (σελ 57-58).

Σύνοψη κεφαλαίου

Μετά το πέρας του κεφαλαίου αυτού είναι σημαντικό να έχουμε κατανοήσει τις διάφορες έννοιες αλλά και να αρχίσουμε με αυτό τον τρόπο να εντρυφούμε στην εξέλιξη, στην παιδεία, τον πολιτισμό, την ανάγκη για πατρίδα και την άμεση σύνδεση των ίδιων αλλά και των συνηθειών τους με τον φυσικό κόσμο. Οι Σάμι αποτελούν μια ιδιαίτερη περίπτωση λόγω της μακράς ιστορίας τους, την επιβίωση τους σε επικίνδυνα καιρικά φαινόμενα, τις αντίξοες συνθήκες αλλά και τις μεγάλες δυσκολίες που έφερε η αποικιοκρατία, όπως η αντικατάσταση της μητρικής τους γλώσσας και διαλέκτου με τις γλώσσες των αποικιοκρατών, η μείωση των δικαιωμάτων και των εκτάσεων γης, ο φυλετικός και κοινωνικός ρατσισμός και άλλα συναφή αποτελέσματα. Παρ'όλαυτα οι Σάμι παραμένουν ένας περήφανος λαός που με τις ίδιες δυσκολίες καταφέρνει να δημιουργήσει το δικό του κρατίδιο, έχοντας το δικό του σύνταγμα και κοινοβούλιο όπως και εθνικό σύμβολο γεγονός που για άλλες ιθαγενείς φυλές ήταν ακατόρθωτο λόγω των όμοιων αντίξοων συνθηκών.

Αν και νομάδες η ανάγκη για έναν τόπο ήταν πάντα η ίδια ακόμη και αν ο τρόπος ζωής τους, τους οδηγούσε στην διαρκή μετακίνηση λόγω των κοπαδιών, της αλιείας και του κυνηγιού. Έτσι με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται η έννοια του Σάπμι ο συνδυασμός του υλικού γεωγραφικού τόπου με την κουλτούρα, τους ανθρώπους και ότι φέρει ένας λαός μαζί του καθώς η ανάγκη για διαρκή μετακίνηση έκανε τους ανθρώπους να θέλουν να κουβαλούν την ιστορία τους μαζί τους. Ένας λαός που βασίζεται στην εκτροφή των κοπαδιών ταράνδων, το ψάρεμα, το κυνήγι, την απλή ζωή χωρίς όμως να καταπατά την φύση που του δίνεται θα μπορούσαμε να πούμε πως μοιάζει με μια συμφωνία αρμονικής προσφοράς και από τις δύο πλευρές καθώς η σύνδεση της φυλής με την φύση είναι μεγάλη κάτι που φαίνεται από τις συνήθειες της από τις απαρχές της αλλά και έως και σήμερα. Ωστόσο, αν και το φύλο ξεκίνησε νομαδικά με την πάροδο των αιώνων παρατηρούμε πως αποκτά βάσεις και μετακινείται σε συγκεκριμένες περιοχές που εξαρτώνται από την εποχή, της ανάγκες του λαού αλλά και τις τοπικές συνθήκες αυτό συμβαίνει με την δημιουργία των κοινωνιών sijdda, την καθιέρωση των περιοχών τους στις σημερινές χώρες της Σκανδιναβίας, τους διαρκείς αγώνες που ξεκινούν από τον 12^ο αιώνα και ύστερα με την ανάπτυξη της αποικιοκρατίας στα γύρω αναπτυσσόμενα κράτη. Η ανάγκη αυτή επιφέρει προβλήματα τόσο στους απλούς κατοίκους τόσο και στα μέλη των samebys καθώς ξεκινούν οι απλές καταπατήσεις των ήδη χαρτογραφημένων περιοχών τους όσο και της απλής ζωής τους, με ακόμη και την δημιουργία χαρτών των γύρω περιοχών να είναι κατακριτέες από τους αντίστοιχους δημιουργούς στα αναπτυσσόμενα κέντρα. Παρ' όλες τις δυσκολίες η φυλή συντάσσεται δημιουργώντας το δικό της κρατίδιο και έναν πολιτισμό με μακραίωνη ιστορία ο

οποίος δίνει σε κάθε περιοχή τα δικά της χαρακτηριστικά έπειτα από την ανάπτυξη της, παρατηρούνται πολλά κοινά χαρακτηριστικά ανάμεσα στις κοινωνίες του βορρά, της Lule και του Νότου τόσο ως προς την ανάπτυξη, τις παραδόσεις, τα κοινά ήθη και έθιμα.

Έννοιες Κεφαλαίου

***1** απαγορεύονταν να κυνηγούν ιερά ζώα όπως ο τάρανδος και η αρκούδα καθώς θεωρούνταν πλάσματα με ιδιαίτερες δυνάμεις όπως και το ελάφι το οποίο συμβόλιζε την δύναμη και την μεγαλοπρέπεια.

***2** Ονομασία των πόλεων κατά την Σαμιακή διάλεκτο

***3** Ονομασία για τις πίσω θέσεις του έλκηθρου

***4 καύση των τυμπάνων:** Ονομασία γεγονότος του οποίου δεν γνωρίζουμε ακριβή ημερομηνία μόνο το έτος 1389 όπου η βασίλισσα Μαργαρίτα της Νορβηγίας πείθει τον Αρχιεπίσκοπο της Ουψάλα να στείλει ιεραπόστολους ώστε να μεταφέρουν την Χριστιανική πίστη στη Λαπωνία, οι Σάμι μέχρι και τότε ασπάζονταν τον λεγόμενο σαμανισμό, την πίστη δηλαδή στην ίδια την φύση και τα μηνύματα που έδινε, πολλές φορές πίστευαν πως τα πνεύματα έπαιρναν την μορφή δέντρων ή ζώων. Αυτοί που διάβαζαν αυτούς τους χρησμούς ήταν οι λεγόμενοι σαμάνοι/μάγοι της φυλής ήταν πιστευτό πως έχουν μαγικές δυνάμεις και μέσω της χρήσης των τυμπάνων και την ανάμειξη βοτάνων σε αυτά εκείνοι μπορούσαν να προβλέψουν αλλά και να μπουν στο σώμα κάποιου ζώου (συνήθως λύκοι, αρκούδες, ελάφια και τάρανδοι). Θέλοντας λοιπόν να φύγει και να καθαριστεί το κάθε χωριό από την παλιά θρησκεία όλα τα τύμπανα μαζεύτηκαν και κάηκαν, ωστόσο είναι άγνωστο και λεπτό το ζήτημα η τύχη των σαμάνων και των όσων αντιστάθηκαν στην νέα θρησκεία.

***5 bull-tjonpe:** Κάλυμμα κεφαλής, φτιαγμένο με μαύρο μετάξι ενώ για την βάση χρησιμοποιείται δέρμα μόσχου. Συναντάται στις νοτιότερες περιοχές.

***6 Διάκοσμος περιστηθίου στις νοτιότερες περιοχές (καρό μοτίβα):** Χρησιμοποιούνται κυρίως για τον διάκοσμο καρό μοτίβα. Το ανδρικό περιστηθίο έχει σαν βασικές αποχρώσεις το κόκκινο και το μπλε, σπανιότερα πράσινου και μαύρου, είναι πάντα κεντημένο με πέρλες και κασσίτερο τα κεντήματα κοσμούν ένα μεγάλο σταυρό αλλά και άλλα κεντήματα πχ απλό καρό περιμετρικά που μπορεί να φτάνουν έως τον γιακά του kolt. Το γυναικείο έχει ως βασικά του χρώματα το κόκκινο και το πράσινο αλλά η τεχνοτροπία διαφέρει από το ανδρικό, συγκεκριμένα στο ενδιάμεσο κάθε τετραγώνου υπάρχουν διαγώνιες γραμμές που διασταυρώνονται δημιουργώντας ένα καινούργιο σχέδιο σε κάθε τετράγωνο.

***7 cot:** Ονομασία Σαμιακού σπιτιού

***8 ρούνοι:** ονομάζεται το αρχαίο αλφαβητικό σύστημα γραφής των βόρειων λαών της Ευρώπης, το οποίο η μυθολογική παράδοση αποδίδει στους θεούς και είναι αμφίβολης καταγωγής. Το χρησιμοποιούσαν οι γερμανικοί (και κατ' επέκταση οι σκανδιναβικοί) λαοί, πριν αποκτήσουν το δυτικό αλφάβητο, όπως οι Τεύτονες και οι Βίκινγκς. Η λέξη ρούνος (rune), με βάση την ινδοευρωπαϊκή ρίζα ru, σημαίνει *ψίθυρος, μυστικό*. Αυτό συνεπάγεται και από την πρωταρχική χρήση που είχαν: η παράδοσή τους ήταν προφορική και μεταδιδόταν από το σαμάνο ή το δρυΐδη στο μαθητευόμενο και μόνο. Έτσι η χρήση των ρουνικών συμβόλων ως μέσο απομνημόνευσης των εννοιών και των δοξολογιών παρέμενε σε έναν κλειστό

ιερατικό κύκλο. Ακόμη, εικάζεται ότι οι ρούννοι γράφονταν σε ξύλο, το οποίο, πέρα της φθαρτότητας του σε σχέση με την πέτρα και τον πάπυρο, καίγονταν κατά το τέλος της τελετής. Έτσι τα στοιχεία που έχουμε για αυτούς είναι κατά πολύ νεώτερα της χρήσης τους (περίπου στα 200 μΧ), ενώ ασαφή αποσπάσματα έχουμε σε πέτρες της Νορβηγίας ανάγουν τη χρήση του περί το 1300 πΧ.

***9 Πόλη Lulea:** Η πόλη Lulea βρίσκεται στην Σουηδία και βρίσκεται σε απόσταση μερικών χιλιομέτρων από τα σύνορα της Φιλανδίας, ακουμπά την βόρεια ακτή της Σουηδίας και αποτελεί έδρα των Σαμιακών περιοχών στα βόρεια τμήματα της χώρας.

***10 Βοθνικός κόλπος (gulf of Bothnia):** Ο Βοθνιακός ή Βοθνικός Κόλπος είναι ο βορειότερος κόλπος της Βαλτικής θάλασσας. Βρίσκεται μεταξύ της δυτικής ακτής της Φινλανδίας και της ανατολικής ακτής της Σουηδίας. Στα νότια του κόλπου βρίσκονται τα νησιά Ωλαντ, μεταξύ της Θάλασσας των Ωλαντ και της Θάλασσας του Αρχιπελάγους.

***11 Λουθηρανισμός:** Ο Λουθηρανισμός είναι ένας από τους αρχαιότερους και μεγαλύτερους κλάδους του Προτεσταντισμού που ταυτίζεται με τη διδασκαλία του Μαρτίνου Λούθηρου, Γερμανού μεταρρυθμιστή του 16ου αιώνα. Οι προσπάθειες του Λούθηρου για μεταρρύθμιση της θεολογίας και της πρακτικής της εκκλησίας ξεκίνησαν την Προτεσταντική Μεταρρύθμιση. Η αντίδραση της κυβέρνησης και των εκκλησιαστικών αρχών στη διεθνή εξάπλωση των απόψεών του, που πρωτοεμφανίστηκαν με τις 95 Θέσεις, διαίρεσαν το Δυτικό Χριστιανισμό. Ο Λουθηρανισμός τοποθετεί την Αγία Γραφή, στην κεντρική θέση της θεολογίας του, και αποδέχεται ως μυστήρια το Βάπτισμα, τη Θεία Ευχαριστία και την Εξομολόγηση. Η δογματική του ταυτίζεται με τη θεολογία της Ομολογίας της Αυγούστας και των κειμένων που περιέχονται στο Βιβλίο της Ομόνοιας. Το σχίσμα μεταξύ των Λουθηρανών και των Καθολικών δημοσιοποιήθηκε και κατέστη σαφές με το Διάταγμα της Βορμς του 1521: η απόφαση της Δίαιτας καταδίκασε το Λούθηρο και απαγόρευσε επίσημως στους πολίτες της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας να υπερασπίζονται ή να διαδίδουν τις ιδέες του, υποβάλλοντας τους υποστηρικτές του Λουθηρανισμού σε απώλεια όλων των περιουσιακών τους στοιχείων, από τα οποία το μισό περιερχόταν στην αυτοκρατορική κυβέρνηση και το υπόλοιπο μισό σε όποιον έκανε την καταγγελία ¹.

Η διαίρεση επικεντρώθηκε κυρίως σε δύο σημεία: την κύρια πηγή αυθεντίας στην εκκλησία, που συχνά ονομάζεται *τυπική αρχή* της Μεταρρύθμισης και το δόγμα της δικαίωσης, που συχνά ονομάζεται *υλική αρχή* της Λουθηρανική θεολογίας. Ο Λουθηρανισμός υποστηρίζει μια θεωρία δικαίωσης «από μόνη τη χάρη μέσω μόνης της πίστης στη βάση μόνο της γραφής», το δόγμα ότι η Γραφή είναι η τελική αυθεντία σε όλα τα θέματα της πίστης. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την πεποίθηση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, που καθορίστηκε στη Σύνοδο του Τρέντο, που δέχεται ότι η αυθεντία προέρχεται τόσο από τη Γραφή όσο και από την Παράδοση.

***12 Lappish knives (μαχαίρια της Λαπωνίας):** Από τις απαρχές των ανθρώπων πέραν της ανάγκης για εξέλιξη κυριαρχεί το ένστικτο της επιβίωσης, στις περιοχές που εντάσσονται στην Σκανδιναβία τα όπλα που εμφανίζονται ποικίλουν αλλά κυριαρχούν τα λεγόμενα cold weapons φερόμενα και ως ψυχρά όπλα τα οποία είναι συνήθως σπαθιά ή στιλέτα/μαχαίρια. Τα κύρια όπλα των Σάμι και που εμφανίζονται στις περιοχές της σημερινής Λαπωνίας είναι το buiku ή ruuoko όπου πρόκειται για μαχαίρι μικρού μεγέθους (εικ 25 στην μέση) επόμενο είναι το stuorra hiibi ή sami knife μαχαίρι μεσαίου μεγέθους (εικ 25 δεξιά) και τέλος το vaniruuko όπου πρόκειται για το μεγαλύτερο σε μέγεθος (εικ 25 αριστερά).

Κεφαλαίο 2°

Ιστορική Αναδρομή

«Ο ιστορικός καλείται "να αφηγηθεί τα γεγονότα όπως πράγματι έγιναν" (wie es eigentlich gewesen). Η φράση αυτή του Ράνκε, ενός από τους κορυφαίους ιστορικούς του 19ου αιώνα, έχει "στοιχειώσει" γενιές και γενιές ιστορικών και κυρίως όσους αναζητούν και διεκδικούν με πάθος την "αντικειμενικότητα". Και όμως, κατά τον Καρ -και όχι μόνο-, "γεγονότα" είναι τελικά εκείνα που ο ιστορικός επιλέγει να αναδείξει και να μελετήσει, εξού και η διάκριση σε "ιστορικά γεγονότα" και απλώς "γεγονότα του παρελθόντος". "Ιστορία σημαίνει ερμηνεία" έλεγε ο Καρ, με την προσέγγισή του αυτή να μην απέχει πολύ από την αιρετική όσο και ρηξικέλευθη ρήση του Νίτσε: "Δεν υπάρχουν γεγονότα μόνο ερμηνείες". Όπως ο ίδιος ο Καρ γράφει χαρακτηριστικά: "Η πεποίθηση ότι ένας σκληρός πυρήνας ιστορικών γεγονότων υπάρχει αντικειμενικά και ανεξάρτητα από την ερμηνεία του ιστορικού είναι μια τερατώδης πλάνη, την οποία ωστόσο είναι πολύ δύσκολο να εκριζώσουμε"» (Παππάς,2015)

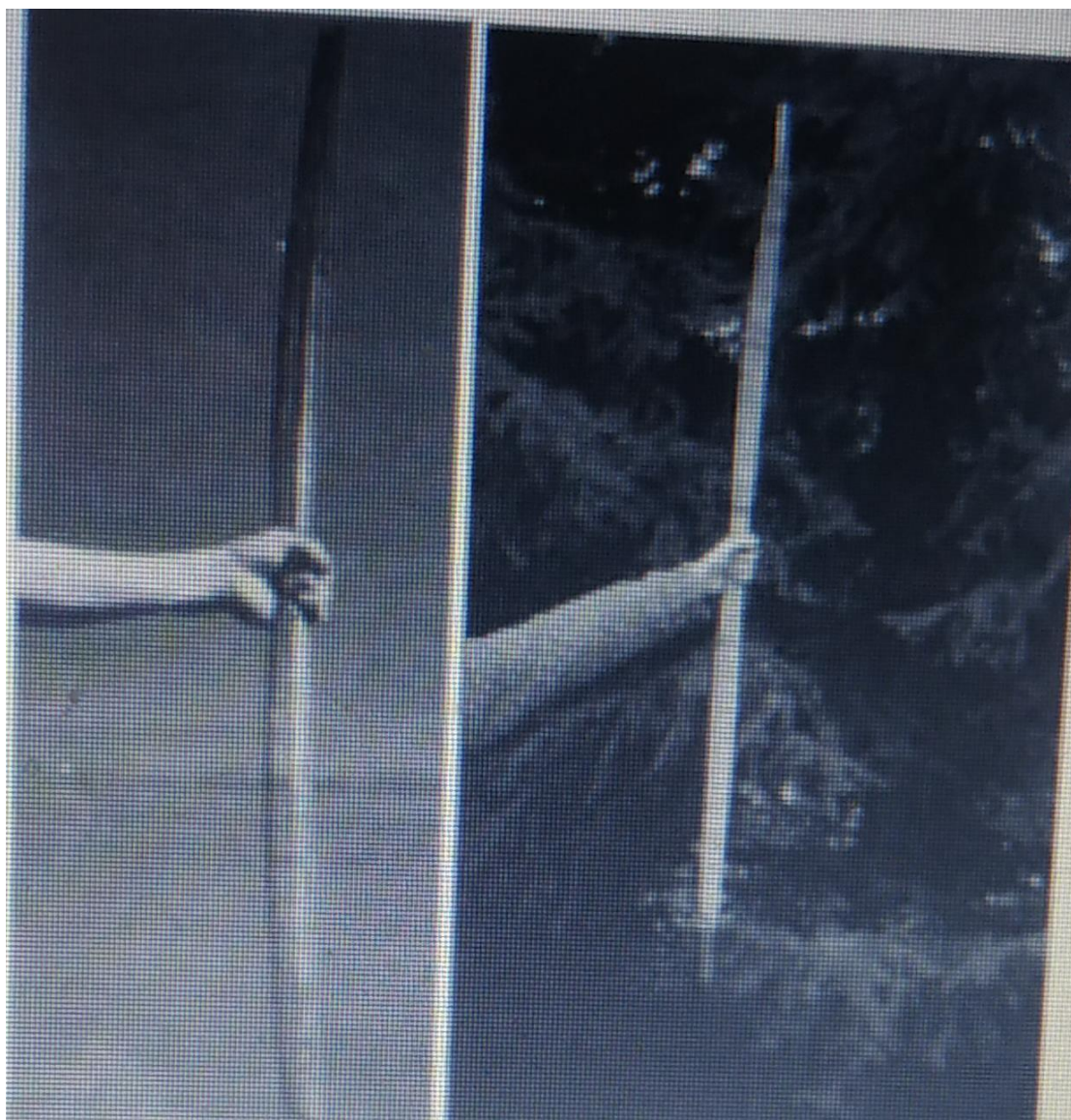
Η σημασία της ιστορίας είναι μεγάλη όσο για την απλή καθημερινότητα ενός ατόμου πόσο μάλλον για την ιστορία ενός λαού που δύσκολα μπορούμε να ερμηνεύσουμε όπως και να την αποτυπώσουμε. Ο ιστορικός πρέπει να είναι αντικειμενικός και να παραθέτει σωστά τα γεγονότα χωρίς προτιμήσεις κάτι που δύσκολα συμβαίνει τις περισσότερες φορές αφού οι ιστορία των νικητών είναι η επικρατέστερη, σε αυτό εδώ το κεφάλαιο θα γίνει αποτύπωση των ιστορικών γεγονότων από τις απαρχές της φυλής έως και σήμερα με στόχο τις «μικρό-ιστορίες» που διηγούνται οι άνθρωποι με σκοπό να τους κατανοήσουμε περισσότερο.

2.1 Οι Απαρχές της Φυλής (12.000-2.500 π.Χ.) : Ο άμεσος δεσμός της ιστορίας με την εκτροφή ταράνδων και το ψάρεμα

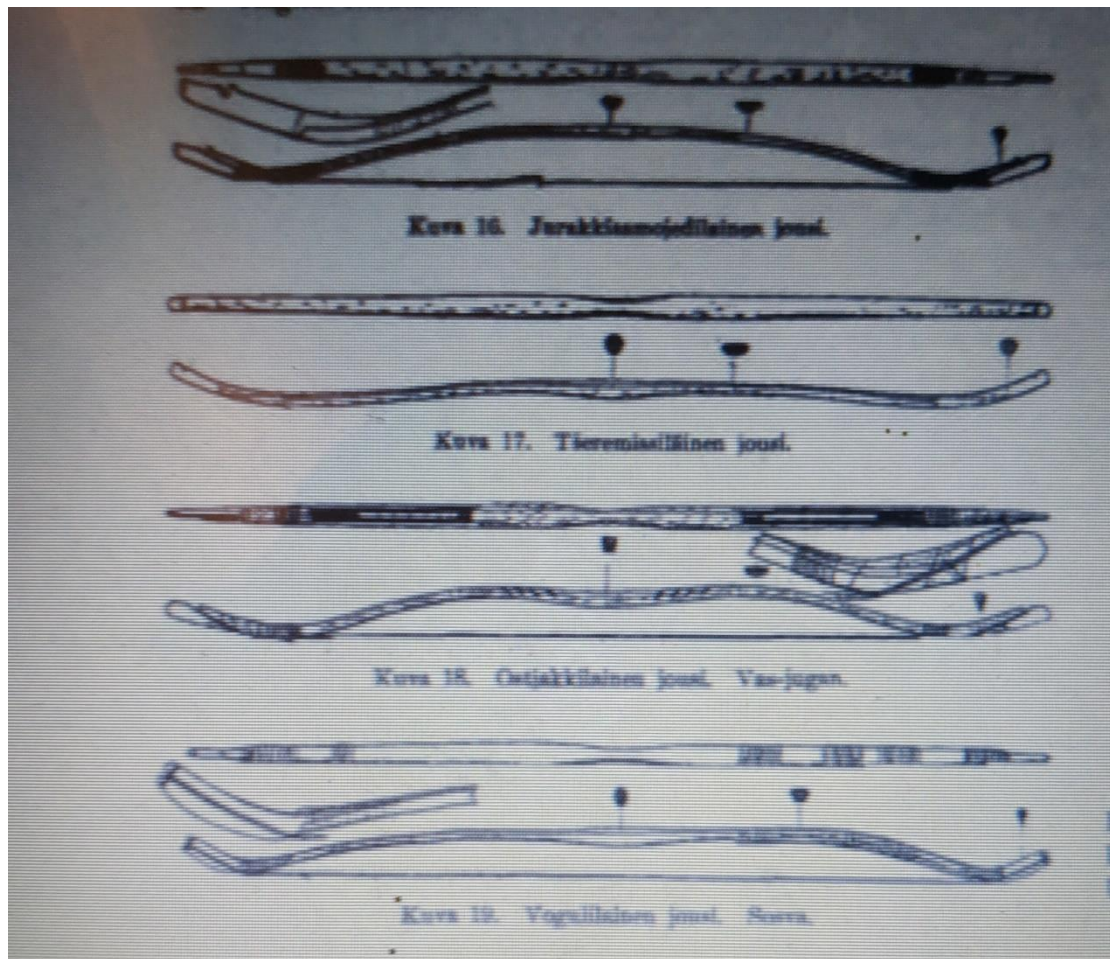
Οι απαρχές της φυλής ξεκινούν από την προϊστορία της συγκεκριμένα βρίσκονται ευρήματα οικισμών που υπολογίζονται στο 12.000 π.Χ που υποστηρίζεται πως πρόκειται για τις προγονικές ρίζες της μετέπειτα φυλής. Κατά αυτήν την περίοδο η Fennoscandia(βόρεια Σκανδιναβία) είναι καλυμμένη από παγετώνες, τα πρώτα δείγματα πολιτισμού εμφανίζονται με την τήξη τους κάτι που υπολογίζεται πως

συμβαίνει 2.000 χρόνια αργότερα. Τα περισσότερα ευρήματα οικισμών βρίσκονται γύρω από τον αρκτικό κύκλο και το εσωτερικό του Norrland*1, αντίστοιχα ευρήματα βρίσκονται και στις περιοχές της βόρειας Νορβηγίας από τα οποία φαίνεται πως οι άνθρωποι αυτοί ήταν συλλέκτες όσον αφορά την τροφή τους όπως καρπούς και ρίζες αλλά παράλληλα κυνηγούσαν. Λόγω όμως των λίγων στοιχείων αλλά και της σταθερής αυτής εικόνας για τουλάχιστον 2 χιλιετίες οι αρχαιολόγοι ονομάζουν αυτήν περίοδο *comma culture*. Ύστερα από την σταδιακή τήξη των παγετώνων παρατηρείται κινητικότητα και μια αρχή αποικισμού της περιοχής που ονομάζουμε Σάμι (βόρεια Σκανδιναβία) κάτι που υπολογίζεται περίπου στο 9.000 π.Χ. βάση των ευρημάτων υπολογίζεται πως οι πρόγονοι της φυλής δεν είχαν βασική κατοικία αλλά μετακινούνταν σε μικρές ομάδες προς διαφορετικές κατευθύνσεις ωστόσο ήταν συχνό να δημιουργούν μικρούς οικισμούς σε σημεία που παρέμεναν σταθεροί για ένα μεγαλύτερο διάστημα για την κατοίκηση τους προτιμούσαν είτε παραθαλάσσιες, είτε παραποτάμιες ή κοντά σε λίμνες περιοχές με σκοπό το ψάρεμα, κάτι που υπολογίζεται από το γεγονός πως δεν έμεναν στο ίδιο σημείο για μεγάλο χρονικό διάστημα αφού λόγω των εποχών τα ψάρια είτε μετακινούνταν είτε δεν έφταναν αυτό οδηγούσε τις ομάδες αυτών των ανθρώπων στο να φεύγουν, συμπεραίνεται πως λόγω της εξάσκησης της αλιείας και του κυνηγιού οι νομάδες να έγιναν οι Σάμι. Σημαντικότερο παράδειγμα η περίπτωση του οικισμού στην λίμνη Dumpokjauratj, η οποία βρίσκεται σε απόσταση 20 χιλιομέτρων από το Arjeplog και χρονολογείται περίπου στο 7.800 π.Χ. η ανασκαφή αυτή διέθεσε πολλά στοιχεία σύμφωνα με την Injela Bergman αφού σε αυτήν βρέθηκαν λάκκοι από εστίες, απολιθωμένα κομμάτια καμένου ξύλου, θραύσματα πέτρας, ξύστρες για την κατασκευή εργαλείων, καμένα θραύσματα οστών, καμένες πέτρες, μικροί κόκκοι κόκκινης ζάχαρης όπως και μαχαίρια φτιαγμένα από σχιστόλιθο. Τα ευρήματα αυτά εξηγούν πως επρόκειτο για έναν οργανωμένο οικισμό. Όμοιοι οικισμοί βρίσκονται και στην βόρεια Σουηδία αλλά και την Φιλανδία. Φυσικά δεν λείπουν τα ευρήματα προϊστορικής τέχνης στις περιοχές της βόρειας Νορβηγίας (6.200-2.500 π.Χ.).

Οι Σάμι δεν ασχολούνταν πάντοτε με την εκτροφή των ταράνδων και την κατοχή κοπαδιών όμως θεωρείται πως γι'αυτούς αποτελεί το σημαντικότερο ζώο. Ωστόσο η σχέση ανάμεσα στους ανθρώπους και τα κοπάδια δεν ήταν αυτή πάντοτε, αρχικά περιορίζονταν μόνο στο κυνήγι κάτι που απαιτούσε μεταξύ άλλων γνώση και οργάνωση. Απομεινάρια οργανωμένου κυνηγιού έχουν βρεθεί σε όλη την έκταση της βόρειας Σκανδιναβίας. Η διαδικασία αυτή ξεκινούσε από την παρατήρηση των μετακινήσεων του κοπαδιού, έπειτα στήνονταν παγίδες τεχνική που ήταν προτιμότερη περισσότερο κατά τους θερινούς μήνες αν και η ιδανική εποχή για το κυνήγι τάρανδου θεωρούνταν το φθινόπωρο. Άλλοι τρόποι κυνηγιού είναι αυτή με την βοήθεια τόξων και δόρατος, σπανιότερο όλων θεωρείται το κυνήγι της αρκούδας αφού συνδέεται με τοπικές δοξασίες και γίνεται με συγκεκριμένους κανόνες.

Εικ 2.1) Τόξο από την περιοχή του Norrbotten 1921, αυθεντικό (αριστερά) αντίγραφο (δεξιά)

Εικ 2.2) Μορφολογία τόξου

Εικ 2.3) Τμήμα τόξου από την περιοχή του Jokkmokk

2.1.1 Δημιουργία κοινωνίας sijdda

Όμως αυτό το είδος οικισμού που είδαμε παραπάνω δεν θα παραμείνει στάσιμο καθώς από το 1.500 και ύστερα γίνονται αλλαγές τόσο ως προς τις συνήθειες όσο και στις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους. Δημιουργούνται τα θεμέλια για μια οργανωμένη κοινωνία αφού οι άνθρωποι δεν κινούνται με βάση μόνο την επιβίωση και το προσωπικό συμφέρον αλλά δημιουργούν σχέσεις εμπιστοσύνης. Οι μικρές αυτές κοινότητες συμπεριλάμβαναν 2-3 οικογένειες όπου μοιράζονταν τις μερίδες του κυνηγιού, ξεκινούν να εκτρέφουν κοπάδια ταράνδων αποφεύγοντας μόνο το κυνήγι τους. Αυτή η προσπάθεια ήταν επιτυχής αφού αργότερα στις sijdda υπολογίζεται ότι ανήκαν περίπου 10 οικογένειες δημιουργώντας έτσι μικρές κοινότητες. Μέσα στις sijdda οι οικογένειες είχαν καλές σχέσεις μεταξύ τους, προστάτευαν από κοινού το χωριό, είχαν κοινές συνήθειες, είχαν κοινές δοξασίες και μοιράζονταν ήθη και έθιμα. Μάλιστα ήταν τόσο καλές οι σχέσεις ανάμεσα τους αλλά και τόσο σε ισχύ η ισότητα που συνηθίζαν σε περίπτωση που μια οικογένεια μεγάλωνε κάποια άλλη με λιγότερα μέλη όφειλε να δώσει μέρος από την γη της. Οι μετακινήσεις δεν σταματούν αλλά πλέον δεν αφορούν την ανεύρεση νέας κατοικίας αλλά γίνονται μόνο για τις ανάγκες του κυνηγιού και του ψαρέματος και πολύ αργότερα λόγω του εμπορίου. Οι μετακινήσεις αυτές γίνονται την άνοιξη και το καλοκαίρι, το φθινόπωρο γίνονται διαδικασίες αποθήκευσης του κυνηγιού για τον χειμώνα και σηματοδοτεί την

επιστροφή στο *dalnvesigddan*=οικισμός να σημειωθεί πως το κυνήγι δεν είναι αποκλειστική δουλειά των ανδρών αφού θα δούμε αργότερα με βάση τις πηγές πως σε μελετητές των μετέπειτα εποχών έκανε εντύπωση που συμμετείχαν και οι γυναίκες ενεργά στο κυνήγι. Τέλος ο χειμώνας ήταν εποχή συγκρότησης αφού σηματοδοτούσε την κοινωνικοποίηση, την αρχή των συμβουλίων των αρχόντων της εκάστοτε *sijdda*, την φροντίδα της κοινότητας αλλά και τα συμβούλια που συνέβαιναν ανάμεσα σε κεντρικά μέλη που άνηκαν σε διαφορετικές *sijdda*.

2.1.2 Οι πρώτες πηγές

Ωστόσο για το επόμενο χρονικό διάστημα δεν υπάρχει ικανοποιητικός αριθμός αρχαιολογικών ευρημάτων, όμως υπάρχει σημαντικός αριθμός εγγράφων. Οι πρώτες έγγραφες πηγές στις οποίες γίνεται αναφορά στους Σάμι. Στις περισσότερες από αυτές τις πηγές καθώς βρέθηκαν σε γείτονες χώρες αντιμετωπίζονται ως μια εικόνα μακρινή, έμοιαζαν διαφορετικοί και εξωτικοί καθώς τους εντυπωσίαζε η ίση συμμετοχή των γυναικών τόσο στα θέματα του κυνηγιού αλλά και στα διοικητικά ζητήματα. Το πρώτο γραπτό κείμενο στο οποίο υπάρχει αναφορά στους Σάμι χρονολογείται περίπου το 98 μ.Χ. στο βιβλίο του *Germania* ο ρωμαίος ιστορικός Tacitus αναφέρει πως οι Fenni (έτσι τους ονομάζει καθώς ζούσαν στις περιοχές της Fennoscandia) «Τρώνε βότανα, ντύνονται με δέρματα και κοιμούνται στο έδαφος. Εμπιστεύονται μόνο τα κοκάλινα τόξα. Άνδρες και γυναίκες κυνηγούν μαζί.» Έπειτα ξαναγίνεται καταγραφή ενός γεγονότος από έναν άγγλο στρατιώτη φοροσυλλέκτη, ο οποίος σε μια αναφορά του τον 9^ο αιώνα μ.Χ. αναφέρει πως οι άνθρωποι αυτοί είχαν στην κατοχή τους μεγάλο αριθμό τaráνδων περίπου 600 αλλά και την παραλαβή του φόρου από τον πλουσιότερο, οι φόροι που δίνονταν δεν ήταν κάποιο χρηματικό ποσό αλλά μια τεράστια ποσότητα δερμάτων και γουνών διαφόρων ζώων.

Άλλες σημαντικές πηγές και ευρήματα από τον 9^ο έως και τον 13^ο αιώνα είναι η ανάπτυξη της ναυτιλίας αλλά και η σύνδεση των Σάμι με τους Βίκινγκς αλλά και τις διαμάχες μεταξύ των βασιλείων. Τα ευρήματα από απομεινάρια πλοίων υπολογίζονται περίπου στο 800 μ.Χ καθώς φαίνεται το ψάρεμα δεν γινόταν μόνο από την στεριά αλλά και σε ανοιχτές θάλασσες με στόχο μεγαλύτερα ή και περισσότερα ψάρια. Οι καλές σχέσεις με τις φυλές των Βίκινγκ καταγράφονται από τον Egil Skallagrimsson χωρίς να υπάρχουν περισσότερα στοιχεία. Όσον αφορά την ενασχόληση τους με την ναυτιλία φαίνεται πως δεν περιορίζονταν μόνο σε μικρά πλοία αφού διάφορα έχουν βρεθεί στις περιοχές της βόρειας Νορβηγίας και συνδέονται με τους Σάμι, μάλιστα υποστηρίζεται από ιστορικές πηγές (Christer Westerdahl Emeritus Professor of Maritime Archeology, Norwegian University of Science and Technology (NTNU) πως κατά την διάρκεια διαμαχών ανάμεσα στα γύρω βασίλεια ο νορβηγός βασιλιάς Sigurt παραμένει με τα στρατεύματα του στην περιοχή Gljufrafjord στην Hinnoya κοντά στο Horsad, εκεί καταγράφεται πως περνά

2 χειμώνες (1138-1139μ.Χ) και ζητά από τους «Finns» την δημιουργία 2 μεγάλων πλοίων*2.

2.2: Αποικιοκρατία και μετακινήσεις

Παρόλη την καλή εντύπωση που έχουμε έως τώρα για τις καλές σχέσεις μεταξύ των Σάμι και τα γειτονικά βασίλεια είναι ιδιαίτερα φαινομενική. Για την ακρίβεια από τις αρχές του 14^{ου} αιώνα έως και τον 16^ο παρατηρούνται έντονες επεκτατικές πολιτικές που καταπατούν τα δικαιώματα της γης που ανήκει στους Σάμι αλλά και την συνεχή αύξηση των φόρων όπως και λόγω των άτυπων συνόρων περιοχές που διεκδικούνταν από πάνω από ένα βασίλειο απαιτούσαν τους φόρους τους χωρίς τους απαραίτητους ελέγχους. Οι καταπατήσεις δεν γίνονται μόνο σε γεωγραφικό επίπεδο αλλά και σε πολιτισμικό, μιλάμε δηλαδή για ένα φαινόμενο έντονης αποικιοκρατικής πολιτικής.

2.2.1: Η Αρχή της Αποικιοκρατίας και Φόροι

Από το έτος 1300 μ.Χ και έπειτα παρατηρούνται κινήσεις επεκτατισμού από το Σουηδικό βασίλειο κατά μήκος των ακτών της βαλτικής. Ο αποικισμός γινόταν με δόλιο τρόπο, αφού το βασίλειο προφασίζονταν αρχικά εμπορικές συναλλαγές αλλά με την μετέπειτα απαίτηση οι περιοχές αυτές που συμφωνούσαν σε σχέσεις εμπορίου να ανήκουν στην Σουηδική επικράτεια. Η ανάγκη για πιστοποίηση και δημιουργία σαφών συνόρων όμως δεν είναι μόνο ενδιαφέρον για το Σουηδικό βασίλειο αλλά και τα γειτονικά εξ ίσου λόγω της προστασίας των συνόρων τους αλλά και τις ανάγκες επεκτατισμού που χαρακτηρίζουν την εποχή κατά το έτος 1323 μ.Χ το Ρωσικό βασίλειο θεσπίζει τα δικά του σύνορα μεταξύ του ιδίου και του Σουηδικού. Με την θέσπιση των συνόρων η φορολογία επεκτείνεται σε όλες τις περιοχές των νέων βασιλείων, παράλληλα οι Σάμι λόγω του νομαδικού τους χαρακτήρα αλλά και των παραδοσιακών συνήθειων τους μετακινούνται συχνά γεγονός που απαιτεί από εκείνους να παραδίδουν τον αντίστοιχο φόρο στην χώρα που αντιστοιχεί η περιοχή όπου διαμένουν γεγονός που δεν είναι απλό αφού πολλές από τις περιοχές διεκδικούνται και από τα άλλα βασίλεια με αποτέλεσμα να πρέπει να αποδώσουν φόρους σε 2 ή και 3 ακόμη βασίλεια (Σουηδικό, Νορβηγικό, Ρωσικό). Η παράλληλη αυτή διεκδίκηση θα διαρκέσει για αρκετούς αιώνες ακόμη αφού το σουηδικό βασίλειο τους διεκδικεί έως το 1751 μ.Χ. ενώ το Ρωσικό και το Νορβηγικό ζητούν τους ίδιους φόρους έως το 1801 μ.Χ.

Κατά εκείνο το χρονικό διάστημα (1328 μ.Χ) είναι χαρακτηριστική η περίπτωση των ανδρών του Birkarvalded ή Birkcerlors, οι οποίοι ήταν αγρότες με μεγάλες εκτάσεις κοντά στον βοθνικό κόλπο οι περιοχές που είχαν στην κατοχή τους φτάνουν έως και τον αρκτικό κύκλο. Οι Birkcerlors ζητούσαν από τους Σάμι μεγάλες ποσότητες γυνών και δερμάτων με αντάλλαγμα την πληρωμή του φόρου προς το στέμμα από

εκείνους αλλά και άλλων αγαθών (όπως αλεύρι, αλάτι, μέταλλο, δέρμα μόσχου και υφάσματα). Ωστόσο είχαν προβεί σε δικό τους διαμερισμό της γης των Σάμι όπου εκείνοι λάβαιναν και ύστερα παρουσιάζονταν στους φορολογικούς καταλόγους ως δική τους ιδιοκτησία. Κύριος σκοπός ήταν η απόκτηση ποσότητας γουνών και δερμάτων αφού οι γούνες ήταν διαδεδομένες στην βόρεια Ευρώπη ιδιαίτερα στα υψηλά κοινωνικά στρώματα. Μόνο που ο φόρος προς το Σουηδικό στέμμα ήταν πενιχρός απέναντι στην αξία του εμπορίου που τους παρείχαν.

Η ανάγκη για αποικισμό όμως δεν σταματά μόνο στην γεωγραφική επέκταση των βασιλείων, αλλά και στην εγκαθίδρυση του πολιτισμού τους, χαρακτηριστική είναι η αποστολή για τον εκχριστιανισμό των Σάμι (1335-1389 μ.Χ). Τέτοια παραδείγματα είναι η δημιουργία εκκλησιών στα χωριά τους με πρώτο το Gammelstud στην περιοχή της Lulea. Όταν παρατηρήθηκε πως αυτό δεν επηρέασε ιδιαίτερα την φυλή και πως συνεχίζονταν να γίνονται παραδοσιακές τελετές των σαμάνων δίνεται εντολή και η δυνατότητα απόφασης από τον βασιλιά Magnus προς τους κάτοικους χριστιανούς ή μη (1340μ.Χ) να συμμετέχουν σε οικοδομικά έργα κυρίως ναών κερδίζοντας έτσι την ήδη δική τους γη, λόγω των γεγονότων αυτών γίνονται προσπάθειες δικαίωσης των Σάμι για την κατοχή της ήδη νόμιμης γης τους. Η δραστική λύση ως προς διάδοση της χριστιανικής πίστης στην φυλή έρχεται με την αποστολή γράμματος από την βασίλισσα Μαργαρίτα της Νορβηγίας προς την αρχιεπισκοπή της Uppsala με την αποστολή ιεραποστόλων.

Τα φαινόμενα επεκτατισμού και κατοχύρωσης των περιοχών που άνηκαν σε κάθε βασίλειο συνεχίζονται και τον 15^ο αιώνα με το Σουηδικό διάταγμα να θεσπίζει για όλο των Σουηδικό λαό συμπεριλαμβανομένων και των Σάμι η αλιεία και το κυνήγι να είναι επιτρεπτά μόνο σε εντός των κερκτημένων περιοχών του εκάστοτε ιδιοκτήτη. Γεγονός που αλλάζει από τον 16^ο αιώνα μ.Χ και ύστερα. Σημαντικές είναι και οι αποφάσεις και τα διατάγματα του βασιλιά της Σουηδίας Gustav Vasa*4 για την νομιμοποίηση της γης τους αλλά και τα δικαιώματα τους σε αυτήν. Κατά την βασιλεία του (1523-1560μ.Χ) έπραξε τα εξής, αρχικά επιβεβαιώνει τον νόμο του 1442 αλλά και διπλασιάζει τους φόρους προς το στέμμα (8 δέρματα και γούνες ρακούν αλλά και 2280 δέρματα και γούνες σκίουρου) αυτή η γραμμή αποφάσεων σταματά κατά το έτος 1530μ.Χ αφού εκεί και έπειτα οι φόροι ελέγχονται από το στέμμα (1535μ.Χ) αλλά και τα δικαιώματα των Birkcerlors στην φοροσυλλογή τα οποία μειώνονται και απαιτείται έλεγχος. Παράλληλα οι περιοχές του Lapland προσπαθούν να αποκτήσουν ξανά τα δικαιώματα τους όσον αφορά την αλιεία, το κυνήγι και τις μετακινήσεις τους καθώς σε κάποιες από τις ήδη παραδοσιακές περιοχές τους δεν είχαν πρόσβαση λόγω των αποικιοκρατικών πολιτικών των προηγούμενων αιώνων, κάτι που αλλάζει το περίπου το έτος 1543μ.Χ με τον Gustav Vasa να προτρέπει τους Σάμι να επιστρέψουν στις παραδοσιακές τους περιφέρειες χωρίς να καταπατά τα δικαιώματα τους στο κυνήγι και τη αλιεία ενώ παράλληλα τους παρέχει προστασία ενώ σε αυτούς που προσπαθούν να καταπατήσουν δικαιώματα τους επιβάλλεται τιμωρία, παράλληλα επιβεβαιώνονται τα σύνορα μεταξύ Σουηδίας και Lapland. Η Ρωσία ακολουθεί την ίδια γραμμή πολιτικής και

καθιερώνει τα σύνορα της στον ποταμό muonio φτάνοντας έως τον αρκτικό ωκεανό (1584μ.Χ).

2.2.2: Ο Σουηδικός Επεκτατισμός (1600μ.Χ)

Κατά την διάρκεια του 17^{ου} αιώνα παρατηρούνται έντονες κινήσεις από την πλευρά του Σουηδικού βασιλείου απέναντι στους Σάμι. Οι πράξεις αυτές αφορούν στον εξαναγκασμό αυτών των ανθρώπων να αποδεχθούν μια νέα τάξη πραγμάτων στην οποία θα ακολουθούσαν τα ιδανικά του Σουηδικού λαού αλλά και την εναλλαγή της κουλτούρας τους με μια ξένη που διόλου τους ταίριαζε. Επιπλέον η εποχή χαρακτηρίζεται από υψηλούς φόρους προς την φυλή αλλά και βιαιότητες απέναντι της μέσα από την εκμετάλλευση τους για την εξόρυξη ασημιού και το κυνήγι μαγισσών που οδήγησε στην λεγόμενη καύση των τυμπάνων.

Όπως και στις προηγούμενες ενότητες η περιγραφή και ανάλυση των γεγονότων θα γίνει σε χρονολογική σειρά με μόνη διαφοροποίηση την περιγραφή των γεγονότων της εξόρυξης ασημιού και των αποτελεσμάτων της σε διαφορετική υποενότητα (2.2.2.1. Οι Εξορύξεις Ασημιού 1634-1659μ.Χ).

Η αρχή των πραγμάτων γίνεται με την απόφαση του δούκα Κάρλου ΙΧ (του 6^{ου})*5 της Σουηδίας για την δημιουργία ενός εκκλησιαστικού οργανισμού στις περιοχές της Λαπωνίας με την οποία θα ξεκινούσε η δημιουργία εκκλησιών και ο διορισμός κληρικών σε διάφορες περιοχές των Σάμι. Η απόφαση είχε σκοπό την επιρροή τους στους Σάμι και την δημιουργία ενός επερχόμενου δεσμού με το σουηδικό βασίλειο (1602μ.Χ). Από το 1300μ.Χ και έπειτα παρατηρούμε πως οι δύο θρησκείες (Χριστιανισμός και αρχαίοι θεοί) συνυπάρχουν απ τις αρχές όμως του 17^{ου} αιώνα παρατηρούνται πιέσεις και φαινόμενα ενός επερχόμενου εξαναγκασμού. Γεγονός που δεν έχει έως στόχο μόνο την αποδυνάμωση της παράδοσης αλλά και της τοπικής οικονομίας αφού από την μια πλευρά η τοπική αγορά αναπτύσσεται παράλληλα η φορολογία αυξάνεται ραγδαία. Τα παραπάνω γεγονότα γίνονται υπό την εποπτεία του Κάρλου κυρίως μετά την ανακήρυξη του ως βασιλιάς (1607μ.Χ) αλλά και την αυτοανακήρυξη του ως βασιλιάς των Σάμι με τον τίτλο «βασιλιάς των Σάμι στην βόρεια γη» κάτι που φάνταζε ειρωνικό αφού συνέχιζε να καταπατά την τοπική οικονομία αλλά και τις τοπικές παραδόσεις παρουσιάζοντας τις σουηδικές ως καλύτερες και καταλληλότερες. Ο ίδιος ο Κάρλος ωστόσο ασκούσε και μια έντονη εξωτερική πολιτική με αποτέλεσμα να φέρνει συνεχείς πολέμους από το 1605μ.Χ έως και το 1611μ.Χ ενάντια στην Πολωνία και την Δανία. Το παράδειγμα του ακολούθησαν και άλλοι μονάρχες μετά από αυτόν κάτι που οδήγησε σε συνεχείς επιστρατεύσεις για την υπεράσπιση του σουηδικού βασιλείου κατά τα έτη 1621-1639μ.Χ στις επιστρατεύσεις αυτές καλούνταν και οι άνδρες από την φυλή των Σάμι που κατοικούσαν εντός των σουηδικών συνόρων, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα 230 νεαρά ανήλικα αγόρια που στρατολογήθηκαν στην ενορία της Bygdea στο Vaster με τα 211 από αυτά να χάνουν την ζωή τους (μη συμπεριλαμβανομένων αυτών

που εκτελέστηκαν καθώς χαρακτηρίστηκαν ως λιποτάκτες) στους πολέμους ενάντια σε Γερμανία και Πολωνία ακόμη στρατολογήθηκαν 468 ενήλικοι άνδρες με τον αριθμό των θανόντων να φτάνει τους 288.

Ύστερα ακολουθούν δύσκολα χρόνια για τους ανθρώπους της φυλής αφού υποδουλώνονται σε εργασίες για τις εξορύξεις ασημιού 1634-1659μ.Χ (2.2.2.1. οι εξορύξεις ασημιού). Εργασίες και μεταχείριση από τις σουηδικές αρχές που οδήγησαν σε μεγάλα προσφυγικά ρεύματα προς τα νορβηγικά σύνορα με σκοπό να γλυτώσουν τις κακουχίες και τον θάνατο τόσο για τους ίδιους αλλά και για τα κοπάδια τους. Παράλληλα με τις κακουχίες στα μεταλλουργεία και την αντιμετώπιση τους ως κατώτεροι από τους γνήσιους Σουηδούς ξεκινούν ρατσιστικές συμπεριφορές, διωγμοί, εξορία και εκτελέσεις των θεραπόντων των φυλών που οδήγησαν στο ξέσπασμα ενός κυνηγιού μαγισσών στην βόρεια Ευρώπη.

Τέτοια γεγονότα ξεκινούν από το 1645μ.Χ όταν οι κάτοικοι των περιοχών του Janso και του Halsinglad οδηγούνται σε εξορία χωρίς συγκεκριμένα αίτια, έπειτα ακολουθεί το πρώτο καταγεγραμμένο θύμα που κατηγορήθηκε για εξάσκηση μαγείας. Τέτοια περιστατικά τέλεσης δικών γίνονται κυρίως κατά τα έτη 1665-1667μ.Χ αλλά ακολουθούν και άλλες έως και το 1693μ.Χ ανάμεσα στα έτη 1668-1676μ.Χ καταγράφονται τουλάχιστον 300 εκτελέσεις κυρίως γυναικών με κατηγορία την εξάσκηση μαγείας. Η πρώτη δίκη αφορά την Gunilla Jonsdotten η οποία ήταν ανύπαντρη με τρία νόθα παιδιά και θεραπεύτρια της περιοχής λόγω του ξεσπάσματος και την προσπάθεια του σουηδικού βασιλείου να εκχριστιανίσει πλήρως τους Σάμι, η Gunilla προτάσσεται να προστατεύσει την φυλή της ζητώντας στον πάστορα της περιοχής να τελέσει τον γάμο της με τον πατέρα του τρίτου παιδιού τους, κάτι που τον εξοργίζει και έπειτα την διώχνει. Ο συνδυασμός του ακούσματος της μητρικής της γλώσσας άγνωστη σε εκείνον και το επερχόμενο ατύχημα του την καταδικάζουν σε θάνατο δια πυρπολισμού. Με την αρχή των γεγονότων αυτών δημιουργείται διάσπαση της συνύπαρξης των δύο θρησκειών όπου συνυπήρχαν για αρκετούς αιώνες (12^{ος}-17^{ος}μ.Χ). Ωστόσο η αρχή αυτή της έντονης καταδίωξης των πιστών της παραδοσιακής θρησκείας ξεκινά όταν οι μονάρχες του βορρά κατανοούν πλήρως πως η θρησκεία αποτελεί πλέον μέσο δύναμης, αποτελεί την αρχή για την απαίτηση του εκχριστιανισμού αλλά και των επιθέσεων αυτό γέννησε διλλήματα στους ανθρώπους της φυλής καθώς η νέα θρησκεία δεν ταίριαζε με τα ιδανικά τους (όπως οι τελετές και η επικοινωνία με τους προγόνους). Οι συνεχείς πιέσεις οδήγησαν πολλούς στην επιλογή του χριστιανισμό ενώ κρυφά προσεύχονταν στους δικούς τους θεούς. Όλα αυτά θα λάβουν τέλος με την διαταγή του Charles XI για την εξάλειψη της ειδωλολατρίας στην βασιλική επικράτεια η απόφαση σηματοδοτείται με την καύση των τυμπάνων. Η καύση των τυμπάνων σηματοδοτεί το τέλος της ανεξάρτητης θρησκείας αφού τα τύμπανα αποτελούν κύρια σύμβολα θρησκείας αφού μέσα σε αυτά τοποθετούνταν βότανα απαραίτητα για τις τελετές, την επικοινωνία με τους προγόνους κ.α. με την πράξη αυτή οι μάγοι θεραπευτές εξαφανίζονται μυστηριωδώς.

Ένα τέτοιο παράδειγμα χαρακτηριστικής καταδίκης είναι αυτή του Lars Nilsson ο οποίος καταδικάστηκε σε θάνατο (1693μ.Χ) και κήκε μαζί με το τύμπανο του αφού πιάστηκε να προσπαθεί να συνεφέρει τον νεκρό εγγονό του που έπεσε σε ποτάμι. Χαρακτηριστική η φράση του δικαστηρίου «Ανάψτε τις δάδες». Παράλληλα κατά το όμοιο χρονικό διάστημα (1670μ.Χ) ζητούνται αλλαγές από τον δήμαρχο του Vasterbotten σαμιακής καταγωγής με σκοπό να περιορίσει την εκμετάλλευση του λαού του. Συγκεκριμένα δημιουργεί μια καταγραφή της γης των Σάμι στοχεύοντας στην ισονομία όμοια με αυτή που ισχύει για τους κάτοικους αγρότες των παράκτιων, επαρχιακών περιοχών. Επιπλέον προτείνει και οργανώνει την δημιουργία μικρών αποικιών σουηδών και Φιλανδών αγροτών καθώς ελπίζει στην καλή γειτνίαση. Ο ίδιος ωστόσο συνεχίζει την ενεργή του δραστηριότητα αφού κατά τα έτη 1671-1673μ.Χ οδηγεί στην δημιουργία χάρτη στον οποίο παρουσιάζονται οι φορολογούμενες περιοχές σε έκταση 1,000 χιλιομέτρων από το Kautokeino (Νορβηγία) έως το Inori του Kuusamo (βόρεια Φιλανδία) στην έκταση αυτή περιλαμβάνονται 33 χωριά Σάμι λεγόμενα και ως Lapp Villages στα οποία υπολογίζονται 900 περίπου φορολογούμενοι.

2.2.2.1.: Οι Εξορύξεις Ασημιού

Λόγω της ανάπτυξης του βασιλείου κατά εκείνο το χρονικό διάστημα το σουηδικό βασίλειο βρίσκεται σε αναζήτηση ορυκτών χωρίς ιδιαίτερα αποτελέσματα. Γεγονός που αλλάζει τα δεδομένα αυτά είναι η ανακάλυψη των Peder Olofsson και Pite Lapland σαμιακής καταγωγής την ύπαρξη ασημιού στην περιοχή του Nasafjull (σύνορα μεταξύ Σουηδίας και Νορβηγίας). Οι ίδιοι ίσως να πίστευαν πως με την ανακάλυψη τους αυτή θα κατοχύρωναν μια καλύτερη μεταχείριση προς τον λαό τους κάτι που επέφερε τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα. Με την απόφαση της ανάδειξης της ανακάλυψης οδηγούνται σε 25 έτη βασανιστηρίων τόσο για τους ίδιους τους ανθρώπους αλλά και για τα ζώα αφού χρησιμοποιήθηκαν και αυτά ως εργαλεία, οι επίσημες εργασίες ξεκίνησαν μετά από ένα χρόνο. Η συμμετοχή των Σάμι στις εργασίες αυτές δεν ήταν οικιοθελής αλλά και ο λόγος ζήτησης τους από το σουηδικό βασίλειο ήταν δόλιος. Στους Σάμι δεν έγινε προσφορά εργασίας αφού θεωρούνταν από τους σουηδούς ως αδύναμοι, ευμετάβλητοι, νωθροί και μη συνηθισμένοι στην σκληρή εργασία, θέλοντας όμως να τους πείσουν τους παρουσίασαν κάτι που έμοιαζε με παλαιότερες συνήθειες τους δηλαδή την μετακίνηση και έτσι πρότειναν σε αυτούς να αναλάβουν τις μεταφορές από τα ορυχεία στα μεταλλουργεία σε μια απόσταση τουλάχιστον 60 χιλιομέτρων που θα έκαναν παραπάνω από μια φορές ημερησίως. Τα ανταλλάγματα ως προς αυτούς ήταν πενιχρά και περιορίζονταν στα δέρματα μόσχου, το αλεύρι, το αλάτι, τον καπνό και το μπράντι. Όταν αυτή η κατάσταση βρισκόταν στις απαρχές της αλλά και αργότερα οι Σάμι προσπαθούσαν να συνδυάσουν την αναγκαστική αυτή εργασία με τις δικές τους συνήθειες και υποχρεώσεις όμως δεν υπήρχε τρόπος να αρνηθούν, στις αρχικές προσπάθειες να αρνηθούν είτε να περιορίσουν τις κακουχίες όπου βίωναν κατέτρεχαν σε τοπικά δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις τάσσονταν εναντίον τους αφού παρουσιάζονταν καταθέσεις άλλων

εργατών που τους παρουσίαζαν ως εντελώς απρόθυμους (αρχείο 17^{ου} αιώνα). Οι κατηγορίες όμως αυτές ουδεμία ομοιότητα δεν είχαν με την πραγματικότητα αφού οι κακουχίες και οι άσχημες συνθήκες οδήγησαν στο θάνατο το μεγαλύτερο μέρος των κοπαδιών γεγονός που αποδεικνύεται από τον μεγάλο αριθμό σκελετών ταρανδών που βρέθηκε στην περιοχές μεταξύ του Nasafjull και του Silbojakk χωρίς αυτό να αναιρεί τον αριθμό των θυμάτων που είναι πολύ πιθανό ότι παραγράφηκε. Όλα αυτά τα γεγονότα είχαν έως αποτέλεσμα την δημιουργία προσφυγικών ρευμάτων προς την Νορβηγία. Οι κακουχίες αυτές όμως δεν είχαν ιδιαίτερο σκοπό αφού το σύνολο των υλικών που εξορύχτηκαν δεν αντιστοιχούσε στις αρχικές προσδοκίες, το σύνολο ανερχόταν σε 860 κιλά ασημιού και 250 τόνους μολύβδου (κόστος που ξεπερνούσε κατά πολύ την αξία των προϊόντων που δόθηκε στην φυλή κάτι που φανερώνει την εκμετάλλευση και την ανάγκη επιβολής τους). Παρ'όλαυτα ο κύκλος των εξορύξεων δεν βρίσκει εδώ το τελείωμα του αφού η ιστορία θα επαναληφθεί ξανά κατά το έτος 1657μ.Χ με τον Jon Persson να ανακαλύπτει τυχαία μικρή ποσότητα ασημιού στην λίμνη Kedkevarer σημερινή Silbbatjåhkka (κοντά στην πόλη Jokkmokk), ωστόσο σαν αρχική του πράξη προτιμά να το κρατήσει κρυφό καθώς αναλογίζεται τις συνέπειες μέχρι την στιγμή που καλείται και ο ίδιος σε επιστράτευση παραδίδει το ασήμι με σκοπό την απελευθέρωση του κάνοντας τον φόβο του αληθινό αφού γίνονται εκ νέου επιστρατεύσεις οδηγώντας ακόμη περισσότερα προσφυγικά ρεύματα στην Νορβηγία.

Εικ 2.4) λίμνη Silbbatjåhkka 1659μ.Χ

Οι διαδικασίες και οι εξορύξεις ασημιού λαμβάνουν τέλος κατά το έτος 1659μ.Χ με την κάθοδο νορβηγικών στρατευμάτων τα οποία λεηλατούν την περιοχή και ξεσπά πυρκαγιά σε όλες τις εγκαταστάσεις του ορυχείου και του μεταλλουργείου.

Ο 17^{ος} αιώνας αποτελεί μαρτυρική περίοδο για την φυλή των Σάμι καθώς ήταν γεμάτος αναταραχές, προκλήσεις και προσπάθεια για επιβίωση. Αυτό φαίνεται τόσο από την προσπάθεια νομιμοποιήσεις των κεκτημένων τους όσο και από τις κακουχίες, τον κοινωνικό ρατσισμό, τον θρησκευτικό διωγμό, την σκλαβιά, τον θάνατο που ξέσπασε κάτω από την μεγάλη σκιά της αποικιοκρατίας. Τα χρόνια που θα ακολουθήσουν θα είναι και αυτά βαριά αφού ο ρατσισμός θα παραμένει θα εφαρμόζεται με αποστασιοποίηση και απομόνωση της φυλής σε μια προσπάθεια ένταξης και προσαρμογής στα ιδανικά των ανθρώπων της εποχής αλλά και με τις

προσπάθειες του λαού των Σάμι για επιβίωση και ανάκτηση των χαμένων δικαιωμάτων τους.

2.3: Προσπάθειες Επιβολής και Ανάκτηση Δυνάμεων (1700-1800μ.Χ)

Από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα θα αναλύσουμε πως υπάρχουν ακόμη φαινόμενα ρατσισμού διωγμών και διαρκή ανάδειξη επιβολής του σουηδικού βασιλείου προς τον λαό των Σάμι. Μια αλληλουχία διωγμών που έχει της απαρχές στα μέσα του 17^{ου} αιώνα, αλλά και το σθένος των Σάμι να αντισταθούν στον αποικισμό με την δημιουργία συνόρων, την δημιουργία Sameby(κεφάλαιο 1) με την παροχή δικαιωμάτων είτε σε αυτούς που άνηκαν σε αυτά είτε σε αυτούς που δεν άνηκαν τεκμηριώνοντας τις αξίες αυτές με την δημιουργία της συνοριακής συνθήκης του 1751μ.Χ (Lapp Codicil ή Sami Magna Charta). Τα φαινόμενα φυλετικού ρατσισμού είναι έντονα και κατά τον 19^ο αιώνα αφού οι Σάμι αντιμετωπίζονται ως κατώτεροι τόσο από το νόμο όσο και από τους απλούς πολίτες όπου καταπατούν την νόμιμη γη τους ενώ στα σχολεία είναι αποδεκτή και διδάσκεται μόνο η σουηδική γλώσσα, σημαντικότερα σημεία της εποχής η δημιουργία αγροτικού συνασπισμού και η νομιμοποίηση της κατοχής και εκτροφής ταράνδων.

Οι αποικιοκρατικές και ρατσιστικές αντιλήψεις επικρατούν και στην πρώτη τριακονταετία του νέου αιώνα, ήδη από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα γίνονταν προσπάθειες διωγμού των Σάμι από τις πόλεις της επικράτειας του σουηδικού βασιλείου ξεκινώντας από το Janso του Halsiglard γεγονός που ακολουθείται και από άλλες ενορίες με φανατικά αποτελέσματα με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό της πόλης Soderhamn στην οποία ζητούνταν από τους ίδιους τους αγρότες να παραδίδουν τους Σάμι στον σερίφη, όλα αυτά όμως αποτελούν προάγγελο των επερχόμενων χρόνων αφού η κατάσταση οξύνεται κατά το έτος 1720μ.Χ. Έπειτα με διαταγή για τον διωγμό των Σάμι από τον τόπο κατοικίας τους αν αυτός βρισκόταν εκτός των Λαπωνικών συνόρων με εμφανή αύξηση του φαινομένου έως και το 1729μ.Χ. όπως επίσης σημαντικός παράγοντας ήταν και η αύξηση του ανταγωνισμού στο κυνήγι γεγονός που οδήγησε σε ακόμη μια αιτία για μετανάστευση. Άλλοι λόγοι που οδήγησαν ακόμη σε μεταναστευτικά ρεύματα προς την Νορβηγία ήταν απόφαση του δημάρχου της πόλης Danckwardt στο Falun κατά την 22^η Οκτώβριου 1729 να στείλει επιστολές στους δημάρχους της επικράτειας με σκοπό την συγκέντρωση και την απέλαση των Σάμι.

Οι ίδιοι οι Σάμι όμως παρόλο του φυλετικού πολέμου που γίνεται σε βάρος τους δεν μπορούν να το αποδεχθούν καθώς λόγω των προηγούμενων προσφυγικών χρόνων δεν έχουν τίποτα στην κατοχή τους εντός των λαπωνικών συνόρων λόγω καταπατήσεων με αποτέλεσμα να φοβούνται για την αυτοσυντήρηση των ίδιων αλλά και των οικογενειών τους. Κατά όμοιο χρονικό διάστημα παρατηρούνται όμως και διαφορές στην οπτική ως προς τους διωγμούς από τους ντόπιους αγρότες και οι απόψεις δίστανται, παραδείγματος χάριν οι αγρότες που κατοικούν και εργάζονται στην περιοχή της Dalarna διαφωνούν με τις απελάσεις και επιθυμούν την παραμονή των Σάμι λόγω της κοινής συναναστροφής δήλωναν που τους χρειάζονταν και οι γνώσεις των ανθρώπων της φυλής ήταν για αυτούς απαραίτητες. Σε αντίθεση με τους αγρότες του Halsigland που υποστήριζαν πως οι Σάμι είχαν δύο επιλογές είτε να δουλέψουν για αυτούς είτε να εκδιωχθούν από την περιοχή.

Όλα τα παραπάνω ξεκινούν να λαμβάνουν τέλος από το έτος 1749μ.Χ και έπειτα. Συγκεκριμένα γίνεται ανάκτηση των δικαιωμάτων του κυνηγιού αλλά και η κήρυξη νέου διατάγματος οικισμού που επέτρεπε την οικοδόμηση στους Σάμι στις σουηδικές περιοχές , μια νομοθετική πράξη με μεγάλη σημασία για το μέλλον. Ακόμη πολλά επιτυγχάνονται με την ύπαρξη μιας διαλλακτικής διακυβέρνησης αφού παίρνονται αποφάσεις για μια βιώσιμη οικονομία που θα επιφέρει τα όσο το δυνατόν καλύτερα αποτελέσματα τόσο για τους Σάμι όσο και για τους αποίκους στοχεύοντας σε μια καλύτερη φιλειρηνική συμβίωση αλλά λόγω προσέγκυσης αποτελούσε ο φόβος μιας επερχόμενης εμπορικής συνεργασίας με την Νορβηγία. Οι νέες κινήσεις αυτές δίνουν ώθηση στον λαό τους να διεκδικήσουν ακόμη περισσότερα παίρνοντας μέρος σε δικαστικές υποθέσεις που αφορούν στην ανάκτηση δικαιωμάτων και της δικαιωματικά δική τους γη, δικαστικές διαμάχες που τα αποτελέσματα είναι υπέρ τους έως το 1780μ.Χ. Επιπλέον, η γη των Σάμι αντιμετωπίζονταν συνήθως με τον ίδιο τρόπο όπως η ελεύθερη γεωργική γη, σε αντίθεση με τη γη που κατέχεται είτε από το στέμμα είτε από τους ευγενείς. Αυτό σήμαινε ότι τα αγροτεμάχια της γης Σάμι μπορούσαν να κληρονομηθούν, να αγορασθούν και να πωληθούν, ο τίτλος καταχωρείται στο κτηματολόγιο και χρησιμοποιείται με οποιονδήποτε τρόπο ενδιαφέρει τον κάτοχο εφόσον πληρωθούν οι φόροι. Μετά τη δεκαετία του 1760 η κυβέρνηση, άρχισε να θεωρεί τη γη των Σάμι ως ιδιοκτησία του στέμματος, και οι μεμονωμένοι κάτοχοι γης να θεωρούνται ως μόνιμοι φορολογημένοι προς το βασίλειο. Το βασιλικό προνόμιο στη μεταχείριση της γης ήταν ένας ντόπιος να εφαρμόζει και να τηρεί τα εθνικά φρονήματα του βασιλικού δόγματος.

Συνοριακή Συνθήκη 1751μ.Χ (Lapp Codicil ή Sami Magna Charta)

Καθ'όλη την σουηδική επικράτεια απαριθμούνται 51 σαμιακά χωρία εκ των οποίων τα 33 βρίσκονται σε ορεινές περιοχές ενώ 10 σε δασώδεις λόγω του αριθμού τους οι κάτοικοι αυτών είχαν ανάγκη την απαραίτητη προστασία αυτό αποτέλεσε την αιτία δημιουργία των Samebys. Όπως είχαμε αναφέρει και στο πρώτο κεφάλαιο η έκταση

της Λαπωνίας χωριζόταν σε τρεις ζώνες (μπλε, πράσινη, γκρι) οι οποίες καθορίζουν τις εκτάσεις που βρίσκονται τα βοσκοτόπια, στις εκτάσεις που βρίσκονται τα samebys αλλά και την προστασία των ανθρώπων που δεν υπάγονταν σε κάποιο από αυτά. Στην συνθήκη περιλαμβάνονταν 30 παράγραφοι που αφορούν στην συνοριακή συμφωνία ως προς τα δικαιώματα των Σάμι που δεν ανήκουν σε κάποιο από τα Sameby με την ονομασία **Lapp Codicil** ή **Sami Magna Charta**. Τα κύρια δικαιώματα ήταν η ελεύθερη διεύρυνση των επιχειρήσεων τους όπως και για τις μετακινήσεις τους με συνοδεία των κοπαδιών τους, άλλα δικαιώματα που αφορούν τους μη ενταχθέντες σε κάποιο από τα samebys είναι η πλήρης ουδετερότητα κατά την διάρκεια του πολέμου, το πλήρες δικαίωμα χρήσης γης και νερού σε διαφορετική χώρα από αυτή όπου διαμένουν έναντι μικρής αμοιβής αλλά και το δικαίωμα για την χρήση στρεμμάτων με σκοπό την βοσκή των κοπαδιών. Τέλος η συνθήκη παγιώνει την δημιουργία εσωτερικού νομικού συστήματος.

Μετά το 1809, έγινε μια γενική απόρριψη του βασιλικού δόγματος και της εθνικής πολιτικής, όμως η νέα αυτή φιλελεύθερη πολιτική δεν ίσχυε για τους Σάμι. Γεγονός που προκαλούνταν αφού κατά τον 19^ο αιώνα οι επαρχιακές διακυβερνήσεις εξακολουθούν να θεωρούν τις λαπωνικές εκτάσεις περιουσία της σουηδικής επικράτειας κάτι που υποστηρίζονταν και από τους δικαστικούς. Η αλληλουχία και σύνδεση πράξεων και αργότερα αποφάσεων οδήγησε στην απόρριψη του δικαιώματος αποδοχής κληρονομίας στην περιοχή του Norrbotten το 1827μ.Χ αφού τα δικαιώματα γης πλέον θεωρούνταν μόνο ως δικαίωμα επικαρπίας. Το 1828, οι αρχές αποφασίζουν πως αν ένας φορολογούμενος σαμιακής καταγωγής χάσει το κοπάδι του απευθείας χάνει και την ακίνητη περιουσία του. Ακόμη, η κατάσταση του φυλετικού ρατσισμού παραμένει σταθερή αφού αντιμετωπίζονται από τους σουηδούς ως κατώτεροι και ανίκανοι να συνυπάρξουν μαζί τους αν οι Σάμι δεν ακολουθούσαν τις συνήθειες τους ακόμη και στα σχολεία της επικράτειας δεν ήταν αποδεκτοί κάτι που οδήγησε την Maria Magdalena Mathdotter να ταξιδέψει ως την Στοκχόλμη ζητώντας ακρόαση από τον βασιλιά με αίτημα της καλύτερη εκπαίδευση και σχολικές εγκαταστάσεις για τα παιδιά με σαμιακή καταγωγή. Λόγω της αρχής αυτού του νέου κύματος κοινωνικού αποκλεισμού η συνοριακή συνθήκη που θεσπίστηκε το 1751μ.Χ καταπατάται διαρκώς κάτι που οδηγεί τους Σάμι σε μεγάλη ανησυχία καθώς νιώθουν απροστάτευτοι. Γενικότερα το χρονικό διάστημα μεταξύ 1853 έως 1871μ.Χ είναι γεμάτο αναταραχές αφού ακόμη πολλοί από τους Σάμι βρίσκουν καταφύγιο στις περιοχές της βόρειας Νορβηγίας είτε μετακινούνται προς την ανατολική Σουηδία κυρίως στο Karesuando λόγω των αναπτυσσομένων πλέον αστικών κέντρων, κατά αυτό το διάστημα καταγράφεται η μετακίνηση 19 οικογενειών με 20.000 τάρανδους κατά το παραπάνω χρονικό διάστημα. Λύση στα προβλήματα των αγροτών επέφερε η δημιουργία ενός αγροτικού συνασπισμού ο οποίος θα υπερασπιζόταν τα δικαιώματα αυτών που είτε κατείχαν τάρανδους, είτε ασχολούνταν με την αλιεία ή το κυνήγι σε επαγγελματικό αλλά και σε προσωπικό επίπεδο η ιδέα προτάθηκε την δεκαετία του 1860 και γίνεται πλέον αληθινή το 1873μ.Χ.

Όταν το σουηδικό κοινοβούλιο το 1886 θέσπισε τον πρώτο νόμο για την βοσκή ταράνδων ήταν ο πιο σημαντικός σκοπός να ρυθμίσει νομικά τη σχέση μεταξύ των αλιευμάτων μεταξύ του σουηδικού πληθυσμού και του νομαδικού πληθυσμού, δηλαδή μεταξύ της γεωργίας και της εκτροφής ταράνδων. Επιτρεπόταν να διεξαχθεί, πώς θα διεξαγόταν και ποιος είχε δικαίωμα να ασχολείται με την εκτροφή ταράνδων. Ο νόμος συνεπαγόταν κωδικοποίηση των δικαιωμάτων που θεωρούνταν ότι είχαν οι Σάμι σύμφωνα με τις αρχές της κατοχής και της αρχαιότητας. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες δείχνουν ότι η Οι Σάμι ήταν ο αρχικός πληθυσμός στο βόρειο τμήμα της Σουηδίας και ότι το κυνήγι και το ψάρεμα ήταν οι αρχικές τους βιομηχανίες, αλλά η εκτροφή ταράνδων είχε γίνει σταδιακά η κύρια πηγή διαβίωσης των Σάμι. Ο νόμος λοιπόν όριζε ότι οι Σάμι είχαν δικαίωμα να κυνηγούν και να ψαρεύουν στην περιοχή που βρίσκονταν με τους τάρανδους τους. Ήταν γνωστό ότι πολλοί Σάμι που δεν ασχολούνταν και δεν είχαν στην κατοχή τους ταράνδους. Κάποιοι από αυτούς προσπάθησαν να δημιουργήσουν άδειες αλιείας κάτι που αγνοήθηκε από τους νομοθέτες.

Έννοιες 2^{ου} κεφαλαίου

***1 Norrland:** Το Norrland είναι ένα από τα τρία διαμερίσματα της Σουηδίας και περιλαμβάνει εννέα επαρχίες.

***2 Τα πλοία που ζητήθηκαν από τον βασιλιά Sigurt:** Σύμφωνα με τον Snorre Sturluson*3 τα πλοία που ζητήθηκαν είχαν 20 μέτρα μήκος με 24 συνολικά κωπηλάτες, 12 ανά πλευρά. Ποίημα που γράφτηκε για τα πλοία αυτά λέει τα εξής : «Μόνο λίγοι μπορούν να ακολουθήσουν, το πλοίο με το κούφιο μάτι που είναι δεμένο με τένοντες, που τα πανιά του πετούν».

***3 Snorre Sturluson:** Ο Snorre Sturluson ήταν Ισλανδός ιστορικός, ποιητής και πολιτικός. Ήταν ο συγγραφέας της Νεώτερης Έντα ή Πεζής Έντα που αποτελείται από ένα διήγημα Σκανδιναβικής μυθολογίας, ένα βιβλίο σε ποιητική γλώσσα και μια λίστα με μορφές στίχων.

***4 Gustav Vasa:** Ο Gustav Vasa, επίσης ονομαζόμενος Gustav I γεννήθηκε περίπου το 1496 και απεβίωσε την 29η Σεπτεμβρίου 1560, ήταν βασιλιάς της Σουηδίας από το 1523 έως το θάνατό του. Πραγματοποίησε εξέγερση εναντίον της Ένωσης του Κάλμαρ, κατήργησε την αιρετή μοναρχία και επέβαλε κληρονομική μοναρχία στη Σουηδία. Ανήκε στον οίκο των Vasa, την πρώτη μοναρχική δυναστεία που βασίλευσε ενός ενωμένου σουηδικού βασιλείου. Ο Gustav Vasa εισήγαγε ένα έντονα συγκεντρωτικό σύστημα διακυβέρνησης με αποτελεσματική γραφειοκρατία. Ο ρόλος του στην εισαγωγή της σουηδικής κληρονομικής μοναρχίας θεωρείται σήμερα ως η βάση του σύγχρονου έθνους-κράτους της Σουηδίας. Η 6η Ιουνίου, η ημερομηνία που εκλέχτηκε βασιλιάς το 1523 από το σουηδικό Κοινοβούλιο, είναι η εθνική επέτειος της Σουηδίας.

***5 Κάρολος ο 6^{ος} :** Ο Κάρολος ο 6^{ος} , γεννήθηκε στις 4 Οκτώβριου του 1550 στη Στοκχόλμη και πεθαίνει στις 30 Οκτωβρίου του έτους 1611. Ήταν ο μικρότερος γιός του Gustav Vasa ενώ υπήρξε δούκας (1559-1604μ.Χ) και βασιλιάς της χώρας του (1604-1611μ.Χ) επιβεβαίωσε εκ νέου την θρησκεία του Λουθηρανισμού ενώ είναι ιδιαίτερα γνωστός για την σκληρή εξωτερική πολιτική του

αφού οδήγησε την χώρα του σε δυο συνεχόμενους πολέμους πρώτα εναντίον της Πολωνίας 1605μ.Χ και έπειτα ενάντια στην Δανία 1611μ.Χ.

Κεφάλαιο 3^ο : Νεότερη Ιστορία

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση των γεγονότων που πλαισιώνουν την σύγχρονη ιστορία, την ανάπτυξη της φυλής συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας πολιτικών οργανισμών, με σκοπό την προστασία αλλά και την συμμετοχή της φυλής στα κοινά όπως και την δημιουργία του σύγχρονου κρατιδίου αλλά και πόσο επηρεάστηκαν από τους πολέμους του 20^{ου} αιώνα αλλά και ποια είναι η πορεία της φυλής σήμερα.

3.1: Η ένταξη στον πολιτικό κόσμο και τα φαινόμενα ρατσισμού

Στις αρχές του 20ου αιώνα, η κυβέρνηση θεώρησε απαραίτητο να προσδιορίσει τα δικαιώματα των Σάμι. Η Λαπωνική επιτροπή του 1919 είχε καταστήσει σαφές ότι μόνο το 1/3 των Σάμι ήταν κτηνοτρόφοι. Για τον νομοθέτη, επομένως, ήταν σημαντικό να διασφαλιστεί ότι ονομαζόταν προνόμιο patch - δηλαδή το δικαίωμα στην εκτροφή, το κυνήγι και το ψάρεμα χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν θα περιλάμβανε περισσότερα από όσους το είχαν ανάγκη. Ένας σημαντικός σκοπός του νέου νόμου ήταν επομένως να εισαγάγει περιορισμούς στα δικαιώματα εκτροφής τάρανδων. Σύμφωνα με τον νόμο για τη βοσκή τάρανδων του 1928, το δικαίωμα εκτροφής τάρανδων θα περιλάμβανε μόνο τους Σάμι που ήταν μέλη των σαμιακών χωριών. Ο πληθυσμός των Σάμι χωρίστηκε έτσι σε δύο κατηγορίες: Σάμι με μέλη στο Sameby, αντίστοιχα Σάμι που δεν συμμετείχαν στα κοινά και δεν ανήκαν σε κάποιο Sameby δεν είχαν ιδιαίτερα δικαιώματα. Στη κοινοβουλευτική συζήτηση, επισημάνθηκε ότι οι Σάμι που δεν εκτρέφουν τάρανδους θα ήταν βάσει νόμου χωρίς νόμιμη γη αφού η νομοθεσία δεν λάμβανε υπόψη το παλιό έθιμο. Σημαντικότερη φιγούρα της πολιτικής σκηνής αποτελεί η πρόεδρος του πρώτου πολιτικού οργανισμού που πραγματεύεται τα δικαιώματα της φυλής είναι η Elsa Laula*1. Κατά το επόμενο χρονικό διάστημα παρουσιάζονται τόσο επιτεύγματα όσο και προβλήματα αφού παράλληλα με την ανάπτυξη του πρώτου σταθμού υδροκίνησης που δημιουργήθηκε στην περιοχή του Jokkmokk με την δημιουργία γραμμών ύδρευσης

που προσέφεραν ευκολία στις κοινότητες αλλά και στο πότισμα των ζώων. Λόγω του μεγέθους του εγχειρήματος η πλήρης επίτευξη του διαρκεί 13 χρόνια (1910-1923). Παράλληλα όμως με την εξέλιξη της νέας τεχνολογίας το εκπαιδευτικό σύστημα μένει παγερά σταθερό καθώς υπάρχουν δύο είδη σχολείων, το λεγόμενο νομαδικό το οποίο απευθύνονταν σε παιδιά σαμιακής καταγωγής όπου οι γονείς τους ασχολούνταν με παραδοσιακές ασχολίες ενώ σε περίπτωση που κάποιος δεν άνηκε σε αυτή την κατηγορία αναγκαστικά έπρεπε να φοιτά σε σουηδικό γυμνάσιο κάτι που ίσχυε περισσότερο για μαθητές δημοτικού. Ακόμη, σύμφωνα με την πρώτη θεωρία, οι νομάδες ήταν σε χαμηλότερο πολιτιστικό επίπεδο από τους αγρότες. Ως εκ τούτου, οι νομάδες πρέπει να υποχωρήσουν εκεί που διείσδυσε η γεωργία. Αυτό οδήγησε τους Σάμι να στερηθούν μεγάλες εκτάσεις γης στο Jämtland-Härjedalen και στο Norrbotten και στο Västerbotten. Ιδιαίτερα επηρεάστηκαν τα χειμερινά βοσκοτόπια των τaráνδων που βρίσκονται στη δασική γη.

Οι βοσκοί τaráνδων έπρεπε συχνά να αρχίσουν να πληρώνουν για να χρησιμοποιήσουν τη γη που ήταν προηγούμενως δική τους. Θα μπορούσαν επίσης να τους επιβληθεί πρόστιμο εάν οι τάρανδοι γκρέμιζαν τις θημωνιές που είχαν ανέβει σε παλιό βοσκότοπο τaráνδων. Συχνά ήταν τα φαινόμενα δασικών πυρκαγιών με σκοπό την απομάκρυνση των τaráνδων από τις περιοχές όπου βρίσκονταν τα παραπήγματα όπου φύλασσαν τα βόδια τους. Στα μέσα του 19ου αιώνα, πληθύνουν οι αντιδράσεις απέναντι στις κακουχίες. Το Riksdag προσπάθησε να διορθώσει το χειρότερο παράπτωμα. Στο Jämtland-Härjedalen, η πώληση και η διανομή των εκτάσεων των Σάμι στους αγρότες, σταμάτησε το 1841. Αργότερα τον 19ο αιώνα, το κράτος αγόρασε γη για τους Σάμι. Ένα λεγόμενο όριο καλλιέργειας χαράχθηκε μέσω της Λαπωνίας με κατεύθυνση βορρά-νότου). Η γη δυτικά της θα προοριζόταν για το κοπάδι των τaráνδων. Το αποτέλεσμα δεν ήταν το αναμενόμενο καθώς στο σημείο αυτό βρίσκονταν ήδη οικισμοί που δεν ανήκαν στους Σάμι. Στις αρχές της δεκαετίας του 1870, οι Σάμι στο Norrbotten και στο Västerbotten είχαν το δικαίωμα να βόσκουν τον χειμώνα τους τάρανδους τους σε ιδιωτική γη χωρίς να πληρώσουν. Αυτό επιβεβαιώθηκε σε νόμο, ο οποίος ίσχυε και για το Jämtland-Härjedalen από το 1889. Ο νόμος έλεγε ότι οι τάρανδοι θα μπορούσαν να μείνουν εκεί όπου έβοσκαν «σύμφωνα με το παλιό έθιμο», δηλαδή για μεγάλο χρονικό διάστημα. Μια τέτοια διάταξη εξακολουθεί να ισχύει, αλλά επειδή είναι τόσο απροσδιόριστη και δύσκολο να ερμηνευτεί, μερικές φορές προκαλεί συγκρούσεις.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, ο βιολογικός ρατσισμός εισήλθε στη σουηδική πολιτική των Σάμι. Τώρα άρχισε να υποστηρίζεται ότι οι Σάμι γεννήθηκαν με ορισμένα «φυλετικά χαρακτηριστικά» που τους καθιστούσαν κατώτερους από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Επομένως, δεν μπορούσαν να ζήσουν ως «πολιτισμένοι» άνθρωποι σε αληθινά σπίτια. Τότε θα «χαλάρωναν» και θα άρχιζαν να παραμελούν τους τάρανδους τους. Τότε όλοι οι Σάμι θα γίνονταν ζητιάνοι γιατί δεν έκαναν τίποτε άλλο από το βοσκή τaráνδων. Το Riksdag αποφάσισε το 1928 ότι οι Σάμι που δεν ήταν κτηνοτρόφοι τaráνδων δεν θα είχαν επίσης δικαιώματα. Για παράδειγμα, δεν τους δόθηκε ειδικό δικαίωμα να κυνηγούν και να ψαρεύουν στις περιοχές που ζούσαν

οι πρόγονοί τους. Με αυτόν τον τρόπο, το κράτος τράβηξε μια έντονη διαχωριστική γραμμή μεταξύ των Σάμι που ασχολούνται αποκλειστικά με την κτηνοτροφία και εκείνων που συντηρούνται με άλλους τρόπους. Η εκπαίδευση των Σάμι επηρεάστηκε επίσης από τον ρατσισμό. Προέβλεπε ότι ο δάσκαλος έπρεπε να κάνει πεζοπορία στις ορεινές περιοχές το καλοκαίρι. Εκεί, τα μικρότερα παιδιά του σχολείου θα διδάσκονταν τη μετακόμιση της οικογένειας για μερικές εβδομάδες κάθε χρόνο για τα τρία πρώτα σχολικά χρόνια. Ο υπόλοιπος σχολικός χρόνος αποτελούνταν από χειμερινά μαθήματα σε μόνιμα σχολεία για τρεις μήνες το χρόνο για τρία χρόνια. Η διδασκαλία επιτρεπόταν να καλύψει μόνο λίγα μαθήματα και έπρεπε να είναι σε τόσο χαμηλό επίπεδο που τα παιδιά δεν ήταν «πολιτισμένα». Τα παιδιά των νομάδων δεν επιτρεπόταν να φοιτούν στα δημόσια σχολεία. Όσοι δεν φοιτούσαν στο νομαδικό σχολείο επρόκειτο να τους παραλάβει η αστυνομία. Οι Σάμι διαμαρτυρήθηκαν για αυτή τη μορφή σχολικής εκπαίδευσης και μερικές φορές έκαναν σχολικές απεργίες. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1930 η κοινή γνώμη μεγάλωσε έτσι ώστε το νομαδικό σχολείο να εξισωθεί με τα αντίστοιχα ιδρύματα της χώρας. Ειδικά μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το εκπαιδευτικό σύστημα βελτιώθηκε.

Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1920 και του 1930, πολλοί Σάμι εκδιώχθηκαν από την εκτροφή ταράνδων. Αρκετές έρευνες διαπίστωσαν ότι ζούσαν σε βαριά φτώχεια. Εκείνη την εποχή, το κράτος επένδυσε σημαντικά ποσά για να κατοικήσει το εσωτερικό του Norrland με ζεύγη *kronotorp*. Αλλά οι Σάμι δεν έλαβαν σχεδόν καμία από αυτή την υποστήριξη. Παρά το γεγονός ότι πολλοί από αυτούς είχαν ήδη αναλάβει επιτυχημένη νέα κατασκευή, οι αρχές δεν θεώρησαν ότι οι Σάμι μπορούσαν να κάνουν τέτοια δουλειά. Μέχρι το 1941, το Σουηδικό Συμβούλιο Γεωργίας δήλωσε ότι οι Σάμι δεν ήταν κατάλληλοι για γεωργικές εργασίες για «φυλετικούς βιολογικούς λόγους». Το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου σήμαινε ότι η φυλετική πολιτική δεν έγινε πλέον πολύ βιώσιμη. Τώρα ξεκίνησε μια νέα εποχή όπου τα προβλήματα για την εκτροφή ταράνδων και τον πολιτισμό των Σάμι προκλήθηκαν από την καταπάτηση της σύγχρονης Σουηδίας στη δασοκομία μεγάλης κλίμακας, τις επεκτάσεις υδροηλεκτρικής ενέργειας, τα ορυχεία, τους δρόμους, τους σιδηροδρόμους και τελικά τον τουρισμό μεγάλης κλίμακας. Οι Σάμι επίσης επωφελήθηκαν πολύ από αυτό. Αν και οι Σάμι δεν λαμβάνουν μέρος στον πρώτο παγκόσμιο επηρεάζονται έμμεσα καθώς είναι για άλλη μια φορά θύματα ενός καθεστώτος. Τα δύο επόμενα χρόνια θα συνεχίσουν να χάνουν μεγάλα μέρη νόμιμης γης γεγονός που τους οδήγησε σε επίπεδα φτώχειας που ήταν ανίκανοι να στηρίξουν τους εαυτούς τους. Η σειρά αυτή κακουχιών και αυξημένης μείωσης των βασικών τους δικαιωμάτων αρχίζει να αλλάζει το 1928 αφού ένα νέο συνδικάτο απασχολούμενο με την εκτροφή ταράνδων διεκδικεί ξανά τα δικαιώματα του κάτι που επιτυγχάνει αλλά με προϋπόθεση το μοίρασμα με το κράτος (ποσό που αντιστοιχεί σε αυτό) κάτι που οδήγησε για ακόμη μια φορά τους Σάμι σε μετανάστευση αυτή την φορά προς τις νότιες περιοχές. Κατά το διάστημα του 2^{ου} παγκοσμίου πολέμου η φυλή δεν επηρεάζεται δημιουργώντας τις δικές τις αντιθέσεις γράφοντας την δική της ιστορία στο χρόνο.

3.2: Συμμετοχή στην πολιτική και ανάπτυξη

11 χρόνια μετά την λήξη του πολέμου και μιας μεγάλης μάχης ανάκτησης δικαιωμάτων και προσπάθειας οι Σάμι ξεκινούν να κάνουν κάποια μικρά βήματα προς το φώς. Ο νόμος για την εκτροφή ταράνδων εκείνη την εποχή βασιζόταν στην υπόθεση ότι οι σουηδικές ορεινές εκτάσεις ανήκαν στο κράτος, αλλά μισθώθηκαν σε χωριά των Σάμι για βοσκή ταράνδων σε συγκεκριμένες περιοχές ή όπου η εκτροφή ταράνδων γινόταν "κατά ηλικία".

Ωστόσο, τα Σαμιακά χωριά ήθελαν να ελέγξουν αν είχαν νόμιμη ιδιοκτησία της γης, καθώς είχαν χρησιμοποιήσει τη γη για μεγάλο χρονικό διάστημα. Εναλλακτικά, εάν το δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το κράτος κατείχε φορολογικά τις εκτάσεις αυτές, τα χωριά των Σάμι ήθελαν να δικαστούν εάν είχαν ισχυρότερα δικαιώματα σε αυτά τα εδάφη από αυτά που θα μπορούσαν να ερμηνευθούν από τον νόμο περί κτηνοτροφίας ταράνδων. Το Ανώτατο Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα χωριά δεν είχαν ούτε ιδιοκτησία των φορολογικών βουνών ούτε δικαιώματα πέρα από όσα ορίζει ο νόμος. Αρχικά, αυτό θεωρήθηκε μια μεγάλη ήττα τόσο για τα πληγέντα χωριά αλλά αυτή η άποψη άλλαξε με την πάροδο του χρόνου. Το Ανώτατο Δικαστήριο έκανε ορισμένες δηλώσεις αρχής στην απόφασή του, οι οποίες αργότερα απέκτησαν μεγάλη σημασία στο έργο της καθιέρωσης και της αποσαφήνισης του δικαιώματος των Σάμι στη χρήση της γης και του νερού. Η HD δήλωσε ότι το δικαίωμα εκτροφής ταράνδων βασιζόταν σε λόγους αστικού δικαίου και ανήκε στο λαό των Σάμι συλλογικά. Ως εκ τούτου, καθορίστηκε ότι το δικαίωμα στην εκτροφή ταράνδων θα έπρεπε να θεωρείται ως δικαίωμα χρήσης της γης που εξομοιωνόταν με το συνταγματικά προστατευόμενο δικαίωμα ιδιοκτησίας (Κυβερνητικό Έντυπο 2:18). Η δήλωση ήταν σημαντική κατ' αρχήν, καθώς διευκρίνισε ότι τα συλλογικά δικαιώματα εκτροφής ταράνδων των Σάμι βασιζόνταν σε πιο σταθερά θεμέλια από μια απλή νομοθεσία ή συμφωνίες. Το γεγονός αυτό φέρνει το 1971 την δημιουργία ενός νέου συνδικάτου το οποίο καταφέρνει και πάλι να δώσει το δικαίωμα και την άνεση των οικονομικών συναλλαγών. Σε αυτό περιλαμβάνονταν και οι Σάμι που είχαν στην κατοχή τους ταράνδους αλλά και αυτοί που δεν είχαν. Έπειτα από την δεκαετία του 1980 παρατηρούνται ξανά περιορισμοί από το σουηδικό δικαστήριο απέναντι στην φυλή όμως η αιτία αυτή την φορά είναι περιβαλλοντολογική, η χρήση του νερού είναι ακατάλληλη με αποτέλεσμα το 1986 να απορρίπτονται 73.000 τάρανδοι λόγω του υψηλού καλίου στον οργανισμό τους, κατά το ίδιο διάστημα παρατηρούνται δηλητηριάσεις από μούρα και μανιτάρια.

Η δεκαετία του 1990 σηματοδοτείται με την δημιουργία του πρώτου κοινοβουλίου που ανήκει δικαιωματικά στους Σάμι το 1993. Η εκλογή γίνεται στις 13 Μάιου με ψήφους που ξεπερνούν τις 5 χιλιάδες. Έτσι με αυτόν τον τρόπο η πραγματοποίηση

των αιτημάτων τους είναι δίκαια διαπραγματεύσιμη, παραδείγματος χάριν λόγω της έντονης χρησικτησίας τα τελευταία τουλάχιστον 100 χρόνια 104 ιδιοκτήτες αποζητούν τις περιοχές τους σε 2 χωρία στα οποία βρίσκονται οι χειμερινές κατοικίες το αποτέλεσμα έρχεται το 2011 με την γη να ανήκει και πάλι στους Σάμι.

3.3 Σήμερα

Ο 21^{ος} αιώνας αποτελεί μια νέα αρχή για τους Σάμι καθώς με την πάροδο του χρόνου καταφέρνουν, διεκδικούν και ανταμείβονται ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δημιουργία συνδικάτου που υπερασπίζεται την μητρική και παραδοσιακή τους γλώσσα. Συγκεκριμένα από την 1^η Απριλίου του έτους 2000 οι Σάμι έχουν ξανά το δικαίωμα να χρησιμοποιούν την γλώσσα τους σε άρθρα και σε δημόσια γενικά έγγραφα. Αλλά και η συμμετοχή τους στο ECOSOC(Economic and Social Council) που παρέχει βοήθεια σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με τους ιθαγενείς και άλλων όμοιων οργανισμών όπως η υιοθέτηση των νόμων του UNDRIP (UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples). Σημαντική προσθήκη όσον αφορά την γλώσσα επίσης η ανακοίνωση της διδαχής της γλώσσας από την 1^η Ιουλίου 2009 επίτευγμα που κάποτε αποτελούσε ουτοπία λόγω της απαγόρευσης και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ομοίως το 2010 γίνεται προσθήκη νόμου που υπερασπίζεται τα δικαιώματα των μειονοτήτων, της κουλτούρας αλλά και της γλώσσας τους. Σημαντική είναι επίσης και η λύση της υπόθεσης της Tassasen, Η αγωγή είναι ένα από τα πολλά παραδείγματα αγωγών που αφορούσαν τα δικαιώματα εκτροφής ταράνδων σε χειμερινούς βοσκότοπους. Το πρώτο τμήμα του τρέχοντος νόμου περί εκτροφής ταράνδων αναφέρει ότι το δικαίωμα εκτροφής ταράνδων των Σάμι βασίζεται σε αρχαίες παραδόσεις. Σύμφωνα με τη νομολογία από την υπόθεση φορολογικού βουνού (απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου το 1981) και μετά, τα κριτήρια για το δικαίωμα χρήσης έχουν ερμηνευθεί ως ότι η εκτροφή ταράνδων πρέπει να γινόταν συνεχώς σε βοσκότοπους ταράνδων και να διήρκεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα (90 χρόνια είναι πρακτική). Ο νόμος περί κτηνοτροφίας ταράνδων κάνει διάκριση

μεταξύ βοσκοτόπων που ήταν σε χρήση όλο το χρόνο και χειμερινών βοσκοτόπων (που μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο από την 1η Οκτωβρίου έως τις 30 Απριλίου). Οι εκτάσεις που είναι βοσκοτόπια όλο το χρόνο αναφέρονται στο νόμο.

Τα χειμερινά βοσκοτόπια, από την άλλη, αναφέρονται μόνο ως περιοχές όπου «πραγματοποιείται εκτροφή ταράνδων ηλικίας σε ορισμένες εποχές του χρόνου». Αυτή η διατύπωση έχει ερμηνευθεί ότι σημαίνει ότι το δικαίωμα στα χειμερινά βοσκοτόπια πρέπει να πληροί τα κριτήρια για την αρχαία μνήμη, όπου οι απαιτήσεις για συνέχεια ήταν δύσκολο να ικανοποιηθούν. Λόγω της φυσικής αργής αναγέννησης της χειμερινής βόσκησης και των καιρικών συνθηκών που αλλάζουν από έτος σε έτος, οι περιοχές βόσκησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολύ ακανόνιστα και να παραμείνουν αχρησιμοποίητες για μεγάλες περιόδους. Αναφορικά με τα κριτήρια για την αρχαία μνήμη που βεβαιώθηκε ότι δεν τηρήθηκαν και ότι το Εφετείο έκανε την ίδια εκτίμηση στην υπόθεση Hårjedal (απόφαση του Εφετείου το 2000), το περιφερειακό δικαστήριο έκρινε το 2005 υπέρ των ιδιοκτητών γης. Η απόφαση ασκήθηκε έφεση στο Εφετείο. Το χωριό Tåssåsen, το οποίο για λόγους κόστους δεν είχε νόμιμο εκπρόσωπο στο περιφερειακό δικαστήριο, προσέλαβε στη συνέχεια μια δικηγορική εταιρεία που βοήθησε στην παραγωγή νέων, ολοκληρωμένων αποδεικτικών στοιχείων. Το Εφετείο κατέληξε στο συμπέρασμα το 2011 ότι είχαν προστεθεί τόσα νέα στοιχεία που η υπόθεση στάλθηκε πίσω στο περιφερειακό δικαστήριο για νέες ακροάσεις. Όταν τα μέρη προετοιμάζονταν για τις νέες ακροάσεις του περιφερειακού δικαστηρίου το 2011, το Ανώτατο Δικαστήριο (HD) ανακοίνωσε την απόφασή του στην υπόθεση Nordmalings. Αυτή η διαμάχη αφορούσε, ακριβώς όπως το Rätanmålet, τα δικαιώματα εκτροφής ταράνδων σε ιδιόκτητη γη. Η HD κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι τάρανδοι Σάμι που εκτρέφονταν ακριβώς σε χειμερινούς βοσκότοπους βασίζονταν στο εθιμικό δίκαιο και όχι στις αρχαίες παραδόσεις. Τα κριτήρια κανονικότητας του εθιμικού δικαίου προσαρμόστηκαν καλύτερα στην ειδική χρήση γης της εκτροφής ταράνδων και, ως εκ τούτου, οι Σάμι κέρδισαν στο Nordmalingsmålet.

Μέσα από το παραπάνω κεφάλαιο κατανοούμε πως η εξελικτική πορεία μιας φυλής δεν είναι πάντοτε ανοδική καθώς μπορεί να συναντήσει ανατροπές και κακουχίες. Συμπερασματικά καταλαβαίνουμε πως πρόκειται για μια φυλή ανίκητη στο χρόνο που κατάφερε μέσα από αγώνες να ξανακερδίσει την χαμένη ή κρυμμένη της ταυτότητα ύστερα από διαμάχες και έντονα φαινόμενα φυλετικού ρατσισμού αλλά και ανάγκες επεκτατισμού και επιβολής. Μια ελπίδα στην ανθρώπινη πορεία.

Έννοιες 3^{ου} κεφαλαίου

***1 Elsa Laula:** Η Elsa Laula μεγάλωσε στο Gardfjell, Tärnaby, ο πατέρας της ήταν Νορβηγός ιδιοκτήτης ταράνδων από το Hattfjelldal και η μητέρα της ήταν Σουηδή υπήκοος. Όταν οι γονείς της παντρεύτηκαν, εγκαταστάθηκαν στο Gardfjell. Η Έλσα Λάουλα αποφοίτησε από το λύκειο και στη συνέχεια συνέχισε τις σπουδές της ως μαία. Το θέμα της

εκπαίδευσης ήταν σημαντικό για εκείνη και αργότερα ήρθε να πιέσει το θέμα της καλύτερης σχολικής εκπαίδευσης για τα παιδιά των Σάμι. Το θεωρούσε ανεπαρκές και χειρότερο από τη διδασκαλία των σουηδικών που λάμβαναν τα παιδιά. Όταν πέθανε ο πατέρας της, το 1899, η οικογένειά της έχασε την νόμιμη γη και αυτή επηρεάστηκε προσωπικά από τις εκτεταμένες κτηματικές διαφορές. Στα τέλη του 19ου αιώνα, η μετανάστευση στη βόρεια Σουηδία αυξήθηκε και ο ανταγωνισμός για πόρους αυξήθηκε, πιο συχνά οι Σάμι που χρησιμοποιούσαν τη γη έπρεπε να μετακινηθούν. Με την υποστήριξη των συγγενών και των φίλων της, έγραψε στον Βασιλιά. Maj:t για τα δεινά που είχαν οι Σαμιώτες στην περιοχή της. Η Έλσα Λάουλα κατάλαβε ότι για να πετύχουν τα συμφέροντα των Σάμι έπρεπε να οργανωθούν. Κατά τη διάρκεια της παραμονής της στη Στοκχόλμη το 1904 σχημάτισε την πρώτη εθνική οργάνωση των Σάμι, την Κεντρική Ένωση Λαπωνίας, όπου εξελέγη και η πρώτη της πρόεδρος. Η οργάνωση δεν επιβίωσε επειδή δεν είχε πόρους για δραστηριότητες, αλλά είχε γίνει ένα πρώτο βήμα προς μια οργάνωση κοινού ενδιαφέροντος. Την ίδια χρονιά που ιδρύθηκε η Κεντρική Ένωση της Λαπωνίας, η Έλσα Λάουλα είχε δημοσιεύσει το σενάριο αγώνα «Πριν από τη ζωή ή τον θάνατο; Λόγια αλήθειας στις συνθήκες της Λαπωνίας». Στην επιστολή, επισημαίνει τις αδικίες από τις οποίες επηρεάστηκε ο πληθυσμός των Σάμι. Πάνω απ' όλα επρόκειτο για το δικαίωμα ιδιοκτησίας των λαπωνικών φορολογικών εκτάσεων για τις οποίες οι Σάμι πλήρωναν φόρο και το δικαίωμα να τακτοποιήσουν. Οι Σάμι δεν είχαν το δικαίωμα να εγκατασταθούν ενώ άλλοι που ήρθαν από το νότο είχαν αυτό το δικαίωμα, το πήραν χωρίς άλλες απαιτήσεις από το να μην είναι απλώς Σάμι. Στις αρχές του 20ου αιώνα, η Elsa Laula μετακόμισε στη Νορβηγία και το 1908 παντρεύτηκε τον Tomas Persson Renberg και εγκαταστάθηκαν νότια του Mosjön. Στη Νορβηγία, συνέχισε το πολιτικό της έργο των Σάμι και ήταν η πρωτοβουλία της πρώτης ένωσης Σάμι στη Νορβηγία. Επιπλέον, κατάφερε να κάνει την παράκτια Σάμη στο βορρά να ενδιαφερθεί για την εθνική και πολιτική κατάσταση των Σάμι. Η πολιτική νορβηγικοποίησης τους είχε χτυπήσει περισσότερο. Μαζί με τον πρωταθλητή των Σάμι Ντάνιελ Μόρτενσον, κάλεσε για την πρώτη εθνική συνάντηση των Σάμι, στις 6 Φεβρουαρίου 1917, στο Τρόντχαϊμ. Η συνάντηση έγινε μια ισχυρή διαδήλωση των Σάμι ενάντια στις αρχές και την καταπίεση. Στη συνάντηση συμμετείχαν οι Σάμι από τη Σουηδία και τη Νορβηγία. Ο χαιρετισμός της Έλσα Λάουλα ενώπιον της Εθνοσυνέλευσης το 1917 ισχύει ακόμη και σήμερα. "Το έθνος που δεν προσπαθεί να συμβαδίσει με τις εξελίξεις χάνεται. Και είναι τώρα μια για πάντα με τον τρόπο που μικρά έθνη σαν το δικό μας, πρέπει συχνά να σταθούν πίσω από άλλα μεγάλα έθνη. Εμείς οι ίδιοι έχουμε το μεγαλύτερο φταίξιμο για Το έθνος «δεν έχει προχωρήσει περισσότερο από αυτό που έχει. Δεν έχουμε σταθεί μαζί. Ποτέ δεν προσπαθήσαμε να ενεργήσουμε ως λαός. Σήμερα προσπαθούμε για πρώτη φορά να δέσουμε τους Σάμι Νορβηγούς και Σουηδούς» Η Έλσα Λάουλα πέθανε το 1931 και όλοι οι σύλλογοι στους οποίους ξεκίνησε και δραστηριοποιήθηκε είχαν σταματήσει ή δεν έπαιξαν τον ρόλο που πιθανότατα ήλπιζε ότι θα έκαναν τότε. Σήμερα γνωρίζουμε ότι η Έλσα Λάουλα έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον νομικό αγώνα των Σάμι και ότι η πρωτοποριακή της δουλειά οδήγησε σε ισχυρές οργανώσεις των Σάμι και επίσης στο εκλεγμένο κοινοβούλιο των Σάμι

Κεφάλαιο 4^ο : Μορφές Δίαιτας, Ψυχαγωγίας και Τέχνης

Το παρόν κεφάλαιο πραγματεύεται στην σημασία του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος της καθημερινής ζωής του ανθρώπου, κατά βάση σε μια απλή καθημερινή συζήτηση όταν γίνεται αναφορά σε κάποια χώρα είτε πόλη αυτό που πρώτο έρχεται στο μυαλό μας είναι τα μεγάλα γεγονότα, ιστορικά, πολιτικά ή πολιτισμικά χωρίς όμως αυτά να αγγίζουν τις πτυχές των ανθρώπων και συνήθως παρουσιάζονται μακρινά και ξένα. Στην περίπτωση αυτού του επιστημονικού άρθρου ο καθένας αναγνώστης θα μπορούσε να σκεφτεί το ίδιο αφού η μελέτη αυτή δεν γίνεται από ομοεθνή αλλά ούτε από γενικότερο κάτοικο της βόρειας Ευρώπης. Παρόλα αυτά η σημασία του εν λόγω κεφαλαίου είναι η γνωριμία του αναγνώστη με τον πολιτισμό της φυλής και σημερινών Λατώνων μέσα από βασικά στοιχεία διαμόρφωσης ενός πολιτισμού όπως είναι η ψυχαγωγία δηλαδή οι δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται, οι τέχνες όπως ο χορός, το τραγούδι, η λογοτεχνία και άλλα όμως και οι διατροφικές συνήθειες και προτιμήσεις που συχνά καθορίζουν ένα λαό. Οι δραστηριότητες της φυλής συνδέονται άμεσα με τις καθημερινές τους ασχολίες χωρίς αυτό όμως να σημαίνει πως δεν υπήρχαν αναζητήσεις για νέες δραστηριότητες και ενασχολήσεις. Συγκεκριμένα για τους ανθρώπους με καταγωγή από την φυλή Σάμι υπάρχει μια μεγάλη σύνδεση ανάμεσα στην διατροφή, το περιβάλλον και τον πολιτισμό η κυκλική αυτή σύνδεση ξεκινά από την σχέση ανθρώπων και φυσικού στοιχείου από τις απαρχές τους, τον πρώτο καιρό το κυνήγι και το ψάρεμα αποτελούσαν μέρος της επιβίωσης των ανθρώπων παρ'όλη την συνεχή εξέλιξη οι δυο αυτές ασχολίες παρέμειναν αναλλοίωτες στο χρόνο καθώς μεταλαμπαδεύονταν από γενιά σε γενιά, όμοιες τέτοιες παραδοσιακές δραστηριότητες είναι η βοσκή των ταράνδων αφού πλέον δεν αποτελεί το βασικό επάγγελμα και μέσω βιοπορισμού αλλά και η δημιουργία **duodji**, τέλος σε αυτές τις παραδοσιακές ασχολίες θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και την διήγηση αστικών μύθων καθώς συνδέονται και με τον ημερολογιακό κύκλο όσον αφορά την ενασχόληση με την κτηνοτροφία αλλά και με πολλές άλλες καθημερινές συνήθειες. Ωστόσο με την πάροδο του χρόνου και την συνεχή ανάπτυξη της τεχνολογίας νέες ασχολίες αποτελούν, η μεγάλη αύξηση του

τουρισμού, η ενασχόληση με τα media, η μαγειρική αλλά και ο σχεδιασμός. Η θεματική αυτή ενότητα θα αναπτυχθεί στα πρώτα μέρη του κεφαλαίου ενώ κατά το δεύτερο ήμισυ θα αναπτυχθεί η ενασχόληση της φυλής με τις ψυχαγωγικές ενασχολήσεις και τις τέχνες καθώς υπάρχει άμεση σχέση ανάμεσα στην φυλή και την μουσική, την λογοτεχνία και το θέατρο.

Μέρος Πρώτο: Τοπικές Δραστηριότητες και Διατροφικές Συνήθειες.

1) Κτηνοτροφία: Ο ημερολογιακός κύκλος και οι αστικοί μύθοι.

Η κτηνοτροφία αποτελεί ενασχόληση του πρωτογενούς τομέα και αποτελεί τεράστιο μέσο βιωσιμότητας. Για τους Σάμι όπως αναφέραμε η σύνδεση ανάμεσα στο περιβάλλον, την διατροφή και τον πολιτισμό είναι μεγάλη και θα μπορούσαμε να πούμε πως η ενασχόληση με την κτηνοτροφία και συγκεκριμένα την εκτροφή ταράνδων συνδέει και τους τρεις αυτούς τομείς αφού θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι μέσο σύνδεσης με το περιβάλλον, με την διατροφή λόγω του κύκλου της ζωής αλλά και με τον πολιτισμό αφού η μορφή του ταράνδου αποτελεί σύμβολο του πολιτισμού τους αφού συμπορεύονται μαζί για αιώνες. Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω η ενασχόληση αυτή ξεκίνησε αρχικά για βιοποριστικούς λόγους και έπειτα εξελίχθηκε σε μια από τις κύριες παραδοσιακές δραστηριότητες της φυλής, μάλιστα οι άνθρωποι της φυλής είναι τόσο άμεσα συνδεδεμένοι με την εκτροφή ταράνδων που οι Σάμι ονομάζονται «Οι άνθρωποι των 8 εποχών» το οποίο προέρχεται από την οκτάμηνη ενασχόληση τους με την εκτροφή των ταράνδων. Οι τάρανδοι συγκεκριμένα έχουν προσαρμοστεί στις πολύ διαφορετικές συνθήκες στο βόρειο τμήμα της Σκανδιναβίας μεταναστεύοντας μεταξύ διαφορετικών περιοχών βόσκησης ανάλογα με τις εποχές. Κατά το χειμερινό ηλιοστάσιο αναζητούν καταφύγιο και βοσκότοπο στα δάση στα ανατολικά, ενώ κατά το θερινό κινούνται δυτικά προς τα ορεινά. Αυτές οι φυσικές μεταναστεύσεις εκτείνονται συχνά σε ολόκληρη τη χώρα και αυτή είναι η εξήγηση γιατί τα περισσότερα χωριά των Σάμι (κατά βάση στις Σουηδικές εκτάσεις) έχουν κατανομή ανατολής-δύσης. Αυτοί που ενασχολούνται με την βοσκή βρίσκονται συνεχώς στην περιοχή των ταράνδων και ακολουθούν τις μεταναστεύσεις. Επομένως, τα καθήκοντα και ο φόρτος εργασίας κατά τη διάρκεια του έτους ποικίλλουν σημαντικά ανάλογα με τις εποχές. Η ασχολία αυτή είτε σε επαγγελματικό είτε σε απλό επίπεδο απαιτεί δεξιότητες τόσο στη μηχανική και στη χειροτεχνία όσο και στην οικονομία των επιχειρήσεων και στην οικολογία, ενώ απαιτείται επίσης καλή σωματική διάπλαση. Πάνω απ' όλα, όμως, για εκείνους το συναίσθημα και οι γνώσεις για την σωστή φροντίδα των ζώων και της φύσης είναι το

πιο σημαντικό. Η ύπαρξη και η κατοχή κοπαδιού για μια οικογένεια με καταγωγή Σάμι ξεκινά από τα αρχαία χρόνια με την αρχική ανάπτυξη της αγροτικής ζωής συνεχίζοντας έως και σήμερα είτε με σκοπό την μικρή αγροτική μονάδα και την ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα αλλά και την μετατροπή ενός επαγγέλματος σε μια παραδοσιακή συνήθεια με ρίζες στο παρελθόν. Η φροντίδα των κοπαδιών ανεξαρτήτου αριθμού είναι συνεχής και χρειάζεται διαρκή σε καθημερινή βάση επίβλεψη από τον βοσκό κυρίως τους χειμερινούς μήνες , το Λαπωνικό ημερολόγιο αποτελείται από 12 μήνες και 8 εποχές οι οποίες συνδέονται με την φροντίδα των κοπαδιών, παρακάτω θα παρουσιαστούν οι εποχές με βάση τον ημερολογιακό κύκλο γενικότερα, βασικά στοιχεία των εποχών αυτών, συνήθειες που αφορούν την βοσκή, αστικούς μύθους αλλά και σημαντικές ημερομηνίες κατά τα διαστήματα αυτά.

Η χειμερινή περίοδος (Ιανουάριος*1-Φεβρουάριος*2) αποτελεί την πιο κρίσιμη εποχή κατά την διάρκεια του χρόνου για την κτηνοτροφία. Αποτελεί διάστημα που οι μετακινήσεις προς τα ορεινά βοσκοτόπια έχουν ήδη πραγματοποιηθεί, τα βοσκοτόπια αυτά πρέπει να είναι σε καλές συνθήκες καθώς η εύρεση τροφής για τους ταράνδους δεν είναι εύκολη στην περίπτωση απλού στρώματος χιονιού τα ζώα μετακινούν, “τρυπούν” το χιόνι για την ανεύρεση χλόης στην περίπτωση όμως ύπαρξης σκληρών στρωμάτων πάγου δυσκολεύει την πρόσβαση τους σε αυτό, σε περιπτώσεις σαν αυτή είναι ευθύνη του βοσκού ο διαρκής έλεγχος των συνθηκών διαβίωσης των ταράνδων και σε περίπτωση που η τροφή που παρέχεται από την γη δεν είναι αρκετή ή η ποιότητα του βοσκοτοπιού δεν είναι καλή είναι απαραίτητη η επιπλέον σίτιση των ζώων , ο έλεγχος γίνεται με την χρήση σκούτερ χιονιού ή εξοπλισμού σκι με την βοήθεια των μέσων αυτών ο κτηνοτρόφος μπορεί να επιμεληθεί και να ελέγχει την μετακίνηση του κοπαδιού (σε περίπτωση αποπροσανατολισμού μελών του κοπαδιού). Το χρονικό αυτό διάστημα είναι επίσης δύσκολο και για τους ίδιους τους κτηνοτρόφους λόγω των πολύ χαμηλών θερμοκρασιών (περίπου 30 βαθμοί υπό του μηδενός -30C) αλλά και οι ώρες ηλιοφάνειας κατά την διάρκεια της ημέρας είναι ιδιαίτερα περιορισμένες. Στην συνέχεια βρισκόμαστε σε ένα στάδιο μεταβατικό από τον βαθύ χειμώνα προς την άνοιξη συγκεκριμένα κατά τις πρώτες (1-2) εβδομάδες του Μαρτίου*3 κατά το διάστημα πραγματοποιείται η μετανάστευση (για τις βόρειες περιοχές οι ίδιες διαδικασίες πραγματοποιούνται τον μήνα Απρίλιο*4). Κατά την μετανάστευση οι βοσκοί μετακινούν τα κοπάδια τους από τα ορεινά βοσκοτόπια προς τα πεδινά η διαδικασία αυτή γίνεται με την πρώτη άνοδο της θερμοκρασίας και οι μετακινήσεις των κοπαδιών γίνονται κυρίως κατά την διάρκεια της νύχτας. Για την σωστή μετακίνηση τους και την αποφυγή αποπροσανατολισμού του κοπαδιού οι βοσκοί με την βοήθεια σκύλων, σκούτερ και εξοπλισμού σκι εκτελούν διαρκή έλεγχο, για την ασφάλεια τους ακολουθούν μονοπάτια κατά μήκος των παγωμένων ποταμών καθώς αποτελούν μεταναστευτικά περάσματα. Η διαδικασία αυτή είναι ιδιαίτερα δύσκολη καθώς το κοπάδι είναι αποδυναμωμένο λόγω του χειμώνα αλλά και λόγω της μετακίνησης προς τις περιοχές τοκετού. Αν και το κεφάλαιο ξεκίνησε από τον μήνα Ιανουάριο ως αρχή του χρόνου η αρχή του χρόνου όμως για τον ημερολογιακό κύκλο που αφορά στην βοσκή ξεκινά με την γέννηση των νεογνών την χρονική

περίοδο του Μαΐου*5. Η περίοδος αυτή αποτελεί στιγμή αναγέννησης καθώς ολοκληρώνεται όλο και πιο έντονα το φαινόμενο της τήξης των παγετώνων και έτσι τα επίπεδα τροφής αυξάνονται, σημαντικό επίσης στοιχείο για αυτή την εποχή είναι η γέννηση των νεογνών των οποίων οι μητέρες συνηθίζουν να γεννούν στις περιοχές όπου γεννήθηκαν και οι ίδιες. Για την συνολική επίτευξη του στόχου της φροντίδας του κοπαδιού οι κτηνοτρόφοι δουλεύουν συνεργατικά είτε σε μικρές ομάδες είτε ανά οικογένεια και κατά την στιγμή αυτή της γέννησης των νέων μελών παραμένουν κοντά στο κοπάδι αφού αποτελεί ιδιαίτερη στιγμή, προστατεύοντας τις νέες μητέρες και τα νεογνά από εξωτερικές διαταραχές όπως αρπακτικά ή ακόμη και ο θόρυβος από τα σκούτερ των ίδιων κάτι που μπορεί να οδηγήσει στην εγκατάλειψη των μικρών, σκοπός τους γι' αυτό το νέο έτος της βοσκής είναι να φροντίσουν τα νέα μέλη να γεννηθούν και να μεγαλώσουν σε ιδανικές συνθήκες δημιουργώντας έτσι έναν νέο κύκλο ζωής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι ονομασίες που χαρακτηρίζουν τα μικρά με βάση την ηλικία, το τρίχωμα, το φύλο κλπ. (οι ονομασίες αυτές χρησιμοποιούνται περισσότερο στην περιοχή της Lulea.

Ruopsok: νεογέννητο

Njåbllo: μικρό που βρίσκεται στις πρώτες μέρες της ζωής του και είναι αδύναμο

Njåbttso: μικρό που βρίσκεται στις πρώτες εβδομάδες της ζωής του

Tjalgak: 2-6 εβδομάδων

Njinnjelismiesse: θηλυκό

Åresmiesse: Αρσενικό

Muojnák: 6-7 εβδομάδων με νέο τρίχωμα

Bilssamiesse: νεογνό με νέο τρίχωμα

Bårggemiesse: μικρό με πλήρες τρίχωμα

Giesek: νεογνό που γεννήθηκε στα τέλη του καλοκαιριού (Αύγουστος)

Tjermak: μικρό ηλικίας 10 μηνών έως 1 έτους μεταξύ Απριλίου-Αυγούστου

Miesse: μικρό σε ηλικία ενδιάμεση 0-11 μηνών

Riemsste: μικρό ενός έτους.

Έπειτα κατά την αρχή του καλοκαιριού ακολουθεί μια ήσυχη περίοδος για τους βοσκούς. Οι τάρανδοι αφήνονται να βόσκουν μόνοι τους, έτσι μένει χρόνος για το ψάρεμα και τις επισκευές, για παράδειγμα, οχημάτων χιονιού, μανδρών και περιφράξεων. Στα μέσα Ιουνίου*6, ανεβαίνουν στην καλοκαιρινή κατοικία, όπου είναι πιο κοντά στους τάρανδους. Στην συνέχεια σημαντική είναι η σήμανση των ζώων. Συγκεκριμένα κατά τους θερινούς μήνες γίνονται διαρκείς μετακινήσεις καθώς

κατά την διάρκεια της ημέρας προτιμώνται δροσερά μέρη γι' αυτό και μετακινούνται προς τα ορεινά με σκοπό την εύρεση λιγοστών κομματιών χιονιού αλλά κατά τις βραδινές ώρες επιστρέφουν προς τις πεδιάδες μέσα σε αυτό το διάστημα το κοπάδι συλλέγεται σε μάντρα ώστε να αποκτήσουν τα μικρά μαρκάρισμα. Κατά αυτό το διάστημα οι ιδιοκτήτριες οικογένειες κατασκηνώνουν δίπλα από τα βοσκοτόπια ώστε να μπορέσουν να μαρκάρουν τα ζώα. Κάθε τάρανδος ανήκει σε έναν φύλακα τάρανδου και μικρό καρτελάκι με την ονομασία τοποθετείται στην περιοχή του αυτιού του ζώου. Ο στόχος της σήμανσης του μοσχαριού είναι να μαρκάρετε κάθε μοσχάρι με το ίδιο σημάδι έτσι ώστε το μοσχάρι να ανήκει επίσης στον ίδιο ιδιοκτήτη. Κατά το διάστημα αυτό του καλοκαιριού μέχρι και τις αρχές του φθινοπώρου το κοπάδι αφήνεται σχετικά ελεύθερο και τρέφεται στις μεγάλες κοιλάδες κατά αυτό το διάστημα τα ίδια τα ζώα παίρνουν το απαραίτητο βάρος που χρειάζονται και έτσι οι βοσκοί έχουν τον χρόνο να ασχοληθούν με το ψάρεμα, την συλλογή μούρων, επισκευές και άλλες ασχολίες. Ακόμη στις αρχές Σεπτεμβρίου κάθε χωριό Σάμι ξεκινά να μαζεύει όλους τους τάρανδους με σκοπό την σφαγή η επιλογή της εποχής αυτής γίνεται με βάση πως οι τάρανδοι έχουν μεγαλώσει πλέον αρκετά και η διαδικασία της σφαγής πρέπει να γίνει σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα καθώς με την άνοδο της θερμοκρασίας το κρέας του ζώου γίνεται ιδιαίτερα σκληρό, το μεγαλύτερο μέρος του ετήσιου εισοδήματος ενός κτηνοτρόφου τάρανδων προέρχεται από την πώληση κρέατος σε σχέση με τη σφαγή ακόμη κάποιο από το κρέας γίνεται επίσης τροφή για την οικογένεια για τον υπόλοιπο χρόνο. Η ετήσια αυτή διαδικασία αποτελεί θα λέγαμε μέρος αναγέννησης και κυκλικής συνέχειας στην οποία οι Σάμι είναι άξονες.

2) Duodji

Έπειτα ιδιαίτερη ασχολία που ξεκίνησε ως βασικό χαρακτηριστικό είναι η δημιουργία χειροποίητων στοιχείων που αφορούσαν στην ενδυμασία, τα στοιχεία αυτά αποτελούν πλέον βασικό στοιχείο για την καθημερινότητα τους για τους παλαιότερους και χόμπι για τους νεότερους και αυτή είναι η δημιουργία Duodje. Η δημιουργία αυτών ξεκίνησε λόγω των μεγάλων μετακινήσεων έπρεπε να υπάρχουν τρόποι μεταφοράς μικρών αντικειμένων προσωπικών κατά βάση που ήθελαν να φέρουν μαζί τους έτσι ξεκίνησε η δημιουργία αυτών, κατά τις απαρχές χρησιμοποιούνταν φυσικά υλικά όπως ρίζες, τένοντες ζώων, γούνες, κομμάτια δέρματος και ένα είδος κλωστών. Όσο απλό και αν μας φαντάζει ένας τρόπος χειροποίητων ενδυμάτων και συμπληρωματικής ενδυμασίας το duodji αποτελεί ζωτικό μέρος της κουλτούρας των Σάμι όπως η διατροφή αποτελεί φορέα πολιτισμού και δημιουργία ταυτότητας. Όπως αναφέραμε τα duodji δεν έχουν την αξία που είχαν παλιότερα αφού παλαιότερα με την συναναστροφή τους με νέους λαούς πρόσθεταν νέα στοιχεία σε αυτά κάτι που πλέον δεν συμβαίνει.

Όπως λοιπόν η ενδυμασίες και οι καθημερινές συνήθειες καθορίζουν καμιά φορά έναν λαό το ίδιο συμβαίνει και με τις διατροφικές του συνήθειες. Η διατροφή αποτελεί θα λέγαμε σήμα κατατεθέν ενός λαού τόσο που καμιά φορά στο άκουσμα κάποιας χώρας και τις τοπικές συνταγές της θα έρθουν στο νου του μέσω επισκέπτη δημοφιλείς και διαδεδομένες συνταγές, ποία είναι όμως τα βασικά χαρακτηριστικά της διατροφής των Σάμι;

3) Μορφές Δίαιτας

Το φαγητό αποτελεί ένα από τα κεντρικά σημεία κουλτούρας ενός λαού (γιορτές, τελετές) οι τοπικές κουζίνες δεν αποτελούν κουλτούρα μόνο στην δοκιμή και κατανάλωση του φαγητού αλλά και η διαδικασία προετοιμασίας και παρασκευής του αποτελεί εξίσου κουλτούρα. (Kuhneil,2009). Επίσης το φαγητό μπορεί να είναι και σύμβολο πολιτισμού εκτός από αναγκαίο για την επιβίωση αφού συνδέεται με την περιοχή, με την θρησκεία, την παράδοση και γεύση. Η αξία αυτή των διατροφικών συνηθειών είναι η ίδια για τους Σάμι που δυστυχώς σε σύγκριση με άλλα ζητήματα οι διατροφικές συνήθειες δεν έχουν μελετηθεί στο έπακρο με αποτέλεσμα να μην μας παρέχονται πολλές λεπτομέρειες, παρ' όλα αυτά θα γίνει προσπάθεια ώστε να δοθεί μια εικόνα για τις μορφές δίαιτας της φυλής. Οι διατροφικές συνήθειες των Σάμι βασίζονται σε φυσικά, τοπικά και εποχιακά προϊόντα, λόγω της μεγάλης έκτασης της φυλής υπάρχουν πολλές διαφοροποιήσεις ανάμεσα κάτι που έχει γίνει φανερό από τα προηγούμενα κεφάλαια δίνοντας έτσι στην κάθε περιοχή ένα διαφορετικό στοιχείο. Βασικά χαρακτηριστικά της διατροφής τους είναι το κρέας ταράνδου (ιδιαίτερα διαδεδομένο), τα ψάρια, την άλκη αλλά επίσης και η συμπερίληψη μούρων σε πολλά από τα πιάτα, συστατικό που χρησιμοποιείται συχνά είναι και το αίμα , το οποίο χρησιμοποιείται σε σούπες αλλά και στην Παρασκευή τοπικών αλλαντικών.

Όπως αναφέρθηκε τα μούρα αποτελούν βασικό στοιχείο της διατροφής, παλιότερα τρώγονταν σε οποιαδήποτε στιγμή πλέον συνδυάζονται με συγκεκριμένους τρόπους και επιλέγονται συγκεκριμένα είδη μούρων για κάθε περίπτωση, παράδειγμα τα σμέουρα προτιμώνται για γλυκά και επιδόρπια ενώ τα μύρτιλα και τα κρανμπερίς για την Παρασκευή ποτών και ως συνοδευτικό σε κεντρικά πιάτα. Φυσικά από την δίαιτα τους δεν λείπουν τα λαχανικά. Με την αρχή της αποικιοκρατίας μέσα στις αλλαγές που ζητήθηκαν ήταν και αυτές των διατροφικών συνηθειών καθώς η αλλαγή έπρεπε να γίνει ριζικά με βάση τις απλές καθημερινές συνήθειες, έτσι εντάσσονται στην διατροφή τους άλλα είδη κρέατος όπως το μοσχάρι και το αρνί. Γνωστές παραδοσιακές συνταγές αποτελούν το Bidos, το οποίο αποτελεί κρεατόσουπα με κομμάτια πατάτας και επιλογή των καλύτερων κομματιών κρέατος ταράνδου, η λεγόμενη kvitgomba, θα λέγαμε ότι μοιάζει με μεγάλο λευκό κεφτέ και φτιάχνεται από πατάτες, μπαχαρικά, νερό και βούτυρο, η λεγόμενη blodgomba αποτελεί μια ιδιαίτερα διαδεδομένη Σαμιακή παραδοσιακή συνταγή και έχει ως βασικά υλικά της

το αίμα, το μπέικον, λαχανικά και αλεύρι. Σημαντικότερο συστατικό όμως σε όλες αυτές τις συνταγές είναι το λεγόμενο μεράκι που αποδίδουν όσοι μαγειρεύουν μέσα σε αυτά, μέσα στο σύγγραμμα της η Berg περιγράφει πως στο φεστιβάλ του Márkomeannu ο κόσμος που είτε επισκέπτεται το φεστιβάλ είτε οι γυναίκες που μαγειρεύουν σε αυτό δίνουν στα φαγητά τους ιδιαίτερη αγάπη.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως η κάθε κουλτούρα μένει αναύλωτη στον χρόνο λόγω των ανθρώπων που την κρατούν ζωντανή και την μεταδίδουν στους επόμενους, η Σαμιακή κουλτούρα είναι μια από αυτές που γεννήθηκαν πολλούς αιώνες πριν και παρόλη την κακουχία και την προσπάθεια αποικιοκρατίας και παγκοσμιοποίησης καταφέρνει μέχρι και σήμερα να διατηρεί τα απλά ιδανικά της μέσα από μικρές καθημερινές συνήθειες ξεκινώντας από απλά σπίτια φτιαγμένα και στολισμένα με τεχνικές duodji, με καθημερινές συνήθειες που αφορούν είτε γύρω από τα κοπάδια, είτε τις τοπικές αγορές, τα τοπικά φεστιβάλ που αφορούν σε θέματα κουζίνας και τέχνης αλλά και την ανάπτυξη του τουρισμού σε έντονο βαθμό τα τελευταία χρόνια με σκοπό τον πολιτισμικό, ποιοτικό τουρισμό που απευθύνεται στον επισκέπτη με σκοπό την γνωριμία του με την τοπική κουλτούρα χωρίς να προσβάλλει.

Έννοιες 4^{ου} κεφαλαίου

***1 Ιανουάριος:** Ο μήνας Ιανουάριος ονομάζεται «Tsiengele» στην Νότιο Σαμιακή διάλεκτο με την σημασία «η εποχή των παγετώνων» αλλά και τις ονομασίες «Oddajagimannu» (Βόρειο Σαμιακή διάλεκτος) και «Adajakmannu» (διάλεκτος της Lulea) με την σημασία «ο μήνας του νέου έτους» να αντιστοιχεί και στις δύο. Σχετικός αστικός μύθος που λέγεται για τον μήνα Ιανουάριο με περιοχή γέννησης του την περιοχή της Lulea είναι ο μύθος των «rantadahka» ο μύθος λέγεται για την 13^η ημέρα του μήνα με βασικό στοιχείο του μύθου τις «rahtoga», rahtoga ονομάζονται οι λεγόμενες κατσίκες των Χριστουγέννων, οι οποίες συμβολίζουν την επίσκεψη των νεκρών στις οικίες τους. Οι κάτοικοι των περιοχών αυτών συνηθίζουν να αφήνουν τριαντάφυλλα στο εξωτερικό μέρος των σπιτιών τους σε ένα διάστημα από την παραμονή των Χριστουγέννων έως και τα Θεοφάνεια (24 Δεκεμβρίου-6 Ιανουαρίου) καθώς λέγεται πως τότε τα πνεύματα γυρίζουν πίσω. Μύθος που θυμίζει ιδιαίτερα την ημέρα των νεκρών στην περιοχή του Μεξικού (Días de los muertos). Σημαντική ημερομηνία για τον μήνα αυτό είναι το Skabimagovat που αποτελεί φεστιβάλ κινηματογράφου στην περιοχή του Inari.

***2 Φεβρουάριος:** Ο μήνας Φεβρουάριος ονομάζεται «Guonvamannu» στην Βόρειο Σαμιακή διάλεκτο, η ίδια η λέξη δεν έχει ακριβή μετάφραση, όμως το πρώτο συνθετικό της δηλαδή η λέξη «guonna» αποτελεί την ονομασία μικρού λουλουδιού που βλασταίνει κατά τον μήνα αυτό ενώ αντίστοιχα στον Νότο η ονομασία που επιλέγεται είναι «Goevte» από την φράση «Gierhken garres» που δηλώνει τον αυξημένο αριθμό επιθέσεων λύκων προς τα μέλη των κοπαδιών.

***3 Μάρτιος:** Ο μήνας Μάρτιος ονομάζεται «Njukčamánnu» κατά την βόρεια διάλεκτο, «Sjnjukťamánnu» κατά την διαλεκτό των περιοχών της Lulea αλλά και «Njoktje» στην

Νότια διάλεκτο η σημασία αυτών είναι «ο μήνας των κύκνων», και αυτό διότι με την τήξη των πάγων και των λιμνών ξεκινούν κοπάδια κύκνων να καταφθάνουν στην περιοχή. Για τις βόρειες περιοχές το αντίστοιχο διάστημα πραγματοποιείται τον Απρίλιο.

***4 Απρίλιος:** Ο μήνας Απρίλιος ονομάζεται «Cuohománnu» κατά την βόρεια διάλεκτο, «Vuoratjismánnu» κατά την διαλεκτό των περιοχών της Lulea αλλά και «Voerhtje» στην Νότια διάλεκτο. Αποτελεί μήνα που το ανοιξιάτικο στοιχείο είναι πλέον φανερό καθώς οι ώρες ηλιοφάνειας είναι πολύ περισσότερες και οι θερμοκρασίες είναι πιο ζεστές σε αντίθεση με τις νυχτερινές ώρες του ίδιου μήνα. Σημαντικές ημερομηνίες για του Σάμι και την καθημερινότητα που σηματοδοτούν αλλαγές στον καιρό και άλλες τοπικές δοξασίες είναι οι εξής η 14^η του Απριλίου ονομάζεται και «Suvidja ή giesseidja» σηματοδοτεί την πρώτη μέρα της άνοιξης και την αρχή της ισημερίας αλλά και την ημέρα όπου οι αρκούδες βγαίνουν από την χειμέρια νάρκη τους. Όπως επίσης και στην περιοχή του Jokkmokk γιορτάζεται το «Markusidja» που είναι η γιορτή του Αγίου Μάρκου κατά την οποία λέγεται πως με βάση τον καιρό της ημέρας αυτής (25^η) όμοιος θα είναι ο καιρός καθ' όλη την διάρκεια της άνοιξης.

***5 Μάιος:** Ο μήνας Μάιος ονομάζεται «Miessemánnu» κατά την βόρεια διάλεκτο, «Guotettmánnu» κατά την διαλεκτό των περιοχών της Lulea αλλά και «Suehpede» στην Νότια διάλεκτο και έχει την σημασία ως ο μήνας της γέννησης των μικρών. Ο μήνας αυτός αφορά αποκλειστικά σε αυτό ο καιρός είναι πιο θερμός και υπάρχουν τοπικές δοξασίες για αφθονία των ψαριών κατά την ημέρα που είναι αφιερωμένη στον Ερρίκο (18 Μαΐου).

***6 Ιούνιος:** Ο μήνας Ιούνιος ονομάζεται «geassemánnu» κατά την βόρεια διάλεκτο, «Biehtsemánnu» κατά την διαλεκτό των περιοχών της Lulea αλλά και «Ruffie» στην Νότια διάλεκτο και έχει ως βασική σημασία του τον μήνα του καλοκαιριού. Όμως σχετίζεται άμεσα και με το γεγονός πως τα κοπάδια χάνουν το τρίχωμα τους, το οποίο αντικαθίσταται με νέο. Επίσης σημαίνει τον μήνα του πεύκου και σχετίζεται με το γεγονός ότι ο εσωτερικός φλοιός του πεύκου ήταν για πολύ καιρό σημαντικό συμπλήρωμα διατροφής για τους Σάμι.

***7 Ιούλιος :** Ο μήνας Ιούλιος ονομάζεται «suoidnemánnu» κατά την βόρεια διάλεκτο, «sijnjiltjamánnu» κατά την διαλεκτό των περιοχών της Lulea αλλά και «snjaltje» στην Νότια διάλεκτο και η σημασία σχετίζεται με την αλλαγή τριχώματος των ταράνδων. Κατά τον μήνα Αύγουστο οι ονομασίες έχουν την ίδια σημασία και οι συνήθειες είναι όμοιες καθώς πλησιάζουμε στο τέλος του καλοκαιριού.

***8 Σεπτέμβριος:** Ο μήνας Σεπτέμβριος ονομάζεται «Čakčamánnu» κατά την βόρεια διάλεκτο, «Ragátmánnu» κατά την διαλεκτό των περιοχών της Lulea αλλά και «Skierede» στην Νότια διάλεκτο, ο μήνας όπως και ο Οκτώβριος έπειτα σχετίζεται με την σφαγή των ταράνδων και του ζευγαρώματος τους, ο μήνας επίσης είναι γνωστός για την συλλογή μούρων αλλά και το κυνήγι της άλκης. Έπειτα η 14^η Οκτωβρίου σηματοδοτεί την αρχή του χειμώνα.

***9 Νοέμβριος-Δεκέμβριος:** Ο μήνας Νοέμβριος ονομάζεται «skábmamánnu» κατά την βόρεια διάλεκτο, «Basádismánnu» κατά την διαλεκτό των περιοχών της Lulea αλλά και «Rahka» στην Νότια διάλεκτο αποτελεί τον λεγόμενο σκοτεινό μήνα αφού οι ώρες ηλιοφάνειας μειώνονται έντονα. Αντίστοιχα ο μήνας Δεκέμβριος ονομάζεται «juovlamánnu» στην βόρεια διάλεκτο, «javllamánnu» στις περιοχές της Lulea και «goeven» και αποτελεί μήνα των Χριστουγέννων.

Κεφάλαιο 5^ο Μελέτη περίπτωσης

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετήσουμε δυο ενδεικτικούς μουσειακούς φορείς που φιλοξενούν μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις σχετικά με την ιστορική πορεία αλλά και την καθημερινή ζωή των Σάμι, πρόκειται για τα μουσεία Ajtte (Jokkmokk) και SIIDA Sami museum/ Nature center τα οποία θα παρουσιαστούν και με την χρήση της συγκριτικής μουσειολογίας να κατανοήσουμε αν αυτοί οι δύο θα μπορούσαν να συνεργαστούν και ποια να είναι άραγε η σχέση τους με την φυλή.

5.1: Ajtte (Jokkmokk)

Το Ajtte είναι το κύριο μουσείο για τον πολιτισμό των Σάμι, ένα μουσείο ειδικά διαμορφωμένο για τη φύση και τον πολιτισμό των ορεινών περιοχών, το μουσείο βρίσκεται στην περιοχή του Jokkmokk. Το Jokkmokk αποτελεί πύλη προς τον ορεινό κόσμο της Λαπωνίας, βρίσκεται στη δασική γη, όπου οι Σάμι ζουν από αμνημονεύτων χρόνων. Το κτήριο του μουσείου έχει τις απαρχές του στον 17^ο αιώνα και πέραν της παρουσίασης των συλλογών ο φορέας φροντίζει τα τελευταία μεγάλα δάση. Η γεωγραφική περιοχή δραστηριότητας του Ajtte καλύπτει ολόκληρη την ορεινή περιοχή και την παραδοσιακή περιοχή των οικισμών της Σάμης από τα εθνικά σύνορα στα δυτικά και κάτω στη δασική γη, 1.000 χιλιομέτρων από νότο προς βορρά. Το Ajtte έχει ως σκοπό την σύνδεση του άνθρωπου με την φύση και τον πολιτισμό προτάσσοντας τα οικολογικά μέσα που χρησιμοποιεί.

. Το μουσείο έχει τρεις θεματικές που πραγματεύεται:

- τη φύση και τον πολιτισμό της ορεινής περιοχής
- τον πολιτισμό των Σάμι
- πληροφορίες για το βουνό για τους τουρίστες,

5.1.1: Μόνιμες Εκθέσεις

Το μουσείο διαθέτει έναν ικανοποιητικό αριθμό εκθέσεων με διαφορετικές θεματικές που παρουσιάζουν την φύση και τον πολιτισμό της αρχαιότερης ορεινής ζωής και τον πολιτισμό των Σάμι ο οποίος είναι χωρισμένος σε μικρότερες θεματικές.

- ❖ Passage of time: Στην έκθεση παρουσιάζονται φιγούρες με παραδοσιακές ενδυμασίες σε σειρά.

Εικ 5.1) Φωτογραφικό τεκμήριο από την μόνιμη έκθεση Passage of time του μουσείου Ajtte.

- ❖ Settler life: Η έκθεση περιλαμβάνει αντικείμενα καθημερινής χρήσης ενός απλού νοικοκυριού όπως η ξύλινη καρδάρα για την πήξη του τυριού, δόρυ για το κυνήγι κ.α
- ❖ Suit and silver: Ποικιλία παραδοσιακών ενδυμασιών από παλαιότερες μέχρι τις πιο σύγχρονες όπως και τα ασημένια στολίδια που τοποθετούνταν σε αυτές.
- ❖ To get ready: Παρουσιάζεται κατασκευή φτιαγμένη με ξερά, λευκά βρύα της οποίας η χρήση ήταν το στέγνωμα των ρούχων ή των δερμάτων.

Εικ 5.2) Φωτογραφικό τεκμήριο από την μόνιμη έκθεση To get ready του μουσείου Ajtte.

- ❖ Drum time: Παρουσιάζονται τύμπανα και άλλα απαραίτητα είδη τελετουργιών.

Εικ 5.3) Τύμπανα από την μόνιμη έκθεση Drum time του μουσείου Ajtte.

- ❖ On the way: Έκθεση αφιερωμένη στις μετακινήσεις των νομάδων.
- ❖ Icy hiking: Απλοϊκή προσομοίωση αγοράς.

Εικ 5.4)

Φωτογραφικό υλικό από την μόνιμη έκθεση Icy hiking του Ajtte.

- ❖ Laponia: Προσομοίωση εξωτερικού περιβάλλοντος απλοϊκά φτιαγμένο με κούκλες.
- ❖ Duodje- Sami handicraft: Παρουσίαση χειροποίητων παραδοσιακών αντικειμένων.

5.2: SIIDA Sami museum/ Nature center

Το SIIDA Sami museum/Nature center βρίσκεται στο Inari καθιερώθηκε το 1960 ως ένα μουσείο εξωτερικού χώρου η ιδέα ενός κτηρίου που θα παρέχει στους επισκέπτες του μοντέρνες δραστηριότητες εγχείρημα που ξεκίνησε την δεκαετία του 1980. Το κεντρικό κτήριο δημιουργήθηκε από τον αρχιτέκτονα Juhani Pallasmaa ολοκληρώνεται το 1997 και είναι ανοιχτό προς το κοινό από το 1998 και έπειτα. Σκοπός του μουσείου είναι η ανάδειξη της φυλής και η γνωριμία, η σύνδεση με τον φυσικό κόσμο αλλά και η εκμάθηση μέσα από μοντέρνα προγράμματα, νέο μέσω η προσομοίωση λόγω της προσθήκης των online προβολών των εκθέσεων.

5.2.2.: Μόνιμες Εκθέσεις

- ❖ siida's open- air house museum: Πρόκειται για μικρή κατοικία σε 800 μέτρων από τον κεντρικό χώρο του μουσείου όπου ο επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί σε ένα φυσικού μεγέθους χωριό και οι μικρές ξύλινες οικίες

παρουσιάζουν στο εσωτερικό τους μικρές σκηνές καθημερινής ζωής δίνοντας στον επισκέπτη μια αίσθηση φυσικότητας και ζεστασιάς.

- ❖ Skolt Sami heritage house: Το Μουσείο Sámi έχει επίσης καλοκαιρινό προορισμό στο Πολιτιστικό Κέντρο Skolt Sámi στο Sevettijärvi, όπου βρίσκεται το Skolt Sámi Heritage House. Το Heritage House και το Υπαίθριο Μουσείο στους χώρους του περιέχουν πληροφορίες για την ιστορία του Skolt Sámi και παρουσιάζουν τις επιλογές διαβίωσης και κατασκευής από δύο διαφορετικές εποχές. Υπάρχει επίσης ένα μικρό μουσειακό κατάστημα στο Skolt Sámi Heritage House. Επίσης περιλαμβάνει μια αυθεντική κατοικία Koltta και το βοηθητικό κτήριο του. Η έκθεση που βρίσκεται μέσα στο σπίτι μιλάει για τη ζωή του Skolt Sámi στο παρελθόν και τώρα. Στους χώρους του Heritage House υπάρχει ένα Υπαίθριο Μουσείο. Τα κτίρια έχουν χτιστεί με βάση λογοτεχνικές πηγές και από στόμα σε στόμα. Οι εκθέσεις περιλαμβάνουν σπίτια, αποθήκη, σάουνα καπνού και ένα παραδοσιακό σκάφος.

5.3 Σύγκριση ανάμεσα στα δυο μουσεία

Οι δύο φορείς παρουσιάζουν ομοιότητες και διαφορές αν και πραγματεύονται πάνω στο ίδια θεματική εκθέτοντας την με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με τον τρόπο που επιλέγει ο εκάστοτε φορέας να μεταδώσει στον επισκέπτη την γνώση κάνοντας τον να θέλει να επιστρέψει και να αντιμετωπίζει τους χώρους ως μέσο γνώσης, μέσω ψυχαγωγίας και χαλάρωσης.

Κοινά Χαρακτηριστικά

Ανάμεσα στα δύο μουσεία παρατηρούμε αρκετές ομοιότητες με σημαντικότερη πως μοιράζονται τον ίδιο σκοπό. Σκοπός και των δύο είναι η γνώση, η σύνδεση με το περιβάλλον, η κατανόηση της ιστορίας και των ανθρώπων της φυλής αλλά διαθέτουν ομοίως περιβαλλοντολογικό χαρακτήρα αφού προστατεύουν δασώδεις περιοχές είτε νεότερες είτε αρχαιότερες όπως στην περίπτωση του Ajtte. Παρουσιάζουν την καθημερινή ζωή είτε με

απλούστερο τρόπο αν και τα δύο διαθέτουν αντικειμενοκεντρικό χαρακτήρα, χωρίς όμως να απομακρύνουν τον επισκέπτη και να τον απωθούν.

Διαφορές

Αντίστοιχα οι διαφορές που προκύπτουν είναι πως στην περίπτωση του SIIDA είναι περισσότερο ανεπτυγμένο ηλεκτρονικά με προσθήκη online εκθέσεων που προσφέρουν εμπειρίες προσομοίωσης από το σπίτι όπως και την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων και συνεχή ανανέωση τους αν και οι χώροι των μόνιμων εκθέσεων είναι ίδιοι και στις δυο περιπτώσεις έχουν διάδραση και όχι απλή παρατήρηση μάλιστα από την γέννηση της ιδέας του μουσείου ήταν υπαίθριο, κοντά στην φύση και οι δημιουργεί του θέλησαν την ένταξη προγραμμάτων. Σε αντίθεση με το Ajtte που περιορίζεται σε έναν ακόμη περισσότερο αντικειμενοκεντρικό χαρακτήρα και απευθύνεται περισσότερο στην ανάπτυξη του τουρισμού, ωστόσο δεν παύει να ανανεώνει τις περιοδικές του εκθέσεις και την αναζήτηση νέων πρακτικών και προσεγγίσεων και αναζητεί την καταλληλότερη μέθοδο συντήρησης των εκθεμάτων του.

Επίλογος

Είναι κατανοητό πως η ανάγκη των ανθρώπων της φυλής για επιβίωση και ελευθερία ήταν μεγαλύτερη από τα ακραία καιρικά φαινόμενα, στην προσπάθεια ανάπτυξης και επιβίωσης, τα πενιχρά σημάδια αποικισμού το 1300 μέχρι τις συνεχείς διωγμούς με τα ψεγάδια φυλετικού ρατσισμού στον χρόνο και τέλος στην απελευθέρωση και την ανάπτυξη. Οι Σάμι αποτελούν περήφανο λαό που φέρει μαζί του τα ιδανικά του σε κάθε τόπο που πηγαίνει με τρόπο που άντεξαν στον χρόνο αφού τους παρακολουθήσαμε από τις απαρχές τους μετά την τήξη των πάγων, να συναναστρέφονται με λαούς γνωστούς σε εμάς στην δύση όπως οι Ρωμαίοι, η συνύπαρξη με τους Βίκινγκς και οι μεγάλες διαφορές μεταξύ τους, μέχρι την συναναστροφή με τον σύγχρονο βόρειο σκανδιναβικό πολιτισμό. Στο εγχείρημα μου αυτό συνάντησα δυσκολίες χωρίς όμως αυτό να με αποθαρρύνει καθώς γνώριζα μέσα από καθημερινές μαρτυρίες και δικαστικά έγγραφα ανθρώπους ενός άλλου τόπου που δεν έχω δει. Συμπερασματικά, παρουσιάζεται η σύνδεση

ενός λαού τόσο με την ίδια την φύση όσο και με τους συνανθρώπους τους, που οι ίδιοι έως και το 1960 βασίζονταν στο κυνήγι και την αλιεία όμως του προσέφερε πολλά περισσότερα από την απληστία και τον θάνατο που σκορπά το φαινόμενο της αποικιοκρατίας, κλείνοντας όμορφα με την δικαίωση τους θα μπορούσαμε να πούμε. Τέλος, η ύπαρξη μουσείων που πραγματεύονται την ιστορία αυτής της φυλής και των περιοχών της Λαπωνίας δίνει στον επισκέπτη την δυνατότητα να γνωρίσει πλήρως την φυλή, τόσο ως προς την ιστορικότητα της όσο και ως την κοινωνική, λαογραφική της προσέγγιση μιας και παράλληλα με τα μεγάλα ιστορικά γεγονότα εξελίσσονται μικρό-ιστορίες που διαφοροποιούν αυτό το ψυχρό μεγάλο γεγονός όπως για παράδειγμα ο δικός τους τρόπος χαρτογράφησης με κάθε δένδρο και λίμνη.

Βιβλιογραφία/ Δικτυογραφία

Πηγές/ βιβλιογραφία/ ιστογραφία κεφαλαίου 1^{ου}

L. (eds.), Indigenous and Minority Placenames: Australian and International Perspectives.

Canberra: Australian National University Press, 325–349.

Henshaw, A., 2006: Pausing along the journey: learning landscapes, environmental change, and toponymy amongst the Sikusilarmiut.

Arctic Anthropology, 43(1): 52–66. Hirt, I.,

2012: Mapping dreams/dreaming maps: bridging indigenous and western geographical knowledge. Cartographica, 47(2): 105–120. Hunn, E.,

1996: Columbia Plateau Indian place names: What can they teach us? Journal of Linguistic Anthropology, 6(1): 3–26.

Huntington, H. P., and Fox, S., 2005: Changing Arctic: Indigenous Perspectives.

- ACIA. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, 61–98. Ingold, T., 1993: The temporality of landscape.
- World Archaeology, 25(2): 152–174. Ingold, T.,
- 2000: The Perception of the Environment: Essays in Livelihood, Dwelling and Skill.
- London: Routledge. Jacob, C., 1996: When maps reflect. *Espaces Temps*, 62–63: 36– 49 (in French, English summary).
- Jett, S. C., 2011: Landscape embedded in language. *Landscape in Language*, 2011: 327–342.
- Johnson, J. T., Pualanis Louis, R., and Hadi Pramono, A., 2006: Facing the future: encouraging critical cartographic literacies in indigenous communities.
- Lapponica IV. Stockholm, Sweden: Nordiska Museet. Mazzullo, N., and Ingold, T., 2008: Being along: place, time and movement among Sámi people In Bærenholdt,
- J. O., and Granås, B. (ed.), *Mobility and Place: Enacting Northern European Peripheries*, 27–38.
- Mulk, I. M., and Bayliss-Smith, T., 2007: Liminality, rock art and the Sami sacred landscape. *Journal of Northern Studies*, 1–2: 95–122.
- Müller-Wille, L., 2004: Toponymies of lesser-used languages in the North: issues of socio-linguistic conditions among Inuit and Sámi. *Etudes/Inuit/Studies*, 2004: 73–88. Müller-Wille, L., and Pelto, P. J., 1971:
- https://www.esa.int/SPECIALS/Eduspace_GR/SEMKOS4PVFG_0.html
- Brodi, 1981: Maps and Dreams
- Sarah Cogos, Marie Roué & Samuel Roturier, 2018: Sami Place Names and Maps: Transmitting Knowledge of a Cultural Landscape in Contemporary Contexts
- 2012 Jura: A Pecsí Tudományegyetem Allam- és Jogtudományi Karának tudományos lapja 135 (2012)
- On the Sami Minority
- Article Familiar Places: A History of Place Attachment in a South Sami Community Isabelle Brännlund Published: 17 October 2019
- Anaya, S. James. 2004. *Indigenous Peoples in International Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Brown, Barbara B., and Douglas D. Perkins. 1992. Disruptions in Place Attachment. In *Place Attachment, Human Behavior and Environment*. Edited by Irwin Altman and Setha M. Low. Boston: Springer US, pp. 279–304.
- Hall, Stuart. 1994. Cultural Identity and Diaspora. In *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory: A Reader*. Edited by Patrick Williams and Laura Chrisman. New York: Columbia University Press, pp. 392–403.

Hirvonen, Vuokko, and Kaija Anttonen. 2008. Voices from Sápmi: Sámi Women's Path to Authorship. Guovdageaidnu Kautokeino: DAT.

Κεκεριοπούλου, 2010. «Προσεγγίσεις της ενδυμασίας στο πλαίσιο των μαθημάτων της οικιακής οικονομίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση» πτυχιακή μελέτη

flickr.com [Southern Sami Gapta. Traditional clothing. Museum Saemien sitje, Snåsa, Norway. Sør-samiske kofter \(Gapta, Gakti, Kolt\). Snåsa, Trøndelag.](#)

Reindeer herd migration into Norway by Vilhelmina and Vapsten Sami written by Torkel Tomasson. Sweden/The national archives/Renbetesdelegerade 1913/YK 1766/Vol: 16. Vilhelmina och Vapstenlapparnas flyttningar till Norge av Torkel Tomasson.

<https://www.worldhistory.org/runes/>

Stenman, Lennart. 1983. Avvittringen i Västerbottens Läns Lappmarker: [Delimitation in the Lapland Region of the County of Västerbotten]. Uppsala: Kulturgeografiska Inst., Univ.

[https://www.britannica.com/place/Lulea'](https://www.britannica.com/place/Lulea)

<https://www.samer.se/1198>

ethnoworld.tumblr.com

<https://gr.pinterest.com/pin/213358101087471840/>

<https://gr.pinterest.com/pin/29766047524248444/>

folkcostume.blogspot.com

<https://www.britannica.com/topic/Sami>

<https://www.britannica.com/topic/Lutheranism>

<https://www.samer.se/1201>

arcticphoto.co.uk

thephoblographer.com

folkcostume.blogspot.com

durhamweaver64.blogspot.co.uk

<http://nationalclothing.org/europe/52-weapons-as-a-part-of-national-costume-countries-of-northern-europe.html>

folkcostume.blogspot.com

flickr.com

folkcostume.blogspot.com

Πηγές/ βιβλιογραφία/ ιστογραφία κεφαλαίου 2^{ου}

Carr, E.H. 2015: «Τι είναι ιστορία; Σκέψεις για τη θεωρία της ιστορίας και τον ρόλο του ιστορικού»

Bergman, Ingela and Hörnberg, Greger 2015 «Early Cereal Cultivation at Sámi Settlements: Challenging the Hunter–Herder Paradigm?»

<https://www.samer.se/historia>

Insulander, Ragnar, 1999: « Fornvannen: journal of Swedish antiquarian research»

Ruong, Israel, 1991 (new edition) : «The Sami in history»

<https://www.britannica.com/biography/Snorri-Sturluson>

Lundmark, Lennart, 2008 : «Stolen land. Swedish power on Sami soil»

<https://www.britannica.com/biography/Gustav-I-Vasa>

[Kvist, Roger : «The Racist legacy in modern Swedish saami policy»](#)

<https://www.britannica.com/biography/Charles-IX-king-of-Sweden>

Lantto, Patrik ,1885-1971 : « The Lapp system: the application of Swedish Sami policy»

The Lapp system : the application of Author: Patrik Lantto

Πηγές/ βιβλιογραφία/ ιστογραφία κεφαλαίου 3^{ου}

Broch Johansen, Siri : «Elsa Laula Renberg. The story of the Sami people's great Minerva»

Lantto, Patrik ,1885-1971 : « The Lapp system: the application of Swedish Sami policy»

The Lapp system : the application of Author: Patrik Lantto

Πηγές/ βιβλιογραφία/ ιστογραφία κεφαλαίου 4ου

Robert, Paine: « Visual Anthropology Review : The Sami reindeer- herders through the seasons» March 1996. – pages 75-16

Elisabeth, Berg: «Sami traditions: Márkomeannu's contribution to the revitalization of Sami food traditions» November 2014

Πηγές/ βιβλιογραφία/ ιστογραφία κεφαλαίου 5^{ου}

<https://www.ajtte.com/>

<https://siida.fi/en/nature-centre/>

Copyright © Βασιλική-Διονυσία Τσουκαλά 2022.

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση.

Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της πτυχιακής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμών του συγγραφέα.